ଲେଖକ :

ଶ୍ରୀ ଜୟରାମ ମହାନ୍ତ

ଗ୍ରା। ବଲ୍ଲିଅ ଗାଡ଼ା, ବେଲ୍ଟୁଗଡ଼ା,

କଟକ ।

●

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ :

81 M 2 P. S. B.

P. O. KADAMA. JAMSHEDPUR.

●

ଦ୍ୱାରେ :

ଶ୍ରୀ ବଂଶୀଧର ସ୍ୱାଇଁ

ଗ୍ରା। ବଲ୍ଲିଅ, ବେଲ୍ଟୁଗଡ଼ା, କଟକ ।

●

ମୂଲ୍ୟ—ପାଞ୍ଚ ଟିଉଷା

ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର

ଭକ୍ତିର ଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଉପନ୍ୟାସ ଖଣ୍ଡିକ ମୋର ପରମାରାଧ୍ୟ ପିତୃଦେବଙ୍କ ଚରଣକମଳରେ ଅର୍ପଣ କଲି—

ଜୟରାମ

କୃତଜ୍ଞତା ସ୍ୱୀକାର

ଏହି ଉପନ୍ୟାସର ପାଣ୍ଡୁଲିପିକୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ପାଟଣା ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ଗୋପାଳପୁର ପ୍ରଧାନ ସହକାରୀ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦିବାକର ପ୍ରଧାନ ଏମ୍, ଏ, ମହୋଦୟ ଅନୁକମ୍ପାରେ ସଂଶୋଧନ କରି ଦେଇଥିବାରୁ ଓ ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋର ସ୍ନେହଭାଜନ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କଣ୍ଠୀଧର ସାଇଁ ସହୃଦୟତାପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାୟତା କରିଥିବାରୁ ଉଭୟଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞତା ସ୍ୱୀକାର କରୁଅଛି ।

ଲେଖକ

ଅଭିମତ

ପୁରାଣ ମିତ୍ୟେବ ନ ସାଧୁ ସର୍ବଂ
ନଚାପି କାବ୍ୟଂ ନବମିତ୍ୟବଦ୍ୟଂ
ସନ୍ତଃ ପରୀକ୍ଷ୍ୟାନ୍ୟତରଦ୍‌ଭଜନ୍ତେ
ମୂଢାଃ ପର ପ୍ରତ୍ୟୟନେୟ ବୁଦ୍ଧିଃ

ମାଳବିକାଗ୍ନିମିତ୍ରମ୍,

ମହାକବି କାଳିଦାସଙ୍କ ମତରେ ଲେଖକ ବା କାବ୍ୟ ନୂଆ ହେଲେ ଯେ ଭଲ ନ ହେବ ଏମନ୍ତ ନୁହେଁ । ସୁତରାଂ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଜୟରାମ ମହାନ୍ତି ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ନୂଆ ହେଲେହେଁ, ସେ "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ଉପନ୍ୟାସ ଖଣ୍ଡିକୁ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ନେଇ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଉପନ୍ୟାସର ନାୟିକା ବଧୂର ଚରିତ୍ରଚିତ୍ରଣରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅର ଚରିତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସଦ୍‌ଗୁଣ ଥିବା ଦରକାର, ସେ ଗୁଡ଼ିକର ସମାବେଶ କରିଛନ୍ତି । ଲେଖକଙ୍କ ମତରେ ମାନବର ଅନୁଭୂତି ପ୍ରବାହ ତାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ସାମାଜିକ ଗଣ୍ଡିକୁ ପରିଣାମରେ ପ୍ଳାବିତ କରି ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ସତ୍ୟକୁ ସେ ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି । ଲେଖକଙ୍କର ଶୈଳୀ ସାବଲୀଳ ଓ ଭାଷା ପ୍ରାଞ୍ଜଳ । ସାଧାରଣ ପାଠକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହ ପାଇଲେ, ଲେଖକ କ୍ରମେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଲେଖାମାନ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେ ଲେଖି ପାରିବେ ଏ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ମୋର ଅଛି ।

ଶ୍ରୀ ଆକୁଳ ମିଶ୍ର

ଶୁଭ୍ର ସିନ୍ଦୂର

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

ଏଁ, ତମେ କାନ୍ଦୁଛ ! ଛି, କାନ୍ଦନା, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର । ମରଣ ମୁଖରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ, ଭାରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ଆଜି ଅନ୍ତର ଖୋଲି କହିବାକୁ । ଏତକ କହୁ କହୁ କଲ୍ୟାଣୀ ଆଖିରୁ ଦୁଇ ଠୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

କୋହ ମିଶା କଣ୍ଠରେ ଶଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ କଲା ! କଅଣ ତୁମର ଅନୁରୋଧ .... ?

ଅସ୍ତଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ରକ୍ତିମ କିରଣ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଉଠିଲା ପରି କଲ୍ୟାଣୀର ରୁଗ୍ଣ ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଗଲା । ସେ କହିଲା, "ମୁଁ ଚାହେଁ, ଶୁଭ୍ର ସିନ୍ଦୂର ନେଇ ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରିବି । ଆଶୀର୍ବାଦ କର ।"

ଶଙ୍କରର କୋହ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ସ୍ତ୍ରୀର କାନ୍ଧ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ପିଲାଙ୍କ ପରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । କଲ୍ୟାଣୀ ସ୍ୱାମୀକୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେଇ କହିଲା "ମୁଁ ତୁମକୁ ସୁଖୀ କରି ପାରିନି, କ୍ଷମାଦେବ ।"

ତାହାର କିଛି ଦିନ ପରେ କଲ୍ୟାଣୀର ଆଶା ପୂରଣ ହେବାର ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଲା । ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂରକୁ ଅମ୍ଳାନ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖି ଅହ୍ୟ ଡେଙ୍ଗୁରା ବଜାଇ ସେ ଚାଲିଗଲା । ଅଜଣାପୁରୀର ମାୟା ଭିତରେ ତାର ଜୀବନ ସ୍ୱପ୍ନ ଲୀନ ହୋଇଗଲା । ଫଳତଃ ଶଙ୍କର ହେଲା ନିଃସ୍ୱ, ଦୁଃଖର କଷାଘାତରେ ତାର ବକ୍ଷର ପଞ୍ଜରା ଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗି ଚୂରମାର ହୋଇଗଲା । ତାହାର ଶୋକାଗ୍ନିରେ ଘୃତର ଆହୁତି ଦେବା ପାଇଁ ସନେଇ ଲେଙ୍କା ଅଲେଖା ହ୍ୟାଣ୍ଡ ନୋଟଟିର ମୂଲ୍ୟ ଶତ ଗୁଣ ବଢାଇଦେଇ କୋରଖ ଆଣିଲା । ଶଙ୍କର ବାଧା ଦେଲା ନାହିଁ, କାରଣ ସଂସାରର ମାୟା ମମତା ସହ ବିଷୟ ବାସନା ତା ହୃଦୟରୁ ଲିଭି ଆସୁଥିଲା । ଦୁଃଖକୁ ଲାଘବ କରିବା ପାଇଁ ଚକ୍ଷୁର ଲୋତକ ଢାଳିଦେଲା, ଗାଁ ଭୂଇଁଟା ଶ୍ମଶାନ ପରି ଦେଖାଗଲା । ଅର୍ଥ ପିପାସୁ ଧନୀଗୁଡ଼ିକ ଗୃଧ୍ରପକ୍ଷୀ ପରି ଦିଶିଲେ । ବିବେକ ଅନବରତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲା ଏ ଭୂଇଁ ତା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ଶଙ୍କର ସୁଦୂର ଦେଶକୁ ଯାତ୍ରା କଲା । ପେଟ ବିଖଣ୍ଡିକ ପାଇଁ କେତେ ଧନ୍ଦିହେଲା, ଶେଷକୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସାଜିଲା । ବେଳେ ବେଳେ ସେ ନିଜ ବେଶଟାକୁ ନିଜେ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼େ । ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର", ଭାବେ କଲ୍ୟାଣୀର ସିନ୍ଦୂର ନିଶ୍ଚୟ ଅମ୍ଳାନ । ଯେତେବେଳେ ସେ ମାଳା ଗଡ଼ାଏ, ସେତେ-ବେଳେ ଦେଖେ କଲ୍ୟାଣୀର ମୁଖ ଛବି, କାନରେ ଶୁଭିଯାଏ ତାର କେଇ ପଦ କଥା, ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର ମୋର ଅମ୍ଳାନ ହେଉ—ଜୀବନଟାକୁ ବ୍ୟର୍ଥତାରେ କଟାଇ ଦେବନି । ଜୀବନ ପାଇଁ ଜୀବନ ସଙ୍ଗିନୀଟିଏ ଖୋଜିନେବ ।

ତା ଅନୁରୋଧ ମୋତେ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ପୁଣି ଭାବେ ପୋଡ଼ିଗଲା ଘିଅଣରେ ଆଉ ସୁଆଦ କଅଣ ? ଜୀବନ ସଙ୍ଗିନୀ ଯେ ଥିଲା, ସେ ତ ଅଧା ବୟସରୁ ପର କରିଦେଲା । ଭଙ୍ଗା ଜୀବନକୁ ଆଉ ପୁଣି ନୂଆ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗେଇବାରେ ଲାଭ କଅଣ ?

ଏହି ପରି ଭାବି ଭାବି ସେ ହେଲା ପାଗଳ । ମୁଣ୍ଡକୁ ଠିକ୍ ରଖିବା ପାଇଁ ଆଶ୍ରା ନେଲା ଚିଲମର । ଗଞ୍ଜେଇ ଟିକେ ଟାଣିଦେଇ ସ୍ଥିର

ନିଶ୍ୱାସ ମାରେ । ଗଞ୍ଜେଇ ତାର ସାଥୀ, ଗଞ୍ଜେଇ ତାର ସଂଜୀବନୀ, ଗଞ୍ଜେଇ ତାହାର ସବୁ କିଛି ।

ବୟସ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ପୂର୍ବ ଦୁଃଖ ଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମେ ମନରୁ ପୋଛି ହୋଇଗଲା । ଆଜି ଶଙ୍କର ପୂର୍ବ ଶଙ୍କର ନୁହେଁ, ସେ ଆଜି ପାଗଳା ବାବାଜୀ, ପାଗଳା ସାଧୁ, ପାଗଳା ଅଜା ଏବଂ ପାଗଳା ବୁଢ଼ା । କିଏ କଅଣ ଡାକେ ତାହାର କିଛି କଳନା ନାହିଁ । ଶଙ୍କର ମଧ୍ୟ କାହାରିକୁ ବାଧା ଦିଏନା, ସବୁଥିରେ ତାହାର ମଞ୍ଜୁର ।

ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ୨୦ଟି ବର୍ଷ ପାର ହୋଇଗଲା । ଦିନେ ବୁଢ଼ା ଖବର ପାଇଲା, ତାହାର ଶତ୍ରୁ ସନେଇ ଲେଙ୍କାର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ତାହାରି ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ବୁଢ଼ା କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖିତ ହେଲାନି, ନାଁ ପ୍ରତିହିଂସାର ବହ୍ନି ଜଳାଇଲା ନାହିଁ । କେବଳ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା ପୋଡ଼ା ଅତୀତର କେଇଟି କରାଳ ଛାୟା ।

ତାର ଚାଲି ସାଧାରଣ ଚାଲି ପରି ନୁହେଁ, ଶତସିଂହର ପରାକ୍ରମ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ଦୁଃଶାସନ ରାଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ସଭାସ୍ଥଳକୁ ଆଣିବାକୁ ଧାଉଁଛି ପରି । ତା ପଛେ ପଛେ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ ତାହାର ପଥ ଅନୁସରଣ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧ ମୁଣ୍ଡରେ ଠେକା, ଆଖିରେ ଚଷମା ଓ ହାତରେ ଲାଠି ଧରି ଗୀତ ବୋଲି ବୋଲି ଚାଲିଛି— ଗଞ୍ଜେଇରେ ମନ ରଞ୍ଜାରେ ସଙ୍ଗାତ

ଗଞ୍ଜେଇରେ ମନ ରଞ୍ଜା
ଏକ ଚିଲମରେ ଫୁସୁଲା ଫୁସୁଲ
ଦୁଇ ଚିଲମରେ ମଜା
ତିନ ଚିଲମରେ ଶିବ ଦରଶନ....
ଚାରି ଚିଲମରେ ସଜାରେ ସଙ୍ଗାତ
ଗଞ୍ଜେଇରେ ମନ ରଞ୍ଜା ॥

ବୁଢ଼ାର ଗୀତ ବନ୍ଦ ହେଲା । ପିଲମାନେ ତାଳ ମାରି ଚିତ୍କାର କଲେ । ଗୋଟିଏ ପିଲା ଗାଇଲା—

ଗଞ୍ଜେଇ ଖିଆ ପାଗଳା ସାଧୁ
ଗୀତଟି ତୁମ୍ଭର ଅଟଇ ମଧୁ
ସ୍ୱର ତୁମ୍ଭର ସବୁଠୁ ତେଜ
କିଏ ସେ ନେଲା ତୁମ୍ଭର ଲଜ ॥

ବୁଢ଼ା କମ୍ ବେଲିଆ ନୁହେଁ, ବଙ୍କା ବାଡ଼ିଠାକୁ ଡିବଦେଇ ଠିଆହେଲା । ଅଣ୍ଟାରୁ ଖଣ୍ଡେ ପାନ ବାହାର କରି ଚମ ଧୁଡୁ ଧୁଡୁ ଦୁର୍ବଳ ହାତରେ ମକ୍ତ ମକ୍ତ କହିଲା, ପିଲାଏ ଶୁଣ, ମନ ଦେଇ ଶୁଣ—

ଯେ ନଖାଏ ଗଞ୍ଜେଇ ଧୂଆଁ, ତା ବଂଶ ପୋଡ଼ାମୁହାଁ ॥

ପିଲମାନେ ଠୋ, ଠୋ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ, କହିଲେ ବାହାରେ ସାଧୁ ବାବା, ତମେ ତ ଜଣେ ବିଦୂଷକ କହିଲେ ଚଳେ ।

ବୁଢ଼ା ଯେତିକି ଆଗକୁ ବଢୁଥାଏ ପିଲଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସେତିକି କମୁଥାଏ । ପଥ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ପଡ଼ିଆ, ସେହି ପଡ଼ିଆ ମଝିରେ ଥିବା ପ୍ରକାଣ୍ଡ ବରଗଛଟି କେତେ ଯୁଗ ଧରି ଠିଆହୋଇ ଲୋକଙ୍କୁ ଛାୟା ଦାନ କରି ଆସୁଛି । ବୈଶାଖର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଖରା ଓ ଶ୍ରାବଣର ବର୍ଷା ଧାରରେ ମଧ୍ୟ ପଥିକମାନେ ତାହାର ଆଶ୍ରା ନିଅନ୍ତି । ବୃକ୍ଷଟି ଅନାୟାସରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଅନେକ ପରି ତାରି ଅଗଣିତ ପାଦ । ମୂଳ କିଏ ସେ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଭାବି ଭାବି ପାଗଳ ହେବ ସିନା, କିନ୍ତୁ ତାହାର ଅନ୍ତ ପାଇବ ନାହିଁ । ଶାଖା ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମୋଟା ମୋଟା । ସେହି ଗଛ ମୂଳରେ ଗୁଡ଼ିଆଟିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଉଥାଏ । ବୁଢ଼ା ଯେତେବେଳେ ସେ ଗଛ ମୂଳେ ପହଞ୍ଚିଲା, ସେତେବେଳେ ଗଛର ସୁଶୀତଳ ଛାଇ ତାକୁ ଆକର୍ଷଣ କଲା କି କଅଣ ବଙ୍କା ବାଡ଼ିଠାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ବୁଢ଼ା ଲଥକନା ବସି ପଡ଼ିଲା । ପିଲାମାନେ ତା ଚାରିପଟେ

ଘେରିଗଲେ । ପାଖରେ ତାର ମିଠାଇ ଦୋକାନ । ପିଲାମାନେ ବିଚାର କଲେ ପାଗଳା ବାବାଜୀକୁ ଠେକା ଠେକି କରି କହି ଖଜା ଖାଇବା । ଜଣେ କହିଲା—ଚାଲ ଆମେ ସବୁ ବୁଢ଼ାର ନାତି ହେବା ଓ ଅଜା ୨ କହି ଖୁସି କରାଇବା । ଗୋଟିଏ ବାଳକ କହିଲା—ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ବସି ରହିଲେ ସରିଯିବ ମଜା; ଅଜା, ଆମର ରାଜା, ମୁଣ୍ଡିଆ ପାଖେ ରହିଛି ଦେଖ
କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଖଜା ॥

ବୁଢ଼ା କହିଲା—ବାହା ବାହାରେ ନାତି, ତୁ ତ ବଡ଼ ବଢ଼ିଆ କଥା କହି ଜାଣୁ । ମହାଜନ ପୁଅ, ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆଠଣାର ଖଜା ଖୋଇଦେଲ, ହେଇ ପଇସା ନିଅ କହି ବୁଢ଼ା ଆଠ'ଣିଟିକୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ପାଖକୁ ପକାଇଦେଲା । ମହାଜନ ପୁଅ ଆଠଣିକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ମାରି କଣ୍ଢୁଆରେ ରଖିଲା ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଖଜା ବାଣ୍ଟିବାରେ ଲାଗିଲା । ପିଲାମାନେ ଖଜା ଖାଇ ଖୁସି—ବୁଢ଼ା ଦେଖି କରି ଖୁସି—ମୁଣ୍ଡିଆ ବିକି କରି ଖୁସି ।

ଏହି ଆନନ୍ଦର ଢେଉ ଖେଳୁଥିବା ବେଳେ ମୁଣ୍ଡିଆ, ବୁଢ଼ାକୁ ପଚାରିଲା ମଉସା ତମ ଘର କେଉଁଠି ? ବୁଢ଼ା ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଆରେ ପୁଅ ଯେତେଦିନ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଛି ମୋ ଘର ଏହି ମାଟି ଉପରେ । ଯେତେବେଳେ ଭଗବାନ ଯେଉଁଠିକି ନେଲେ ସେ ହେଲା ମୋ ଘର । ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟା ।

ଆପଣଙ୍କର ଆଉ କିଏ ଅଛି ?

—ଏହି ନାତିମାନେ ଅଛନ୍ତି, ଆଉ କିଏ ରହିବେ ? ଯମରାଜାର ବାହାଘର ଥିଲା ଯେ, ସେ ମୋର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ନେଇଛି, କିନ୍ତୁ କେହି ଫେରି ନାହାନ୍ତି ନାଁ ଫେରିବେ ବି ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ାର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ଗଭୀର-ଦୁଃଖର ଛାୟାପାତ ହେଲା, ଚଷମା ଲଗା ଆଖି ଦୁଇଟିରୁ ଲୋତକ ଧାର ବହି ବକ୍ଷ ସ୍ଥଳକୁ ସିକ୍ତ କରିଦେଲା । କିଏ ବୁଝିବ ତା ଅନ୍ତର କଥା, କାହାକୁ କହିବ ସେ ହୃଦୟ ଖୋଲି, ଏ ଦୁନିଆରେ ତାର ଅଛି ବା କିଏ ?

ସେହି ଚିନ୍ତାଚ୍ଛାଦିତ ମଳିନ ମୁଖକୁ ଅନାଇ ବୁଡିଆ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ କଲା— "ମଉସା, ତମକଥାରୁ ମୁଁ ଜାଣି ପାରିଲି ଏ ଦୁନିଆରେ ତୁମ୍ଭର ନିଜର ହୋଇ କେହି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି । ପଚାରି ପାରେ କି ?

ବୃଦ୍ଧ ଟିକେ ହେଲେ ବି ନ ଭାବି ଉତ୍ତର ଦେଲେ "ହଁ, ତୁମ୍ଭେ ପଚାରି ପାର ମୋର କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।"

ଆଚ୍ଛା ମଉସା; ତମେ ତ ଆମ ଏଠିକା ଲୋକ ପରି ଦିଶୁନା ଓ କଥା ବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ରକମ ଜଣା ଯାଉଛି, ସତେ ଯେପରି ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳର କୋହ୍ଲି, ସାନ୍ତାଳଙ୍କ ପରି । କିନ୍ତୁ ବେଶରୁତ ଜଣାଯାଏ ସାଧୁ ବାବା ବୋଲି ଏବଂ ଦସ୍ୟୁକ୍ତ ମଧ୍ୟ । ତେବେ ଏମାନେ ଯେ ପାଗଳା ସାଧୁ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ତ ପାଗଳର କିଛି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖୁନି ।

ଠିକ୍ କହୁଛ ପୁଅ ଠିକ୍ କହୁଛ । ତୁମ୍ଭର ଧାରଣା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ଶୁଣ ତେବେ, ମୋର ଅବସ୍ଥାହିଁ ମୋତେ ପାଗଳ କରିଛି । ନିଷ୍ଠୁର ଭଗବାନ ଯେତେବେଳେ ମୋର ସଂସାରିକ ମାୟାଜାଲଟିକୁ କାଟି ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି ଦେଲେ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ତାକୁ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ଯୋଡ଼ିବାଲାଗି ଆଶାକଲି । ସେତିକ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସହ୍ୟ ହେଲା କି କଅଣ ସେ ଏକବାର ଜାଲଟିକୁ ପୋଡ଼ି ଛାରଖାର କରିଦେଲେ । ବସୁଧା ମା'ର ଟିକିଏ ମୋ ପ୍ରତି ମମତା ହେଲା । ତାର ଆକର୍ଷଣ ମୋତେ ନଙ୍ଗର ପରି ଅଟକାଇଲା, କିନ୍ତୁ ହେଲେ କଣ ହେବ, ବିଧି ଯେ ମୋର ବାମ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ସେ ତାହା କରିଇ ଦେଲାନାହିଁ । ସାମାନ୍ୟ କେଇ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ମହାଜନ ମୋର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହେଲା, ମୁଁ ହେଲି ନିଃସ୍ୱ, ହତଭାଗା, ହତଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ପାଗଳ । ତେଣୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମାତୃ ଭୂମି ତ୍ୟାଗକଲି ଓ କୋହ୍ଲି, ସାନ୍ତାଳଙ୍କ ମେଳରେ ରହିଲି । ଯୁଗ ଯୁଗ କରି ଗୁବେଟି ଯୁଗ ଅତିକ୍ରମ କଲି । ଯେଉଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମତେ ମାତୃ ଭୂମିରୁ ବିତାଡ଼ିତ କରିଥିଲା ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ପୁଣି ମତେ ମାତୃ ଭୂମିକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲା ।

ସୁଖରେ ନୁହେଁ ଦୁଃଖରେ—ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ନୁହେଁ ଅସ୍ଥାୟୀଭାବରେ । ମୋପରି ହତଭାଗା କପାଳରେ କି ମାତୃଭୂମି ଚିରସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ପାରେ ? ସେ ବିରାଟ କାହାଣୀରେ ବାପା ! ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ଇଛା କରନା, ବୁକୁ ଫାଟିଯିବ, ଆଖିରୁ ଲୁହ ଲହରି ସୁଅ ଛୁଟିବ । ତାକୁ କେହି ରୋକି ପାରବେ ନାହିଁ ।

ପିଲାମାନେ ଅବାକ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ବୁଝିବାର ଶକ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ନାହିଁ । ତଥାପି ସେମାନେ ଭୁଟଭାଟ ହେବାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । କିଏ କହିଲା "ବୁଢ଼ା ପାଗଳ, ବଦ୍ଧି ପାଗଳ ଇତ୍ୟାଦି ।" ବୁଢା ଚିଲମ ବାହାର କରି ଗଞ୍ଜେଇ ମଳିଲେ । ପିଲାଙ୍କର ଆନନ୍ଦକୁଆର ଉଠିଲା, ଏଥର ଅଜା ଗୀତ ବୋଲିବେ । ବା ହା ବା....ବା ହା ବା ।

ଗଞ୍ଜେଇ ଠିଣା ଗୁଲିଲା । ସାହୁଏ ମଧ୍ୟ ଗଞ୍ଜେଇ ମହାପ୍ରସାଦ ସେବନ କଲେ । ପିଲାଏ ଜିଦ୍ ଧରି ଆଗ ଗୀତ ଆରମ୍ଭ କଲେ—

ଗାଅ ଗଞ୍ଜେଇ ଖିଆ ଅଜା
ତମ ଗୀତଟି ବଡ଼ ମଜା........

ବୁଢ଼ା ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ଗାଇଲେ—

ଦୁନିଆ ଦୁଃଖକୁ ଜାଳି ପୋଡ଼ିବାକୁ
ଚିଲମ ମୋ ଅଗ୍ନି ବାଣ,
ନିର୍ଜୀବ ଶରୀରେ ଶକ୍ତି ଆଣିଦିଏ
ବକ୍ରଠୁଁ ହୁଏ ମୁଁ ଠାଣ ।

ଏହି ଚିଲମଟି ବୁଢାର ଚିରସାଥି । ଯେତେବେଳେ ଦୁଃଖର କଷାଘାତରେ ତାର ହୃଦୟ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼େ ସେତେବେଳେ ବୁଢା ଚିଲମଟି ଠାଣି ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଟିକେ ହାଲୁକା କରିଦିଏ । କେବଳ ଏତିକି ନୁହେଁ, ଏହା ସଙ୍ଗେ ୨ ଆହୁରି ନିଶା ମଧ୍ୟ ରହିଛି ଅଫିମ, ଚୌରସ ଆଉ କେତେ କଣ ?

ବୁଢା ଗଞ୍ଜେଇ ଦୋକାନରୁ ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବିଦେଶରୁ ଆସିବାର ଆଠଦିନ ହୋଇଗଲାଣି । ଏହି ଆଠ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ନିଜ

ଗ୍ରାମଠାରୁ ଗଞ୍ଜେଇ ଦୋକାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ପିଲାଏ ତାକୁ ଚିହ୍ନି ଗଲେଣି । ସେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ଅଜା ଓ ସମସ୍ତେ ତାର ନାତି । ଏହି ନାତିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହସ ଖେଳରେ ଦିନମୁଣ୍ଡକ ବେଶ କଟେଇ ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ରାତି ହେଲେ ଦୁନିଆ ଯାକର ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ଆସି ମାଡ଼ି ବସେ । ଘର ଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଯାଏ, ମନ ଖୋଜେ ମଦ ଟିକେ ହୁଅନ୍ତା—କିନ୍ତୁ ମନର କଥା ମନରେ ରହେ । ବୁଢ଼ା ତାହା ପାଏନା । ପାଇବ ବା କିପରି ? ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ମଦ ମିଳିବା କଷ୍ଟକର ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟ । ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗିରେ ଭାଗବତ ପୋଥି ପଢ଼ା ହେଉଛି । ଗ୍ରାମର ପୁରୁଣା ପୁରୁଣା ଲୋକେ ବସି ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏହି ଭାଗବତ ପଢ଼ା କାର୍ଯ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ । ଭାଗବତ ପଢ଼ା ଶେଷରେ ସାମାନ୍ୟ ଉଖୁଡ଼ା ଟିକେ ଭୋଗ ଲାଗେ । ଲୋକମାନେ ପ୍ରସାଦ ପାଇ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ବୁଢ଼ା କିନ୍ତୁ ଫେରେ ନାଁ, ସେହି ବାରଣ୍ଡାରେ ପୋଷା କୁକୁର ପରି ଶୋଇରହେ । ଧୋବା କୁକୁର ପରି ମଧ ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାର ଅବସ୍ଥା ହୁଏ । ଧୋବା ଭାବେ କୁକୁର ଘରେ ଖାଇଥିବ । ଘରବାଲା ଭାବନ୍ତି କୁକୁର ଘାଟରେ ଖାଇଥିବ । ଶେଷକୁ ଏକାଦଶୀ ବ୍ରତ କୁକୁରକୁ ପାଳନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ବୁଢ଼ା ମଧ ତଦ୍ରୂପ ।

ଦିନେ ତାହାହିଁ ହେଲା । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ଗଲେ, କେହି କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ାକୁ ଡାକିଲେ ନାହିଁ । ସ୍ୱାର୍ଥମୟ ଦୁନିଆ । କେଉଁ ଆଶାରେ ବୁଢ଼ାକୁ ଖାତିର କରିବେ, କଣ ବା ବୁଢାର ଅଛି ? ଅଛି କେବଳ ଚିଲମ ଓ ଅଫିମ କବାଟ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ସେ ଦିନ କୌଣସି ଲୋକକୁ ଶଙ୍ଖପୀଡ଼ା ଧରିଲା ନାହିଁ, ନଚେତ୍ ଅଫିମ ଟିକେ ପାଇଁ ବା ଗଞ୍ଜେଇ ଟିକେ ପାଇଁ ବୁଢାଳିଆ ଲୋକେ ଆସି ବୁଢ଼ାକୁ ଖୋଜିଥାନ୍ତେ ଓ ବୁଢାର ପେଟକୁ ଦୁଇଟା ଦାନା ଯୁଟିଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ବୁଢ଼ା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ତିଥିରେ ମଧ ଏକାଦଶୀ ବ୍ରତ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲା ।

ଯାହାର ଜଠର ଅଗ୍ନି ହୁ ହୁ ହୋଇ ଜଳୁଛି ସେ କି ଶାନ୍ତି ପାଇ-ପାରେ—ଯାହାର ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ସେ କି ନିଦ୍ରା ଦେବୀଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ କରିପାରେ—ତେଣୁ ବୁଢ଼ାକୁ ନିଦ ହେବ କିପରି ? ଭୋକରେ ଛଟ ପଟ ହୋଇ ନାନାଦି ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲଗିଲା । ଅତୀତର ସମସ୍ତ ସ୍ମୃତି ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ତା ଆଖି ଆଗରେ ବିରାଟ ପର୍ବତ ପରି ଦେଖାଗଲା । ସେ ଭାବିଲା—ଏହି ଠାକୁର ଘର ଦିନେ ଥିଲା ତାର—ଏହି ଘରେ କେତେ ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତଙ୍କ ସେବା ହେଉଥିଲା । ଏ ସେହି ଚକଡ଼ା—ଯାହା ଉପରେ ତାର ବାପ ଅଜାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଘର ଥିଲା । ଏହିପରି ରାତି—ଯେଉଁ ରାତିଗୁଡ଼ିକ ସୁକୋମଳ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ସୁଖ ନିଦ୍ରାରେ ସେ କଟାଉଥିଲା—ସେ ସୁଦିନ ଆଜି କାହିଁ ? ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ନ ମୁଠାଏ ବି ଆଜି ତା ଭାଗ୍ୟରେ ଯୁଟିଲା ନାହିଁ । ଯଦିଚ କାହାକୁ ମୁହଁ ଖୋଲି ମାଗିବ—ତେବେ ଯାଇଁ ମିଳିବ । ସେତିକି ଯଦି ସେ କରିବ ତେବେ ଭିଖାରୀ ଓ ତା ମଧ୍ୟରେ ଫରକ କଅଣ ?

ବୁଢ଼ା ଭାବନାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ବସିଲା । ଭାଗବତ ଗାଦିକୁ ଅନାଇଲା । କବାଟ ବନ୍ଦ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କବାଟର ଜଞ୍ଜିର ଖୋଲି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଅନ୍ଧାରରେ ଦରାଣ୍ଡି ଦରାଣ୍ଡି ଗାଦିକୁ ପାଇଲା । ତାଙ୍କର ଆଗରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ି ହୃଦୟର ବେଦନା ଜଣାଇଲା—ହେ ପ୍ରଭୁ, କେତେ ପିଢ଼ି ଧରି ଆମ୍ଭେ ତୁମର ସେବା କରି ଆସିଛୁ । କୁଳର ଦେବତା, ମୋର କୁଳ ଉଦ୍ଧାର ନ କରି ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲ । ଏ କଣ ତୁମର ନ୍ୟାୟ । କେଉଁ ପାପରୁ ଏ କଠୋର ଦଣ୍ଡ—ପ୍ରଭୁ, ମୋତେ ଦୟାକର—ରକ୍ଷାକର, ନଚେତ୍ ତୁମରି ଆଗରେ ମୁଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବି । ଏହିପରି ଅନେକ ହାରି ଗୁହାରି କରି ସେହିଠାରେ ପଡ଼ି ରହିଲା । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କେତେବେଳେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ତାକୁ ଜଣାନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ା ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା । ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତାକୁ କହୁଛନ୍ତି "ବୁଢ଼ା, ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ହେଲେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ତମେ ପାଗଳ

ନ ହୋଇ ତମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର । ତମର ଗ୍ରାମର ଗୋଟିଏ ବାଳକ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ହରାଇ ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ଦିନ କାଟୁଛି । ତାକୁ ନେଇ ଲାଳନ ପାଳନ କର । ଶତ୍ରୁର ସନ୍ତାନକୁ ଦୟା କରି ବଂଶର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖ । କୀର୍ତ୍ତି ରହିବ ।" ହଠାତ୍ ବୁଢ଼ାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା, ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା – ନନା, ନନା ବୋଲି ଡାକିଲା । କିନ୍ତୁ କାହାରିକୁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ତେବେ ତାକୁ କିଏ ଏ ସବୁ ଶୁଣାଇଲା ? ଶେଷକୁ ସ୍ଥିର କଲା ଏ ନିଶ୍ଚୟ ଭାଗବତ ଗୋସାଇଁଙ୍କ କୃପା । ମନେ ମନେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ହେଲା—ଅଥଳ ଜଳରେ ବୁଡ଼ି ମରୁଥିବା ବେଳେ କୂଳ ପାଇଲା—ପୁନଶ୍ଚ ଭାଗବତ ଗାଦୀ ନିକଟରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି କହିଲା "ହେ ପ୍ରଭୁ ଅସୀମ ଦୟା ତୁମ୍ଭର, କୁଳର ଦେବତା ତୁମ୍ଭେ, ସତେ କଅଣ ମୋ ଦୁଃଖ ଆଜିଠାରୁ ଦୂର ହେବ ?"

ରାତି ପାହିଲା । ପୂର୍ବ ଗଗନରେ ସୁନ୍ଦରୀ ଫାଟିଲା । ସମସ୍ତ ଅନ୍ଧକାର ଦୂରୀଭୂତ ହୋଇ ଆଲୋକର ଝଲକ ଖେଳିଲା, ବୁଢ଼ାର ଦୁଃଖିତ ହୃଦୟ ଆଜି ସୁଖର ମାର୍ଗ ପାଇଛି । ସେ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ନୂତନ ଆଶାର ଆଲୋକ ତା ମନକୁ ଆଲୋକିତ କରି ନବ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି । ସେ ଆନନ୍ଦ ଅସୀମ ଓ ଅପାର ।

ସ୍ୱପ୍ନ କଥା ପୁଣି ମନେ ପକାଇଲା । ତାହାର ଶତ୍ରୁ ବଂଶର ଅନାଥ ବାଳକଟିର ପାଖକୁ ଯାଇଁ ତାକୁ ଉଠାଇଲା । ବାଳକ ଉଠି ଦେଖିଲା ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ପାଗଳା ବାବାଜୀ । ସେ ଉଠି ପଚାରି କହିଲା କିଏ ବାବାଜୀ ଅଜା, ଟିକେ ଗୀତ ବୋଲିଲ ?

ବୁଢ଼ାର ମନ ଯେ କେଉଁଠି ସେ କଥା ବୁଢ଼ାହିଁ ଜାଣେ । ସରଳ ମତି ବାଳକ ତାହା ବୁଝିବ କିପରି ? ତେବେ ବି ବୁଢ଼ା ତାକୁ ଖୁସି କରିବା ପାଇଁ ତା ଗଞ୍ଜେଇ ଗୀତଟି ଶୁଣାଇଲା ।

ବାଲକ ଜାଣେ ଏ ବୁଢ଼ା ଆମ ଗ୍ରାମର—ଏ ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ—ପିଲ୍‌ମାନଙ୍କର ଅଜା, ମୋର ବ ଅଜା । ବୁଢ଼ାକୁ ଦେଖିଲେ ପିଲାଏ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି—ସେ ବ ଖୁସି ହୁଏ ।

ବାଲକଟିର ନାମ ଅମର । ଖଣ୍ଡିଏ ଛୁଣ୍ଡାକନା ପିନ୍ଧଥାଏ । ତାକୁ କେହି ଘୃଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ—ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ଆଦର କରନ୍ତି ଏବଂ ଦୟା ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ଅମର ପିଲ୍‌ଟି ବେଳୁ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ହରାଇଛି, ଦୁନଆରେ ତାର ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ବୋଲି କେହିନାହିଁ ।

ତାର ବୟସ ମୋଟେ ୯ ବର୍ଷ । ତାକୁ ଯେ ଆଦର କରନ୍ତି ସେ ଗାଁର ମାମଲତକାର ଓ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି । ଅମର ତାଙ୍କର ଗାଈ ରଖେ, ଗୁହାଳ ପୋଛେ, ପିଲ୍‌ଙ୍କୁ ଧରେ ଓ ସବୁ କିଛି କରେ । ସେଇଥିପାଇଁ ତାକୁ ଦରମା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ନା, ସେବ ଟଙ୍କାର ଅର୍ଥ କିଛି ବୁଝେନା । ତାର ଦରକାର ପଖାଳ ଭାତ, ତା ସାଙ୍ଗକୁ ଶାଗ କିମ୍ବା ଖଟା ଟିକେ । ଶୋଇବାକୁ ମସିଣାଟିଏ; ପିନ୍ଧିବାକୁ ଖଣ୍ଡେ ତନ୍ତ ବୁଣା ଖଦି । ଗାଈକୁ ଗଲ୍ ବେଳେ ଖଣ୍ଡିଏ ତାଳ ପତ୍ର ଛତା, ଯେଉଁଥିରେ କି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଭଦଭଦଳିଆ ପକ୍ଷୀର ପର ଖୋସା ହୋଇଥାଏ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଗାଈ ଚରାଏ ସେତେବେଳେ ଏହି ଛତାରେ ଖୋସା ହୋଇଥିବା ପର ଗୁଡ଼ାକ ଗଣେ । ଯଦିବା କେବେ ଗଣତିରେ କମ୍ ହୁଏ ତେବେ ସେ ଅନୁଭବ କରେ ସତେ ଯେପରି ତାହାର ଜମିଦାରୀ ନିଲମ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାଇଲେ ମନେ କରେ ସେ ପାଇଛି ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ ।

ବୁଢ଼ା ତାହାର ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମନେ ମନେ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କଲ୍ । ଗାଁ ମାମଲତକାର ପ୍ରତି ତାର ଘୃଣାଭାବ ଜାତ ହେଲ୍ । ଏହି ମାମଲତକାର ଗାଁରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବୁଦ୍ଧିଆ ଲୋକ । ନିଜକୁ

ଧନୀ ବୋଲି ଗର୍ବ କରି, ବଡ଼ ପଣ ଦେଖାଇ କଥା କହେ, ନ୍ୟାୟ କରେ, ଏହି କ'ଣ ତାର ବୁଦ୍ଧିର ପରିଚୟ । ଏହା କ'ଣ ତାର ନ୍ୟାୟ । ଅସହାୟ ବାଳକଟିଏ, ମା ବାପ କେହି ନାହାଁନ୍ତି, ମୁଠିଏ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ଦିନସାରା ଗୋରୁ ପଛରେ ଖଟାଉଛନ୍ତି । ଏ ସବୁ ଭାବି ବୁଢ଼ା ମନରେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହେଲା । ଅତୀତର ସମସ୍ତ ସ୍ମୃତି ପୁଣି ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ହୋଇ ତା ମନକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କଲା । ଏହି ବାଳକର ଅଜା ଦିନେ ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଖଣ୍ଡ ଜମି ପାଇଁ ତା ସହିତ ମାଲି ମକଦ୍ଦମା କରିଥିଲା । କେତେ ଥର ମାଡ଼ ଗାଳି ଦେଇଥିଲା, ତାକୁ ଗାଁ ଭୂଇଁରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ସବୁ କାହିଁ, ସେ ଜମି କାହିଁ ? ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେ ଏତେ ଜଳ୍ପନା କଳ୍ପନା କରେ, ପର ଗଣ୍ଠି ଚପି ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରେ ସେ ସବୁ ବୃଥା । ଧନ, ନିର୍ଭର କରେ ମନୁଷ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ଦାନ ଉପରେ । ନ୍ୟାୟୋପାର୍ଜିତ ଧନ ସ୍ଥାୟୀ ହୁଏ, ଅନ୍ୟାୟ ଧନ ଉଭେଇଯାଏ । ସେ ଯାହାହେଉ ଏ ଅସହାୟ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବାଳକଟିକୁ ସହାୟ ହେବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ଘରେ ପିଲା ନାହିଁ ସେ ଘର, ଘର ନୁହେଁ—ଯାହା ହୃଦୟରେ ଦୟା ନାହିଁ ସେ ହୃଦୟ, ହୃଦୟ ନୁହେଁ ।

ବୁଢ଼ା ତାର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଉ ବୁଲାଉ କହିଲା—ଅମର, ତୁ ଜାଣୁ ମୁଁ କିଏ ?

ଅମର ହସି ହସି କହିଲା, "ତମେ ପରା ପାଗଳା ବାବାଜୀ ଓ ଗଞ୍ଜେଇ ଖିଆ ଅଜା ।"

ବୁଢ଼ା ହସିଲା, "ହଁ ରେ ଅମର ମୁଁ ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ଅଜା, ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ଅଜା ସତ, କିନ୍ତୁ ତୋ ଅଜାର ମୁଁ ସାଙ୍ଗ । ତୁ ଏଠାରେ ଏତେ କଷ୍ଟରେ ଅଛୁ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣେ ନାଁ । ଜାଣିଥିଲେ କୋଉଦିନୁ ତୋତେ ନେଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତି, ତୁ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯିବୁ ?"

ଅମର ବୁଢ଼ା ମୁହଁକୁ ଅନାଇ କହିଲା, "ଅଜା ତମକୁ ଗଞ୍ଜେଇ ନିଶା ଲାଗିଛି କି ? ମୁଁ ଗଲେ ଏ ଗାଈ ସମ୍ଭାଳିବ କିଏ ?"

ବୁଢ଼ା କହିଲା—"ସିଏ ସମ୍ଭାଳୁ ତୋର କ'ଣ ଅଛି । ତୁ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ମୁଁ ଭଲ ପେଣ୍ଟ ଦେବି, ଭଲ କାମିଜ୍ ଦେବି, ଯୋତା, ଛତା ସବୁ କିଛି ଦେବି । ଖାଇ ପିଇ ପାଠ ପଢ଼ିବୁ । ଯିବୁ ନାଁ ?"

"ନାଁ ଅଜା, ମୁଁ କ'ଣ ବୋକା ହୋଇଛି ଯେ, ତମ କଥାରେ ଯାଇ ପାଠ ପଢ଼ିବି, ମାଷ୍ଟର ଠାରୁ ବେତ ମାଡ଼ ଖାଇବି । ତା ହବନାହିଁ । ଛତା ଯୋତା ପିନ୍ଧି ମାଡ଼ଖିଆ ମୋ ଦ୍ୱାରା ହେବ ନାହିଁ ।"

ବୁଢ଼ା ବୁଝିଲା ଅମରର ଭୟ କାହାକୁ, କାହିଁକି ସେ ଅମତ ହେଉଛି । ତେଣୁ ତାକୁ ବୁଝାଇ କହିଲା—ଆରେ ନାତି, ପାଠ ନ ପଢ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଆମ ମଠକୁ ଗଲେ ଖାଇ ପିଇ ମଉଜରେ ରହିବୁ, ପାନ ଖାଇବୁ, ପିଙ୍କା ଟାଣିବୁ, ବଲ ଖେଳିବୁ । ତୋତେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ସାଇକେଲ କିଣି ଦେବି, ରୋଜ ପଇସା ଦେବି, ତୁ ଭଲ ଭଲ ଜିନିଷ କିଣି ଖାଇବୁ, ପରୁଆ କଅଣ ? ଆଉ ତୋର ଗାମୁଛ କାହିଁ ?

ଅମର କହିଲା, "ମୁଁ ପରା ପିଲା ଲୋକ । ବଡ଼ ହେଲେ ମୋତେ ଗାମୁଛ ଦେବେ ବୋଲି ବାବୁ କହିଛନ୍ତି, ମୁଁ କଅଣ ବଡ଼ ହେଲିଣି ?"

ବୁଢ଼ାକୁ ଅମର କଥାରେ ଯେତିକି ହସ ଲାଗୁଥାଏ, ସେତିକି ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଥାଏ । ବୁଢ଼ା ତାର ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଉ ୨ କହିଲା, "ତୁ ଗାମୁଛ ପିନ୍ଧିବା ଭଳି ବଡ଼ ହେଲୁଣିରେ ଅମର । ମୁଁ ଆଜି ତୋ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଗାମୁଛ କିଣି ଦେବି ?"

ଅମର ପଖାଳ ଖାଇ ବିଲକୁ ଗଲା । ବୁଢ଼ା କିଛି ସମୟ ପରେ ମଗା ଯଗି ପଇସାରୁ ଗୋଟାଏ ଭଲ ଗାମୁଛ କିଣି ତା ପାଖକୁ ଗଲା । ବୁଢ଼ାକୁ ଦେଖି ଗାଈଆଳ ପିଲାଏ ପାଟିକରି ଗୀତ ଗାଇଲେ—

ଗଞ୍ଜେଇ ଖିଆ ଅଜା, ତମ ଗୀତଟି ବଡ଼ ମଜା ॥

ଅମର ବି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୀତ ଗାଉଥିଲା, ବୁଢ଼ାକୁ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଘେରି ଗଲେ । ବୁଢ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବସିବାକୁ କହି ନିଜେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ଅମର ନିଜ ବରଡ଼ା ଛତାଟାକୁ ପୋଛିଦେଇ ତା ତଳେ ବସିବାକୁ ବୁଢ଼ାକୁ ଟାଣିଲା । ବୁଢ଼ା ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ବସି ପଡ଼ି କହିଲା, "ବାହାରେ ତୁ ବଡ଼ ଶ୍ଳାଘି ହବୁ ।"

ପିଲାମାନେ ଅଳି କଲେ ଗୋଟାଏ ଗୀତ ବୋଲିବାକୁ । ବୁଢ଼ା ପିଲାଙ୍କ କଥା ରକ୍ଷାକରି ଗାଇଲା—

"ଗଞ୍ଜେଇର ଗୁଣ କି ଜାଣିବ ପିଲେ
ଯେ ଖାଏ ସେ ପାଏ ମଜା
ଦେବ ଦେବ ମହାଦେବ ଭୋଲାନାଥ—
ପାଖରେ ଗଞ୍ଜେଇ ପୂଜା ।"

ବୁଢ଼ା ନୂଆ ଗାମୁଛାଟି ନିଜ ଗାମୁଛା ଭିତରେ ଲୁଚେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ପଚାରିଲା "ଆଚ୍ଛା ଏଥି ଭିତରେ କ'ଣ ଅଛି କହିଲ ? ଯିଏ କହିବ ସେ ଝଣ୍ଟେ ପାନ ଖାଇବ, ଯିଏ ନ କହି ପାରିବ ସେ କାନ ମୋଡ଼ା ଖାଇବ ।" କେହି କିନ୍ତୁ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ, ସମସ୍ତେ ପୁଡ଼ାଟାକୁ ଚପୁ ଥାଆନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ପରେ ଅମର ମଧ୍ୟ ଚିପିଲା । ତାହାର ମନେ ପଡ଼ିଲା ସକାଳ କଥା । ସେ ଅନୁମାନ କରି କହିଲା—"ଗାମୁଛା ।"

ବୁଢ଼ା ମନ ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ପାକୁଆ ପାଟିରେ ହସି ହସି ବୁଢ଼ା କହିଲା, "ସାବାସ୍‌ରେ ନାତି ସାବାସ୍ ।" ଗାମୁଛାଟି ବାହାର କରି ଅମର ହାତକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଲା । ଲାଲ ଟହ ଟହ ରଙ୍ଗ ଗାମୁଛାକୁ ଦେଖି ଅମରର ଛାତି ଫୁଲି ଉଠିଲା । ଅଜା ପ୍ରତି ତାର ଭାରି ଆଦର ହେଲା । ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ସେହିପରି ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ଗାମୁଛା ପାଇଁ ଅଳି କଲେ ।

ଅମର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୁରୁଡ଼ି କାଟି କହିଲା—ଆରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଚେଲା ହେବି, ସେ ମୋର ସାଧୁ ବାବା । ମୁଁ ସାଧୁ ବାବା ସଙ୍ଗେ କଲିକତା

ଯିବ, ଯୋଗା, ଛତା ପିନ୍ଧିବ । ସବୁଦିନେ କିଏଣ ଗାଈ ରଖିବ ? ବାବୁ ହେବ ବାବୁ ! ଫେର୍ ସାଇକେଲ ଚଲେଇବ । ତମେ କଅଣ ଜାଣ ?

ପିଲମାନେ ଅମରକୁ ଥଟ୍ଟା କରି କହିଲେ—ଏଇଟା କୁଆଡ଼େ ଚେଲା ହେବ । "ଅଣବାବୁଆର ପଣ ଯାଉଛି ନା, ଖଡ଼ି ଗଡ଼ିଗଲେ କିଏ ଦେଉଛି ! ତୁ ଚେଲା ହେବୁ ତ ଧାନ ଘେରା କରିବ କିଏ ? ଅମରର ପ୍ରାଣକୁ ଏ କଥା ବଡ଼ ବାଧିଲା । ତା ମୁହଁଟା ଶୁଖିଗଲା ।

ବୁଢ଼ା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆକଟ କରି କହିଲା—ଆରେ ପିଲାଏ ତମେ ସବୁ ଜାଣନା, ଅମର ମୋର ଚେଲା ହେବା ଯୋଗ୍ୟ । ମୁଁ ତାକୁ ମୋ ମଠକୁ ନେଇଯିବି, କଲିକତା ସହର ଭାରି ଭଲ, ସେଠି ସବୁଦିନେ ନାଚ ତାମସା ଲାଗି ରହିଛି । କେତେ ମିଠାଇ, କେତେ ରସଗୋଲା, ନିମ୍କି ଖାଇବ, ଭଲ ପିନ୍ଧିବ । ଆଚ୍ଛା, ତୁମ୍ଭେମାନେ କଳି କରନା, ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାନ ଆଣିଛି ଖାଅ । ପିଲମାନେ ପାନ ପାଇ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅମର ମନ ଆଜି ବେଶି ଆନନ୍ଦ । ସ୍ୱର୍ଗର ଚନ୍ଦ୍ରମା ଆଜି ତା ହାତ ମୁଠାରେ, ଆଶାର ବୈତରଣୀ ନଦୀ ତା ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ମନେ ହେଉଛି ତାହାର ଦୁଇଟା ଡେଣା ଲାଗି ଯାଇଛି । ପୌରାଣିକ ହନୁମାନ ସପ୍ତସିନ୍ଧୁ ଲଙ୍ଘିବା ପରି ଏକ୍ କୁଦାରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ । ବାଟ ଗୁଡ଼ା ତାକୁ ଆଜି ଅନେକ ଦୂର ପରି ଲାଗିଲା । ଲାଲ ଗାମୁଛଟାକୁ କେତେବେଳେ ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧୁଛି ତ, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଅଣ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧୁଛି, କେତେବେଳେ ବା ଦେଖି ଦେଖି କାନ୍ଧରେ ପକାଉଛି, କି ଫୁର୍ତ୍ତି ତା ମନରେ । ଗରିବ ସେ, ସାମାନ୍ୟ ଜନଷ୍ଟି ପାଇ କୋଟି ନିଧି ପରି ମନେ କଲା ।

ଅମର ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଆଗ ଆସି ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଗୋରୁଗୁଡ଼ିକୁ ବାନ୍ଧିବା ଆଗରୁ ସାଧୁବାବାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରି କହିଲା, "ବାବା, ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି ତମେ ଆଉ କାହାରିକୁ ଚେଲା କରିବ

ନାହିଁ । ନଚେତ୍ ସମସ୍ତେ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ବାହାରିବେ । ମୁଁ ତ ତମ ନିଜ ଚେଲା, ସେମାନେ କ'ଣ ନିଜ ଚେଲା ? ମୁଁ ତମ ଗୋଡ଼ ମୋଡ଼ି ଦେବି, ଚିଲମ ଘୁଲା କରିଦେବି, ତମ ସାଙ୍ଗରେ ସବୁ ଜାଗାକୁ ଯିବି, ଯେଉଁ ବୋଲି କହିବ ତା କରିବି । ମତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେବ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ନେବନିଟି ? ଖବରଦାର, ମୁଁ ତମରି ଚେଲି ।"

ତାପରେ ଗୋଲୁ ଘୁଡ଼ାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ଗାଁ ମାମଲତକାରିଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲା । ଅମର କହେ ସେ ଘର ତାରି ବୋଲି । ଘର ମଧ୍ୟକୁ ପଶିଯାଇ କହିଲି "ହେଇ ଦେଖ, ମୋ ବାବା କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଗାମୁଛା ମତେ ଦେଇଛନ୍ତି । ପୁଣି ପେଣ୍ଟ ଦେବେ, କାମିଜ ଦେବେ, ଜୋତା ଦେବେ ଓ ମତେ ସଙ୍ଗରେ କଲିକତା ନେବେ, ସେଠି ଭଲ ୨ ଜିନିସ ଖାଇବାକୁ ଦେବେ ।"

ଗାଁ ମାମଲତକାର ଗାମୁଛା କଥା ଶୁଣି ଖୁସି ହେଉଥିଲେ । ଯେତେ-ବେଳେ ଶୁଣିଲେ ବୁଢ଼ା ଅମରକୁ ନେଇଯିବ ଓ ଅମର ବୁଢ଼ା ସଙ୍ଗେ ଯିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଗଲାଣି, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ରପାତ ହେଲି । ଆଖି ଆଗରେ ସମସ୍ତ ଜିନିସ ଝାପସା ପରି ଦିଶିଲା । ସର୍ବନାଶ ! ମାଗଣା ଚାକରଟା ହାତ ମୁଠାରୁ ଖସିଯିବ । ବୁଢ଼ା ପ୍ରତି ମନ ଚଡ଼ି ଉଠିଲା । ମନେ ମନେ କହିଲେ ଏ ଲଙ୍କାପୋଡ଼ା ହନୁ ବୁଢ଼ା କୋଉଁଠି ଥିଲା ଆଜି ଆସି ମୋର ସ୍ୱାର୍ଥରେ ବାଧା ଦେଲା । ସେ ଅମରକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ତା କଅଁଳ ଓଠରେ ହାତ ମାରି କହିଲେ ତୁ ଯା ବାପ ଆଗ ଦହି ଖାଇ ଦେ । ଭୋକରେ ମୁହଁ ଶୁଖି ଗଲାଣି । ଅମର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖିଆ ପିଆ କରିବାକୁ ବାହାରିଗଲା । ମାମଲତକାର ଖାମିଦେ ଘରେ ଆକଟ କରି କହିଲେ ଆଜି ଅମର ଖବର ଭଲ କରି ବୁଝ ; ନହେଲେ ଛଅାଣ ବୁଢ଼ା ତାକୁ ହାମି ନେଇଯିବଟି । ତାକୁ ନୂଆ ଗାମୁଛା ଦେଇ ଫସୁଲାଇଲାଣି । ସେ ଗୁଲିଗଲେ ଆମ ଗାଈ ଜଗିବ କିଏ, ଘୁହାଳ ପୋଛିବ କିଏ, ବୋଲହାକ କରିବ କିଏ ? ଏ ବୁଢ଼ାଟା ମରିଯାଉନି ।

ବଂଶ ଗୋଟାକଯାକ ଖାଇକରି ଶେଷକୁ ମୋର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ପାଣିରେ ପକାଇବାକୁ ଆସିଲା ।

ସେ ଦିନ ଗାଁଆରେ ଗୋଟାଏ ନିଶାପ ଥାଏ । ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ ଆସି ସୁଦ୍ଧାର କରି ଯାଇଥାଏ, ତାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କଲେ ସେ ୫ ଟଙ୍କା ଦେବ ବୋଲି । ସେଥିପାଇଁ ବାଧ ହୋଇ ନିଶାପ କରିବାକୁ ଗଲେ କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡରି କଲଟା ଯେ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି ତେଣୁ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି ତର୍କ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲା ନାହିଁ, ଶେଷକୁ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଫେରିଲେ । ୫ଟଙ୍କା ପାଇବାର ଆଶା ମଧ ପଣ୍ଡ ହେଲା । ସବୁ ଦୋଷ ବୁଢ଼ାର, ତାହାର ଯୋଗୁଁ ଏ ସବୁ ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟୁଛି । ସ୍ୱାର୍ଥରେ ବାଧା ଆସୁଛି ।

ଖୁବ୍ ରାଗରେ ଘରକୁ ଫେରିଲେ, ମନ ଯାଇ ଅମର ପାଖରେ । କିପରି ତାକୁ ଭୁଲାଇବେ ଓ କିପରି ବୁଢ଼ାକୁ ତଡ଼ିବେ, ଏଇ ପାଞ୍ଚ ତାଙ୍କର ଜପାମାଳି । ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଡାକିଲେ, "ଅମର, ଅମର ! ଆରେ, ବାପା ଇଆଡ଼େ ଆ ।" ଅମର ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ବସି କଲିକତା ଗପ ଶୁଣୁଥିଲା । ଜବାବ ଦେଲା, କାହିଁକି ଡାକୁଛ ? "ଆରେ ବାପା, ଇଆଡେ ଆ, ଶୁଣି ଯା ଗୋଟାଏ କାମ ଅଛି ।"

ଖାମିନ୍ଦଙ୍କ କଥା ଆଜି ଅମରକୁ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗିଲା, ଲଙ୍କାରେ ହରି ଶବ୍ଦ । ଯେ ଶଳା ଅମର, ଆବେ ଅମର ଛଡ଼ା ଖାଲି ଅମର ବୋଲି କହନ୍ତିନାହିଁ, ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଆରେ ବାପା ! କି ମଧୁର କଥା ! ଏତିକରେ ଅମରର ପେଟ ପୂରି ଉଠିଲା । ସେ ପହଞ୍ଚି ଖାମିନ୍ଦଙ୍କୁ ପଚାରିଲି "କାହିଁକି ଡାକୁଛ ? କଅଣ କୁହ ?

ଖାମିନ୍ଦେ ଅମରକୁ କୋଳକୁ ଟାଣିନେଇ ବସାଇଲେ । ଅମରକୁ ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗିଲା, ଭୟ ମଧ ହେଉଥାଏ । ଦିନେ ନାହିଁ, କାଲେ ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ସ୍ନେହର ଆବିର୍ଭାବ । ସରଳ ମତି ବାଳକ ତାହା ବା କିପରି ବୁଝିବ, ସେ ଶକ୍ତି ବା ତାଠାରେ ଆସିବ କିପରି ? ଅମର ହାତକୁ କିଛି ରେଜା ପଇସା ଦେଇ କହିଲେ ତୋ ପାନଖିଆ ପଇସା ରଖ,

କାଲି ତୋ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଗା ଆଣିଦେବି ଏବଂ ହାଟ ଦିନ ମୋତେ ମନେ ପକାଇ ଦେବୁ ଯେ ତୋ ପାଇଁ ବଟୁଆ ଓ ଚୂନଖାଇ ଗୁଆକାଠି ଆଣିଦେବି ତୁ ପାନ ଖାଇବୁ । ବଟୁଆରେ ପାନ ରହିଲେ, ପାନ ଆଉ ସୁଖିବ ନାହିଁ । ଆରେ ଅମର, ତୁ କୁଆଡ଼େ ସେ ବୁଢ଼ା ସାଙ୍ଗରେ ଯିବୁ ? ଅମର ଚଟ୍‌କରି କହିଲା ହଁ, ସେ ପରା ମୋର ସାଧୁ ବାବା । ମୋତେ ପେଣ୍ଟ, କମିଜ, ଛତା, ଯୋତା ଦେବେ, ମୁଁ ଯିବିନି କାହିଁକି ?

ମାମଲତକାରଙ୍କ କୁଟ ଗାଧର ପେଡ଼ି ଖୋଲିଲା । ଅମର କାନରେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହୋଇ କହିଲେ—"ଶୁଣରେ ବାପା, ସେ ବୁଢ଼ା କଥାରେ ପଡ଼ିବୁନି ଟି । ବୁଢ଼ା ଗାଁ, ଗାଁ ବୁଲି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଚେଲା କରି ଫୁସୁଲେଇ ନେଇ ଯାଉଛି, ପଠାଣଙ୍କୁ ବିକଦେଇ ଟଙ୍କା ଆଣି ଗଞ୍ଜେଇ ଅଫିମ ଖାଉଛି । ହୁସିଆର, ଭୁଲି ଚୂପ୍‌ସଇତାନ ସେ ।" ଅମର ପଚାରିଲା ପଠାଣ ନେଇ କଅଣ କରୁଛି ?

"—ପଠାଣ ନେଇ କାଟି ଖାଉଛି, ଆଉ କ'ଣ କରିବ । ନହେଲେ ଚମଡ଼ା ବାହାର କରି ପାଣକୁ ଦେବ ଢୋଲ କରିବାକୁ ।" ଏକଥା ଶୁଣି ଅମର ଶଙ୍କିଗଲା ଓ ଭୟରେ ତାର ଲୋମମୂଳ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠିଲା । "କହିଲା ନା, ମୁଁ ଆଉ ମୋଟେ ଯିବିନି ତା ସଙ୍ଗରେ ।"

ମାମଲତକାରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର ଠିକ କାମକଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ ବଡ଼ ଖୁସୀ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଗୃହିଣୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇଁ ନିଜର ବଡ଼ପଣିଆ ବାଢ଼ି କହିଲେ, ଏହା ନ କରୁଥିଲେ ଏ ଗାଁ ଲୋକେ ମତେ ଏତେ ମାନି ଆନ୍ତେ, ମୁଁ ନଥିଲେ ଗାଁ ନିଶାପ ବନିହୁଏ କଅଣ ମିଛରେ ? ଅମର କାନରେ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ଫୁଙ୍କିଦେଇଛି ସେ ମନ୍ତ୍ର ତାକୁ ଏପରି ଭୟଭୀତ କରିଦେଇଛି ଯେ ବୁଢ଼ା ସଙ୍ଗରେ ଯିବାତ ଦୂରର କଥା ସେ ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ବି ଠିଆ ହେବାକୁ ସାହାସ କରିବ ନାହିଁ ।

ଭୋର ସମୟ । ସୁନା ଥାଳିଆ ସୁରୁଜ ଦେବତା ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଉଙ୍କି ମାରୁଥାନ୍ତି—ଏହି ସମୟରେ ଦାନ୍ତକାଠି ଖଣ୍ଡେ ହାତରେ ଧରି

ଗୋଟିଏ ବାଳକ ଯାଇ ଡାକିଲି—ସାଧୁବାବା ! ଆଜ ଉଠିବ ନାହିଁ କି ? ବୁଢ଼ା ଆଖି ମଳ ମଳ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ବସିଲି ଏବଂ ପାକୁଆ ପାଟିରେ ହସଟିଏ ହସି କହିଲି—"ନାତି, ଆଜ ତୋ ମୁହଁ ଗୁହଁ ଉଠିଛୁ, ଭଲ ଖାଇବାକୁ ମିଳିବତ ?" ବାଳକଟି ହସି ହସି କହିଲି—"ବାବା, ଆଜ ଯଦି କିଛି ନ ମିଳେ ତେବେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଭଲ ପାଚିଲଆ ମଙ୍କା ଦେବି ଖାଇବାକୁ, ଭାବନା କ'ଣ ?"

ବୁଢ଼ାର ପାକୁଆ ପାଟିରେ ପୁଣି ହସର ତରଙ୍ଗ ଖେଳିଗଲି । ବଡ଼ ଖଣ୍ଡେ ବଢାଇ ଦେଉ ଦେଉ ବୁଢ଼ା କହିଲା ନାତି ନେ, ବଡ଼ ନେ, ନିଆଁ ଟିକେ ଆଣେନ । ବାଳକଟି ନିଆପାଇଁ ଯାଉଥିଲି ବୁଢ଼ା ପଛରୁ ପୁଣି ଡାକ କହିଲି—"ଅମର କୁଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି କି ? କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳୁ ତାର ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ନାହିଁ—ଟିକିଏ ଡାକ ଦେବୁଟି ।"

ଆଚ୍ଛା,—କହି ବାଳକଟି ଚାଲିଗଲା । ସଙ୍ଗରେ ଅମରକୁ ନେଇ ବୁଢ଼ା ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲି । ଅମରକୁ ଦେଖି ବୁଢ଼ା ପାଖକୁ ଡାକିଲି । କିନ୍ତୁ ଅମର ଆଉ ବୁଢ଼ା ପାଖକୁ ଯିବ କ'ଣ, ଓଲଟା ରାଗରେ ଫଁ ଫଁ ହୋଇ ବୁଢ଼ା ଦେଇଥିବା ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡିକୁ ତା ମୁହଁକୁ ଫୋପାଡି ଦେଇ କହିଲି—"ଶଳା ପାଗଳା ବାଆଜୀ, ତୁ କଲିକତି ବୁଦ୍ଧି ମୋ ପାଖରେ ଦେଖାଉଛୁ । ତୋ ଚାଲିଖି କ'ଣ ମୁଁ ବୁଝିନାହିଁ । ଫୁସୁଲା ଫୁସୁଲି କରି କଲିକତା ନେଇ ମତେ ପଠାଣକୁ ବିକିବୁ—ସେ ମତେ ନେଇ କାଟି ଖାଇବ । ପୁଣି ଯଦି କେବେ ମତେ କଲିକତା ନେବା କଥା କହୁ ତେବେ ଏକା ପାହାରକେ ତୋ ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ଦେବି । ଜାଣିଛୁ ମୁଁ କିଏ ? ମୁଁ ଅମର ଟି ।"

ଗାଁ ମାମଲତକାର ସେହି ବାଟେ ଯାଉଥିଲେ । କିଛି ନ ଜାଣିଲେ ପରି ଅମର କଥାକୁ ଶୁଣି ଭାରି ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । ନ ହେବେ ବା କପରି ? ତାଙ୍କର କୁଟଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି ଅମର ଯେ ଆଜି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ବୁଢ଼ାର ଆଶାର ସୌଧ ଭାଙ୍ଗି ଚୂରମାର କରିଦେଇଛି ।

ହାତ ମୁଠାରୁ ଖସି ଯାଉଥିବା ସୁକର. ଅମର ଆଜି ପୁଣି ତାଙ୍କ କପଟ ଜାଲରେ ପଡ଼ିଛି । ସତ୍ୟର ସବୁ ସମୟରେ ଜୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ପରାଜୟ ହୁଏ ।

ବୁଢ଼ା ଅମରକୁ କିଛି ଉତ୍ତର ନଦେଇ ଅପଲକ ନୟନରେ ଅନାଇଲା । ଆଖିରୁ ତାର ଲୁହ ଝର ଆସି ଟପ ଟପ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଲା । ଅମରର ନଜର ପଡ଼ିଲା ବୁଢ଼ାର ଲୁହ ଉପରେ । ତାର ସଗର ମାତ୍ରା ଟିକିଏ ଲାଘବ ହେଲା । କେଜାଣି କଅଣ ଭାବି ଚୁପ୍‌ହୋଇ ସେଠାରୁ ପଳାଇ ଗଲା । ଅମରର ହଠାତ୍ ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାର କାରଣ ବୁଢ଼ାକୁ ଅଛପା ରହିଲା ନାହିଁ । ତାହାର ଅନୁମାନକୁ ସତ୍ୟ ରୂପେ ପ୍ରମାଣ କରିଲା ଅନ୍ୟ ବାଳକଟି । ସେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହୋଇ ବାଟର ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବୁଢ଼ାକୁ ଜଣାଇଲା । ବୁଢ଼ା ସବୁ କଥା ଶୁଣି କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଗୁହାଳ ଦୁଆ ଆଡ଼େ ।

ମଧୁଆ ମା ବସ୍ତିର ବିଧବାଟିଏ । ୧୦ ବର୍ଷ ହେବ ସ୍ୱାମୀକୁ ହରାଇ ମଧୁ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ତାହାର ଦୁଃଖକୁ ପାଶୋରୁ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନିଷ୍ଠୁର ଦଇବ ପକ୍ଷରେ ତାହା ଅସହ୍ୟ ହେବାରୁ ମଧୁଟିକୁ ହାଇଜାର କରାଳ ସ୍ରୋତରେ ଭସାଇ ଦେଲା । ମଧୁ ମା'ର ଭେଳା ବୁଡ଼ିଲା । ଦୁଃଖର ମାତ୍ରା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାହା ମୁଖ ଦେଖି ସେ ଦୁଃଖ ଭୁଲିବ, କିଏ ବା ଅଛି ତାର ଏ ଦୁନିଆରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ଅମରକୁ ଦେଖେ, ତାହାର ମାତୃ ହୃଦୟରେ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ସ୍ନେହ ଜାଗିଉଠେ । ଅମରକୁ ସେ ପୁତ୍ରବତ୍ ସ୍ନେହ କରେ । କୋଳରେ ବସାଇ ଦୁଇ ଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ାଏ ।

ଅମର ବ ତାକୁ ଭାରି ମାନେ, ତାକେ ଖୁଡ଼ୀ ବୋଲି । ଅମରର ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ହେଲେ ଖୁଡ଼ୀ ପାଖେ ବସି କହେ । ଖୁଡ଼ୀ ମଧ୍ୟ ରସୁଣ ସୋରିଷ ତେଲ ତା ଦେହରେ ମାଲିସ କରି କହେ—ବାପା ଡର ନା, ତୋ ଦେହ ଭଲ ହୋଇଯିବ ଯେ । ଅମର ମନଟା ବେଶ୍ ବୁଝେ ଓ

ମନରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଆସେ । ମଧୁ ମା' ଅମରକୁ ପୁଅ କରି ରଖିବ ବୋଲି ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କଲାଣି କିନ୍ତୁ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡିଆଳ ତାହା କରାଇ ଦେଉନାହିଁ, କାରଣ ତାର ସ୍ୱାର୍ଥରେ ବାଧା ଆସିବ ବୋଲି ।

ବୁଢ଼ା ନମ୍ଭାରୁ ଫେରୁଛି, ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ମଧୁ ମା' ଡାକିଲା, "ଦାଦା ଘରୁ ଟିକେ ପିଇକି ଆସ ।" ବୁଢ଼ା ଯାହା ଖୋଜୁଥିଲି ଦଇବ ତାହା ଜୁଟାଇଲି । ବଙ୍କା ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡିକ ତଳେ ଥୋଇଦେଇ, ମଧୁ ମା ଘରେ ବିଛା ହୋଇଥିବା ମସିଣା ଉପରେ ବୁଢ଼ା ବସି ପଡ଼ିଲି । ମଧୁ ମା ଚୁଡ଼ା ଭଜା ଓ ଗୁଡ଼ ଦେଇ ପାନ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ଗଲା । ଯେତେବେଳେ ଫେରି ଆସି ଦେଖିଲି ଗୁଡ଼ ଜଳଖିଆ ପୂର୍ବପରି ଥୁଆ ହୋଇଛି, ବୁଢ଼ା ଆଖିରୁ ଲୁହଗଡ଼ାଇ କ'ଣ ଭାବୁଛି । ମଧୁମା'ର ସରଳ ହୃଦୟରେ ବୁଢ଼ାର ଏ ଭାବ ବଡ଼ ଆଘାତ ଦେଲା । ସେ ବିସ୍ମିତ ଭାବରେ ପଚାରିଲି—"ଦାଦା, କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି ?"

ବୁଢ଼ାର ଦୁଃଖ ଆହୁରି ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ପିଲାଙ୍କ ପରି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସମସ୍ତ ଘଟଣା କହିଲା । ମଧୁ ମା ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଶୁଣି ବୁଢ଼ାକୁ ବୁଝାଇଲା, "ଦାଦା, ଏ ସବୁ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡିଆଳଙ୍କ କାମ । ଅମର ସେପରି ପିଲା ନୁହେଁ, ତମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା, ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝାଇ ତମ ସଙ୍ଗେ ପଠାଇ ଦେବି । ତମ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ଅମର ଭାଗ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ।" ମଧୁ ମା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ହାତଯୋଡ଼ି ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲା, "ହେ ଧରମ ଦେବତା, ଅମରକୁ ସୁବୁଦ୍ଧି ଦିଅ । ମା' ଛେଉଣ୍ଡ, ବାପ ଛେଉଣ୍ଡ ପିଲାଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କର ।"

ସବୁଦିନ ପରି ଅମର ଦିନ ୧୨ଟା ବେଳେ ଖାଇବାକୁ ଆସି ମଧୁ ମା ଖୁଡ଼ୀ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକଲା ଓ ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ସାଧୁ ବିରୋଧରେ ସବୁ କଥା କହିଲା । ମଧୁ ମା ଆଗରୁ ଜାଣେ ଯେ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡିଆଳ ତା କାନରେ ବିଷ ଭରି ଦେଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଆଗରୁ ସାବଧାନ ଥିଲା, ଗୁଡ଼ିଆ ଘରୁ ଭଲ ୨ ଜିନିଷ କିଣି ଘରେ ରଖିଥିଲା । ଅମରକୁ କୋଳରେ ବସାଇ

ଖାଇବାକୁ ଦେଲା ଏବଂ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡିଆଳ କହୁଥିବା କଥା ଗୁଡ଼ିକୁ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣିତ କରାଇ କହିଲା କି ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗଲେ ସେଠି ଭଲ ୨ ଜିନିଷ ଖାଇବୁ, ଭଲ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବୁ, କେତେ କଥା ଦେଖିବୁ । ତେବେ ବି ଅମର ମନ ମାନୁ ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ମଧୁ ମା ତା ଓଠକୁ ଧରି କାନ ପାଖରେ ଫୁସ୍ ୨ ହୋଇ କହିଲା "ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦାଦା ସଙ୍ଗେ ଯିବି" ବୋଲି ଅମର ମନ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ଆନନ୍ଦରେ ତାଳିମାରି କହିଲା, ଖୁଡ଼ୀ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯିବି ।

ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ ବୁଢ଼ା, ବାଡ଼ି ଠୁକୁ ୨ କରି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତାକୁ ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ୨ ଅମର ଦୌଡ଼ି ଆସି ଗୋଡ଼ତଳେ ଲମ୍ବହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ଚମ ଧୁଡୁ ୨ ହାତରେ ଅମରକୁ କୋଳକୁ ଟାଣିନେଇ ବୁଢ଼ା ପଚାରିଲା—ଅମର, ତୁ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯିବୁନା ? ଅମର ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଜବାବ ଦେଲା, "ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ବାବା । ମୋତେ ସବୁ ଡରାଇଲେ ବୋଲି ମୁଁ ଡରିଗଲି ନା, ନଚେତ୍ ମୁଁ କଅଣ ନଯାଇ ଛାଡ଼ିବା ପିଲା । ତମେ ତ ମୋ ସାଧୁ ବାବା, ଖୁଡ଼ୀ ବି କହୁଛି ତମ ସଙ୍ଗେ ଯିବି ବୋଲି । ବାଃ, ଭାରି ଭଲ ହେବ ଏକା ।"

ମଧୁ ମା ଅମରକୁ କୋଳକୁ ଟାଣି ଆଣି ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କହିଲା, ବାପାରେ ଆସ୍ତେ ୨ କହ ନଚେତ୍ କେହି ଯଦି ଶୁଣେ ତେବେ ତୋ ସୁଖ ଖବର ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଦେହ ସହିବ ନାହିଁ ।

× × × ×

ଜହ୍ନରାତି, ଚାରିଆଡ଼େ ଦିନ ପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶୁଥାଏ । ସୁଲୁସୁଲିଆ ପବନ ବହୁ ଦୂରରୁ ଫୁଲର ସୁବାସ ବହି ଆଣି ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ବିତରଣ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତଥାଏ । ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ଅମର ଆସି ଡାକିଲା— "ବାବା, ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ଅଜା, ପାହାନ୍ତିଆ ତାରା ବୁଡ଼ିବାକୁ ହେଲାଣି ପରା ।"

ବୁଢ଼ା ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମୁଣ୍ଡ ତକ୍ତ ପୁଟୁଳାଟିକୁ କାଖ ତଳେ ଜାକ, ଡାହାଣ ହାତରେ ବଙ୍କା ବାଡ଼ି ଧରି ଠିଆହେଲା । ଅମର ବୁଢ଼ା କାଖ ତଳୁ ଗଣ୍ଠିଲିଟି ଟାଣି ନେଇ କହିଲା—ଚାଲ, ଡେରି କରନା । ଦୁଇଜଣ ଚାଲିଲେ ।

ଗାଁ ପରେ ଗାଁ, ବିଲ ପରେ ବିଲ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ଅଜା ନାତି ଦୁହେଁ । ଦୁହିଙ୍କ ମନରେ ଆନନ୍ଦର ଢେଉ ଖେଳୁଛି । ବିଶେଷ କରି ଅମର ମନରେ—ସେ କଲିକତା ସହର ଦେଖିବ, ଭଲ ଜିନିଷ ଖାଇବ, ଭଲ ପିନ୍ଧିବ, ଭଲରେ ରହିବ । ଗାଈ ରଖିବାକୁ ହେବନି, ନା ମାଡ଼ ଗାଳି ଖାଇବ ନାହିଁ । ମଠର ନଡ଼ିଆ, ପିଜୁଳି, ଆମ୍ବ ସବୁ ତାହାର ହେବ । ବାଃ, କି ସୌଭାଗ୍ୟ ତାର ।

ବୁଢ଼ା ମନରେ ଆନନ୍ଦ—ଖେଣ୍ଟା ବୃକ୍ଷ ପରି ଆଉ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ହେବନାହିଁ । ଶାଖା ପତ୍ର ପଲ୍ଲବ ଉଠିବ, ପାଗଳଙ୍କ ପରି ବୁଲିବ ନାହିଁ । ଅମରକୁ ମଣିଷ କରି ଏହି ପଲ୍ଲୀ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇଦେବ, ଯେଉଁ ଅନାଥ ଅମରକୁ ପଶୁପରି ଖଟାଇ ତା ପ୍ରତି ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ ଏ ସେହି ଅମର, ଆଜି କଅଣ ହୋଇଛି ।

ବହୁଦୂର ଯିବାପରେ ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଗାଡ଼ି ଟିକଟ କାଟି ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲେ । ଅମରର ଆନନ୍ଦ ଦେଖିବ କ'ଣ, ତା ଗୋଡ଼ ଆଉ ତଳେ ଲାଗୁନି । ଲାଗିବ ବା କିପରି ? ଚିରି କନା ଖଣ୍ଡିକ ଆଜି ତାହାର ସମ୍ବଲ ହୋଇ ରହିନି, ସେ ଖଣ୍ଡିକ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଅମର ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇଛି । ତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅମର ପିନ୍ଧିଛି ଏକ ସୁନ୍ଦର ପ୍ୟାଣ୍ଟ, ନୂଆ କାମିଜ, ଗୋଡ଼ରେ ଜୋତା, ପକେଟରେ ଖଣ୍ଡେ ରଙ୍ଗିନ ରୁମାଲ, ସେଥିରେ ପୁଣି ପଇସା ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ଏ ସବୁ ଦେଖି ବେଳେ ବେଳେ ଅମର ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ପଡୁଛି, ରୁମାଲରେ ବାନ୍ଧିଥିବା ପଇସାକୁ କେତେ ଥର ଯେ ଗଣୁଛି ତାହାର କିଛି କଳନା ନାହିଁ ।

ଅମର ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ଅଜାକୁ ଅନାଉଛି, ବେଳେ ୨ ମୁରକ ହସ ହସୁଛି, କେତେବେଳେ କଅଣ ଭାବି ଭାବି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆଜି କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା ତା ଆଖିକୁ ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ଅଜା ପରି ଦେଖାଯାଉନି । ଦେଖା ଯାଉଛି କଳାମୁଗୁନି ପଥରର ଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି, ଭାଗ୍ୟବିଧାତା ଓ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ।

ଅମର ଆକାଶ ପାତାଳ ଅନେକ ଭାବୁଛି, ଭାବନାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଗାଈ ଚରାଇବା ଦୃଶ୍ୟ ତା ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଯାଉଛି, ଗାଁ ମାମଲତକାରର ମାଡ଼, ଗାଳି, ଶୀତ ଦିନର ହାଡଭଙ୍ଗା ଶୀତ । ଦିନେ ଗୋଟିଏ ଝିଣ୍ଟିକ ପାଇଁ ମାଲିକ ପାଖରେ କେତେ ହାରି ଗୁହାରି କରିଛି କିନ୍ତୁ ପାଇନି—ପାଇଛି କେବଳ କେଇପଦ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଗାଳି "ବାଣ୍ଡିପୁଅ ଅନନ୍ତାର ତ ସଉକ କମ୍ ନୁହେଁ, ତାହାର ପେଟରେ ଗୋଟିଏ ଦରକାର । ଟୋକା ଠୋକା, ହେଁସ ଘୋଡ଼େଇ ହେଇତ ଶୋଇବୁ, ତୋର ପୁଣି ଗୋଟିଏ ନହେଲେ ଚଳନ୍ତୁ ନାହିଁ" ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅମର ପୁଣି ନିଜ ପେଣ୍ଟ, କାମିଜକୁ ଅନାଇଲା । ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ମନେ ୨ ଭାବିଲା ତା ଗାଈଆଳ ସାଙ୍ଗ ମଦନା, ମଥୁରି ଆଜି ତାକୁ ଦେଖନ୍ତେ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତେ ।

ବୁଢ଼ା ଗଞ୍ଜେଇ ଦମ୍ ଠାଏ ଟାଣିଦେଇ ଖେଁ, ଖେଁ କାଶି ଉଠିଲା । ଅମର ନଜର ବୁଢ଼ା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା, ବୁଢ଼ା ମଧ୍ୟ ଅମରକୁ ଅନାଇ କହିଲା, "ଅମର, କଅଣ ଏତେ ଭାବୁଛୁ କରେ ?" ଅମର ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ହସି ହସି କହିଲା—"ନା, କିଛି ନାହିଁ ।"

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

ବାଙ୍କ ବାହାଦୁର ବାବୁ ଚଟକଳର ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକ ମାନଙ୍କ (ବା କୁଲି ମଜଦୁରଙ୍କ) ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ପଇସା ରୋଜଗାର କରନ୍ତି । କୌଣସି ଗରିବ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାକରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଇ ହିସାବରେ ନିଜର ହାରି ଗୁହାରି କଲେ, ବାବୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଚାକିରି ଖଣ୍ଡେ ଜୁଟି ଦିଅନ୍ତି । ଅବସ୍ଥାନୁପାତରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚ ଦଶ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ କୁଣ୍ଠିତ ମନେ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଭାରି ସୁନ୍ଦର ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର, ମାଛିକୁ ମ' ବୋଲି କହିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଲାଗେ । ଅତି ଶାନ୍ତଶୀଳତା ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୋଷ, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ମଧ୍ୟ ହୁଏନା । ତାହାଛଡ଼ା ଯଦିଓ ସେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ନୁହନ୍ତି ତେବେ ବି ଆଧୁନିକ ବାତାବରଣ ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଆକର୍ଷଣ କରିଛି । ସିନେମା ଦେଖା ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ନିଶା; ଖୁବ୍ କମ ବୟସରୁ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ହରାଇ ଥିବାରୁ ନିଜେ ନିଜ ହାତରେ ଚଉଦ ପା' । ମୁରବୀ ବୋଲି ଜଗତରେ କେହିନାହିଁ । ଯାହାର ମୁରବୀ ନାହିଁ, ତାହାର ଭୟ କାହାକୁ ।

ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ବୟସ ଖୁବ୍ କମ ହେଲେ ୪୦ ବର୍ଷ ହେବ । ବିବାହ କରିଛନ୍ତି ଏକ ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ, ନାମ ପ୍ରେମଲତା । ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ମୁହଁଟି ଦେଖିବାକୁ ରକ୍ତ ଗୋଲାପ ଠାରୁ ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର, ଆଖି ଦୁଇଟି ଚୁମ୍ବକ ପରି, ବୀଣାଝଣା ସ୍ୱରଟି ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରାଣ ସଦାବେଳେ ଆକୁଳ ହୁଏ ।

ବାଙ୍କ ବାହାଦୁର ବାବୁଙ୍କର ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ଅନେକ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମଲତା ଆସିବା ଦିନୁ ବନ୍ଧୁତାର ସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । କାହିଁକି

ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି, କୋଉଥି ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଯୁବକମାନେ ବେଶୀ ଖାତିର କରୁଛନ୍ତି, ତାହା ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା ।

ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ କେହି ଘରକୁ ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ଆଦର କରିବା ମନୁଷ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ତା ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଦର୍ଶନ ବା ଜଳପାନର ଆୟୋଜନ କରିବା ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ଆସନରେ ବସାଇବା ଭଲ ଖାନ୍‌ଦାନ ଘରର ନିଦର୍ଶନ । ସେଥିପାଇଁ ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ କହନ୍ତି ଗାଁ ପରିମଳ ଧୋବା ଗୁଠରୁ, ବନ୍ଧୁ ପରିମଳ ଅଧ ବାଟରୁ । ଯେ ଉଚ୍ଚ ଖାନ୍‌ଦାନରେ ନ ବଢ଼ିଛି, ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ନ ବସିଛି, ସେମାନେ ତାହା ଜାଣିବେ ବା କପରି ? ଧୋବ ଧାଉଳିଆ ସାହେବି ଫେସନର କେତେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ସେମାନେ ନିଜର ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ବା ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଅକସ୍ମାତ ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କୁ ବସିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କହିବାକୁ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରନ୍ତି । ଏ ସବୁ ଯେ କେଉଁ ଦୋଷରୁ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ, ତାହା ପାଠକମାନେ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରି ପାରିବେ ।

ବାଙ୍କ ବିହାରୀ ବାବୁ କିନ୍ତୁ ସେ କାଠର ଲୋକ ନୁହଁନ୍ତି, ସେ ନିଜର ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖିବାକୁ ସଦା ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସେ ଗଣ୍ଡି ପୁଅ ଅନନ୍ତା ନୁହଁନ୍ତି, ଗର୍ବୀ ନୁହନ୍ତି, ପଙ୍କରୁ ପଙ୍କଜ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଭାରି ମେଳାପି ଲୋକ, ନିଜର ଦେଶ ଭାଇଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କୁ କୋଟି ନିଧି ପରି ମନେହୁଏ । ଦାଣ୍ଡରୁ ଡାକି ଆଣି ଘରେ ବସାନ୍ତି, ଚା' ଦଅନ୍ତି, ପାନ ଦଅନ୍ତି । କେବେ ୨ ସମବୟସୀ ବା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁମାନେ ଘରକୁ ଆସିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଚା' ଜଳଖିଆ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୁଏ । ପ୍ରେମଲତା ଆନନ୍ଦ ମନରେ ଜଳଖିଆ ତିଆରି କରନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀର ବନ୍ଧୁ ନିଜର ଭାଇଠୁଁ ଅଧିକ, ସରଳମତି ସ୍ତ୍ରୀ, ଅକପଟ ହୃଦୟ, ଲଜ୍ଜାଳୁ ସ୍ୱଭାବ—ତାହାର ସମ୍ମୁଖକୁ ଯିବାକୁ ଲଜ୍ଜା କରନ୍ତି । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଡାକନ୍ତି, ଜଳଖିଆ ଆଣ, ଲଜ୍ଜା ଗୋଟାଏ କଅଣ ! ସେ ମଫସଲ୍ ଢଙ୍ଗ ଛାଡ଼, ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଗୁଲ୍

ଚଳଣ ତ୍ୟାଗ କର । ଯେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ସେ ତୁମ୍ଭର ଭାଇ ବୋଲି ମନେ କରି ସେମାନଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବ । ତା ଯଦି ନ ଭାବିବ ତେବେ ତୁମ୍ଭେ ସହଧର୍ମିଣୀ ହେବ କପରି ?

ତେବେ ବି ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ଲଜ୍ଜାର ପରଦା ଉଠେ ନା । ଉଠିବ ବା କପରି ? ସେଥିପାଇଁ କେତେ କଥା ଶୁଣିଛନ୍ତି, ମା' ଠାରୁ କେତେ ଗାଳି ଖାଇଛନ୍ତି । କଥାରେ କହନ୍ତି ବାପଥିବା ପୁଅ ସଭିରେ ହାରେନା, ମା ଥିଲି ଝିଅ ଶାଶୁ ଘରେ ଗାଳି ଶୁଣେ ନା ।

ଏ ସବୁର ଅର୍ଥ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୁବକ ବାଙ୍କ ବାବୁ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ପ୍ରେମଲତାଙ୍କୁ ଟାଣି ୨ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆଣନ୍ତି । ମୁହଁର ଓଢଣାଟିକୁ ଟେକି ଦେଇ ଅକଲଙ୍କ ମୁଖଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତି । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଏସବୁ ଖୁସି ଲାଗେ, ସେମାନେ ଠୋ, ଠୋ ହୋଇ ହସନ୍ତି । ପ୍ରେମଲତାଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଓ ରାଗ ଆସେ, ସେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସମୟ ସମୟରେ କେଇ ଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ଲାଲ ଟହ ଟହ ଆପେଲ ପରି ଗାଲକୁ ଭିଜାଇ ଦିଅନ୍ତି । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କର ସବୁ ସହ୍ୟ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମ-ଲତାଙ୍କର ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁଟି ଦେଖିବା ଆଦୌ ସହ୍ୟ ହୁଏନା । ବାଙ୍କ ବାବୁ ନିଜ ବସନରେ ଲୁହ ଗୁଡ଼ାକ ପୋଛି ଦିଅନ୍ତି, ଆଦର କରି କୋଳକୁ ଟାଣି ନିଅନ୍ତି, ସେହି ବିଷାଦ ମଳିନ ମୁଖଟିକୁ ସରସ ଓ ସୁନ୍ଦର କରିବା ପାଇଁ ଗୋଲାପ ଅଧରରେ ଆଙ୍କି ଦିଅନ୍ତି ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମ ଚୁମ୍ବନ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ମନର ବିଷାଦ ଲଘୁ ହୋଇଯାଏ, ସାରା ଦେହରେ ଆନନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ସ୍ରୋତ ଖେଳିଯାଏ । ଆନନ୍ଦର ଊର୍ମି ନାଚି ଉଠି ପଡ଼ିଲା ଓଠରେ ହସର ପେଡ଼ି ଖୋଲେ, ସେତେବେଳେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ମନ ଯେ କି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ ତାହା ଲେଖନୀ ମୁନରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଅନ୍ତି, ନିଜ ଭାଗ୍ୟକୁ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଶୁକୁ ଦୁଇ ବାହୁରେ ଟେକି ଧରିଲା ପରି ଧରି କହନ୍ତି—ପ୍ରେମ ! ତମେ ମୋ ଉପରେ ରାଗିଲ କି ? ତମେ ଯିନା ରାଗ, ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ପାଏ ପ୍ରେମ ।

ପ୍ରେମଲତା ପୁଣି ଟିକେ ମୁହଁ କୁନ୍ଥାଇ କହନ୍ତି—ତମର ସିନା ଏ ଖେଳ, ମୋର କିନ୍ତୁ କାଳ ।

ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କର ଦୋତାଲା ଘର । ଉପର ମହଲରେ ସେ ରହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବସାକୁ ଲାଗି ଆଉ ୨ଟି ମାଟିଘର । ଗୋଟିଏ ଘରେ ଜଣେ ସାଧୁ ବାବା ଓ ତାଙ୍କ ଚେଲା ଥାଆନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଘରଟି ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଲି ପଡ଼ିଥିଲା, ଏବେ ଅଳ୍ପ ଦିନ ହେବ ଜଣେ ଲୋକ ଆସି ରହୁଛି । ଲୋକଟି ବୟସ୍କ, ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ପାଚି ଯାଇଛି । ଆଖିରେ ମରହଟି ଧରଣର ଚଷମା, ସଙ୍ଗରେ ତାର ବୁଢ଼ୀ ଓ କେବଳ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଝିଅ । ଦେହର ବର୍ଣ୍ଣ, କଥା ବାର୍ତ୍ତା ଓ ଚାଲି ଚଳଣରୁ ପରିଷ୍କାର ବୁଝା ଯାଉଛି ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳର ସାନ୍ତାଳ ବୋଲି । ସେମାନଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦର ଶୁଭେ ଓ ମନରେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରେ ।

ଏହି ବୁଢ଼ାଟି ପରିଷ୍କାର ଓଡ଼ିଆ କହେ, ମଝିରେ ୨ ପଦେ ଅଧେ ସାନ୍ତାଳିଆ କଥା, ବୁଢ଼ାର ଅଜ୍ଞାତରେ ତା ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ୀ କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଧରଣର, ପୁରା ସମ୍ବଲପୁରୀ କହେ । ସବୁ ଠାରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଝିଅ, ଭାରି ସୁନ୍ଦର କଥାବାର୍ତ୍ତା କରେ । ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀ ଦୁଇପ୍ରାଣୀ କାରଖାନାର ସର୍ବନିମ୍ନ କର୍ମଚାରୀ । ଦିନଯାକ ଖଟି ୬ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳକୁ ବସାକୁ ଫେରନ୍ତି । ବାଳକାଟି ବସାରେ ଥାଏ, ପଖାଳ ଦୁଇଟି ଖାଇ ଦିନ କଟାଏ । କେବେ ୨ ଚାଳକୁ ଓଲ୍ଟାଇ ଫେରିବାଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ବସ୍ତୁଟି କିଣେ, ମନ ଖୁସିଥିବା ବେଳେ ଟିଣ ବାଡେଇ ଗୀତ ବୋଲେ ।

ଉଡ଼ିଗଲା ଉଡ଼ାଜାହାଜ କେତେ କେତେ ପର
ବାପ ମାଆ ମରିଗଲେ କିରି ସାତପରରେ, କିରି ସାତପର ॥

ପିଲାଟି ଗୀତ ବୋଲି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ କିନ୍ତୁ ଗୀତର ଅର୍ଥ ସେ କିଛି ବୁଝେନା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ କାଉ ଚଢେଇ ବସାକୁ ଫେରିଲେ ଥଣ୍ଟରେ ପୋକ ଜୋକଟିଏ ଧରି ଫେରନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଛୁଆଙ୍କ ପାଟିରେ ଖୁଆଇ ଦିଅନ୍ତି । ଛୁଆ

ଖାଇ ବଡ଼ହୁଏ, ବଡ଼ହେଲେ ଆଉ ମା ବାପଙ୍କୁ ପଚ୍ଚାରେ ନା । ତା ସଂସାର ସେ ଗଢ଼େ । ଏକଥା କାହୁ ଚଢ଼େଇ ଜାଣନ୍ତି, ତେବେବି ଛୁଆଙ୍କୁ ଆଦର କରନ୍ତି, ନିଜ ପେଟକୁ ନଖାଇ ଛୁଆଙ୍କୁ ଖୁଆନ୍ତି, ବାତ୍ସଲ୍ୟ ସ୍ନେହ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଜାଗେ । ଏହା ପ୍ରକୃତିର ବିଚିତ୍ର ଲୀଳା, ଭଗବାନଙ୍କ ମାୟାଜାଲ ଓ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ବାନ୍ଧାବୁଝା ।

ବୁଢ଼ା, ବୁଢ଼ୀ ଦୁହେଁ ସେହିପରି କିଏ ପକୁଡ଼ି ଓ କିଏ ବା ପିଠେଇ ଧରି ବସାକୁ ଫେରନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀ ବେଳ ଆଗେ ଆସେ । ବୁଢ଼ା କିନ୍ତୁ ଆସେ ଡେରିରେ । କାରଣ କାରଖାନାର ହାଜିର ଛଡ଼ା ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ତାକୁ ହାଜିର ଦେବାକୁ ପଡ଼େ—ସେ ହେଉଛି ମଦ ଭଟି ।

ବୁଢ଼ା ଯେତେବେଳେ ନିଶାରେ ଭୋଳ ହୋଇଥାଏ ସେତେବେଳେ ଗୀତ ଗାଏ । ପିଲମାନେ ତାଳମାରି ନାଚନ୍ତି, ବୁଢ଼ା ବି ନାଚେ । ବେଳେ ବେଳେ ବୁଢ଼ା ଚିଡ଼ିଯାଇ ପିଲଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଗୋଡ଼ାଏ, ବାଡ଼ି ଫୋପାଡ଼େ, ଢେଳା ପକାଏ ଇତ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ାକୁ ଯେତେ ନିଶା ହୋଇଥାଉନା କାହିଁକି ସେ ଝିଅ ପାଇଁ ଧରିଥିବା ଖାଇବା ଜିନିଷ ଫୋପାଡ଼ି ଦିଏନାହିଁ ।

ବେଳେ ବେଳେ ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀ ଦୁହେଁଯାକ ମଦଖାଇ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଝିଅଟି ତାଙ୍କର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଭୟରେ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସେ । ତାର ଶୁଖିଲା ମୁହଁଟି ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ପ୍ରେମଲତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଲାଗେ । ସେ ନିଜ ପଣତ କାନିରେ ତା ମୁହଁଟିକୁ ପୋଛି ଦିଅନ୍ତି ଓ ଆଦର କରି ପାଖରେ ବସାନ୍ତି । ବାଙ୍କ ବାବୁ ମଧ୍ୟ କେତେ କଥା ପଚାରନ୍ତି । ପ୍ରେମଲତା ଝିଅଟିକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି—ଝିଅଟି ଖାଏ ।

ବେଳେ ବେଳେ ପାଖ ଘରୁ ଗୀତର ସ୍ୱର ଭାସି ଆସେ । ତା ସଙ୍ଗେ ୨ ଆସେ ମଦ ହାଣ୍ଡିଆର ଖଟାଳିଆ ଗନ୍ଧ । ପ୍ରେମଲତା ଓ ବାଙ୍କ ବାବୁ କାନ ପାରନ୍ତି, ବୁଢ଼ୀ ଗୀତବୋଲେ :—

କେଁ ଦେଶର ରାଜା ତୁ ରେ କେ ଦେଶେ ତୋ ଘର,
ମୋର ଆଗରେ ଠାଆଡ଼ ହୋଇ ମନଟା ନେଲୁ ମୋର ।
ଭୁଲିବୁନି ରେ ମତେ,
(ମୁଁ) ନଛାଡ଼ିବି ତୋତେ
ମହୁଲ ମଦଟା ପକା ରେ, ମହୁଲ ମଦଟା ପକା ।
ଧାଡ଼ିଟା ଯଦି କାଟି ତୁ ଥିବୁ ବଢ଼ିଆ ହୋଇ ଥିବା ।।

ବୁଢ଼ୀର ଗୀତ ଶୁଣି ବୁଢ଼ା ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହି ପାରେନା । ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛାଟା ବାନ୍ଧି ଦେଇ ପୁଜା ବାଲୁଙ୍କ ପରି କାନପାଖରେ ହାତ ରଖି ଓ ଅଣ୍ଟା ହଲେଇ ଗାଏ :—

ଭୁଲି କି ପାରିବି ତୋତେ ଆଲୋ ଚନ୍ଦ୍ର ରେଷି ଇ....ଇ....ଇ....
ଖେଣ୍ଟା ବୃକ୍ଷେ ମୋର ଶାଖା ଅଟୁ ରହି ନାସି............
ସବୁ ନେଇ କରି, ଦେଲି ତୋତେ ହରି
ତୁ ଯେ ମୋ ପୋଥିର ଡୋରି ରେ ନାସି
ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ,
ପଳାଇଲେ ଓଟାରିବି ମୁହିଁ ରେ ତୋତେ
ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ....ଇଁ....ଇଁ....

ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣି ପ୍ରେମଲତା ଓ ବାଙ୍କ ବାବୁ ଉଭୟେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ବାଙ୍କବାବୁ ପ୍ରେମଲତାଙ୍କୁ କହନ୍ତି—ବାସ୍ତବିକ, ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀ ଦୁଇପ୍ରାଣୀ ସୁଖୀ । ସେମାନଙ୍କର ଦିନ ଗୁଡ଼ିକ ଆନନ୍ଦନରେ ଅତିବାହିତ ହେଉଛି, କିନ୍ତୁ............ ।

କିନ୍ତୁ କ'ଣ ? "ପ୍ରେମଲତା ପଚାରନ୍ତି ।"

ତମେ ଯଦି ହାରମୋନିୟମ ଧରି ଗୀତ ଗାଆନ୍ତ, ତେବେ ମୋ ଜୀବନଟା କେଡ଼େ ମଧୁମୟ ହୁଅନ୍ତା ପ୍ରେମଲତା ?

ସେତେବେଳେ ପ୍ରେମଲତା ବାଧା ଦିଅନ୍ତି । ଛି, ସେ ସବୁ ଭଲନୁହେଁ । ସ୍ଥିରି ବର୍ଷ ଝିଅର ମା' ମୁଁ ମୋତେ ଲାଜ ଲାଗିବ, ମୋ ଦ୍ୱାରା ହେବନି ।

ଡମର ସେବା କର ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେବ, ଅନ୍ୟ ପଥରେ ମତେ ପଥୁକ୍କା କରାଅ ନା, ତମେ କ'ଣ ମତେ ପାଇ ସୁଖୀ ନୁହଁ ? ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ସୁବୁରୁ ନୟନ ଲୋତକରେ ଛଳ ଛଳ ହୋଇଯାଏ । ବାଙ୍କବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଭୁଲାଇବାକୁ କହନ୍ତି—ପ୍ରେମଲତା, ତୁମ୍ଭର ଯେଉଁ ଜଗତ ଭୁଲ, ଦୁଃଖ ପାସୋରା, ଆନନ୍ଦ ଦାୟିନୀ ରୂପ, ତା ସାଙ୍ଗକୁ ଯଦି ଗୀତ ଗାଇ ପାରନ୍ତ ତେବେ ଜଗତରେ ମୋ ଠାରୁ କେହି ସୁଖି ହୋଇ ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ମୁଁ ଆନନ୍ଦ ସାଗର ମଝିରେ ଭାସି ଉଠନ୍ତି ।

ପ୍ରେମଲତା କୁହନ୍ତି—ତା ହେଲେତ ଭାରି ଖରାପ ହୁଅନ୍ତା, ପୁଣି କୁଳ ପାଇବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତା ଯେ ?

ଦୁଇପ୍ରାଣୀ ହସି ଉଠନ୍ତି, ଏହିପରି ଦିନ ଗୁଡ଼ିକ କଟିଯାଏ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ବସା ନିକଟରେ ଯେଉଁ ସାଧୁ ରହନ୍ତି, ସେ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର ଲୋକ ! ଦିନସାରା ବୁଲି ଭିକ୍ଷା କରନ୍ତି, ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲେ ବସାକୁ ଫେରନ୍ତି । କେତେବେଳେ ରାନ୍ଧନ୍ତି, କ'ଣ ଖାଆନ୍ତି ତାହା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରତି ରବିବାର ଦିନ ବହୁତ ଲୋକଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି, ଅନେକ ଲୋକ ଆସନ୍ତି, ଖାଆନ୍ତି ଏବଂ ହରେକୃଷ୍ଣ ହରେ ରାମ, ନିତାଇ ଗୌର ରାଧେଶ୍ୟାମ, କୀର୍ତ୍ତନ କରି ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । ଏହି ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଲୋକମାନେ କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଲୋକ ନୁହଁନ୍ତି । ଏମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଦରିଦ୍ର ନାରାୟଣ । ଅସହାୟ ଭିକାରି ।

ଏହା କାହାର ମନକୁ ଭଲ ଲାଗୁ ବା ନଲାଗୁ ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲଲାଗେ, ସେ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ଏବଂ କହନ୍ତି ସାଧୁବାବା ଆପଣ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପରି ଜଣେ ମହାତ୍ମା ।

ବାଙ୍କବାବୁ ପରୋପକାର କରିବାକୁ ଓ ଅସହାୟକୁ ସହାୟ ହେବାକୁ ଟିକେମାତ୍ର ଦ୍ୱିଧା ବୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏପରିକି ଶୀତଦିନେ କୌଣସି ଗରିବର ଶୀତ କଷ୍ଟ ଦେଖିଲେ ନିଜ କମ୍ବଳ ଓ ଚାଦରକୁ ମଧ୍ୟ ହସି ହସି ଦେଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଉଠେ ।

ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଧୁବାବାଙ୍କୁ ନଦେଖି ବାଙ୍କବାବୁ ଚିନ୍ତିତ ଥିବା ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଦିନେ ସୁଦିନ ଆସିଲା । ସାଧୁବାବା ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ତୀର୍ଥରୁ ଫେରିଲେ । ସଙ୍ଗରେ ଏକ ବାଳକ । ବାଳକର ପରିଚୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କର ଖୁବ ଆଗ୍ରହ ହେଲା । ସାଧୁବାବା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ—

ଏହି ବାଳକ ହେଉଛି ମୋର ଶତ୍ରୁ ବଂଶର ଶେଷ ଚିହ୍ନ । ଏହାର ବଂଶଧରମାନେ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ବଳପୂର୍ବକ ମୋର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଅପହରଣ କରି ମତେ ଦେଶରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ତାହାଦ୍ୱାରା ମୋର ଅମଙ୍ଗଳ ନ ହୋଇ ବରଂ ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଛି । ସଂସାରର ପାପପଙ୍କରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇ ଆତ୍ମା ପଙ୍କଜ ମୋର ଭଗବାନଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ ଆଶ୍ରା ନେବାର ସୁଦିନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଶତ୍ରୁ ବଂଶଟି ଦିନକୁ ଦିନ ହୀନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସି ମ୍ଳାନ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । କୁଳର ଦେବତା ଭଗବତ ଗାଦୀ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ହେଲା—ସବୁଠାରୁ ବୀର ସେହି, ଯେ ଶତ୍ରୁକୁ କ୍ଷମା ଦିଏ ।

ତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାକୁ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟକରି ଏ ଶିଶୁଟିକୁ ନେଇଆସିଛି ବାଙ୍କବାବୁ । ଏ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃକ୍ଷ ! ଅତି ସ୍ନେହରେ ତମରି କରକମଳରେ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃକ୍ଷଟିକୁ ଆଜି ଅର୍ପଣ କଲି । ସସ୍ନେହରେ ଓ ସଯତ୍ନରେ ଏହାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିଲେ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସୁଫଳ ହେବ । ଏ ଅନୁରୋଧଟି ମୋର ରକ୍ଷା କରିବ କି ?

ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଝିଅ ଛଡ଼ା ଗୋଟିଏ ହେଲେବି ପୁଅନାହିଁ । ସାଧୁବାବା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ । ତେଣୁ ଆଗ୍ରହରେ ପିଲାଟିର ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ବାଳକଟି ସେମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ଓ ଦୟା ପାଇ ସୁଖରେ କାଳାତିପାତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାଧୁବାବା ପ୍ରତିଦିନ ଭିକ୍ଷାର୍ଜିତ ଧନ ଆଣି ଅମର ପାଇଁ ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କୁ ସମର୍ପଣ କରନ୍ତି । ଯଦି

କେବେ ବାଙ୍କବାବୁ ଅମତ ହେଲେ, ସାଧୁବାବା ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି “ମତେ ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଥରୁ ଖସିବାକୁ ଦିଅନାହିଁ । ପରର ଅର୍ଥ ବା ସମ୍ପତ୍ତି ଅପହରଣକାରୀ ଧନୀ ନୁହେଁ । ପରର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିହିଁ ପ୍ରକୃତ ଧନୀ । ଏତିକି; ମୁଁ ଅମରକୁ ଶିଖାଇବାକୁ ଚାହେଁ ।”

ଏହି ବାଳକଟିର ନାମ ହେଉଛି ଅମର । ଅମର ପ୍ରତିଦିନ ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ଖାଏ ଓ ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ଘରେ ରହେ । ବାଙ୍କ ବାବୁ ତାହାର ପଢାପଢିର ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଇଥିବା ହେତୁ ଅମର କ୍ଲାସ ପରେ କ୍ଲାସ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଚାଲିଲା । ତା ପଢାପଢି ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ ତାହାର ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ କିନ୍ତୁ ସାଧୁ ବାବା ଖୁସୀ ହୋଇ ପାରି ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଅମର ବିଦେଶୀ ଭାଷା ବା ବିଦେଶୀ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗମ, ନିଜ ଦେଶ ଭାଷାରେ ନୁହେଁ, ତେଣୁ ସେ ପ୍ରତି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଅମରକୁ ନାନାଦି ଶ୍ଳୋକ ଶିଖାନ୍ତି । ଅମର ମୁଖରୁ ଶ୍ଳୋକଟିଏ ଶୁଣି ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ଅନ୍ତର ହସି ଉଠେ । ମନରେ ଗର୍ବ ଆସେ ଓ ତାଙ୍କର ମନର ବାସନା ପୂରଣ ହୁଏ ।

ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଝିଅ ବିନ୍ଦୁ । ବିନ୍ଦୁ ଓ ଅମର ଦୁହେଁ ଏକ ସଙ୍ଗେ ପଢନ୍ତି, ଏକ ସଙ୍ଗେ ଖେଳନ୍ତି, ଖିଆ ପିଆ ମଧ୍ୟ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ହୁଏ । କ୍ଷୀର ନୀର ପରି ଦୁହିଁଙ୍କ ଅନ୍ତର ମିଶିଥାଏ । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ସତେ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ବୃନ୍ତର ଦୁଇଟି କଳୀ । ଅମର ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢେ, ତେଣୁ ବିନ୍ଦୁ ତାକୁ ସମ୍ମାନ କରେ । ବିନ୍ଦୁ ଅମର ଠାରୁ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରେ, ତେଣୁ ଅମର ତା ପଢାପଢିରେ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଏହି ପବିତ୍ର ଭାବ ପାଇଁ ଅମର ପାଏ ଭକ୍ତି, ଉଚ୍ଚ ଆସନ ଏବଂ ବିନ୍ଦୁ ପାଏ ସ୍ନେହ ଓ ସାହାଯ୍ୟ । ବିନ୍ଦୁ ଜାଣେ ନା ଅମର ତା ପିତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛି । ଅମର ବି ଜାଣେ ନା ବିନ୍ଦୁ ପର ବୋଲି ।

ଅମର ଭଲ ଜନଷଟିଏ ପାଇଲେ ବନ୍ଦୁକୁ ଦିଏ । ବନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟ ସେପରି ପରବ ଦିନ ଅମର ନ ଖାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଠା ଖଣ୍ଡେ ବି ପାଟିକୁ ନିଏ ନା ।

ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସିଂହ ଓ ବିରାଟକାୟ ଦନ୍ତା ହସ୍ତୀକୁ ବଶ କରିବାକୁ ହେଲେ ଦରକାର ପଡ଼େ ଶିକୁଳିର । ଶିକୁଳିଟି ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଲୌହର ଦରକାର ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟକୁ ନିଜ ବଶରେ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ସ୍ନେହ ରୂପକ ଶିକୁଳିର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼େ । ସେହି ସ୍ନେହ ଦିନା ବାନ୍ଧେ ପବିତ୍ର ବିବେକରେ ।

ଅମରର ଶାନ୍ତଶୀଳ ସ୍ୱଭାବ, ଅକପଟ ମନ, ସହଜ ଭାବ, ବାଙ୍କ ବାବୁ ଓ ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଛି । ବନ୍ଦୁ ଅମରକୁ ଭାବୁଛି ସେ ତା ପିଣ୍ଡର ପ୍ରାଣ—ଧମନୀର ରକ୍ତ ଓ ମସ୍ତିଷ୍କର ଭାବନା ବୋଲି ।

ବର୍ଷ ବର୍ଷ କରି କେତେ ବର୍ଷ ଗଲଣି । ଦିନେ ଅମର ଓ ବନ୍ଦୁ ଆସି ଘରେ ଜଣାଇଲେ ଯେ ସେମାନେ ପାସ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି । ସେତେବେଳର ଆନନ୍ଦ କ'ଣ ଦେଖିବ । ପ୍ରେମଲତା ବନ୍ଦୁକୁ କୋଳକୁ ଟାଣି ଆଣି କହିଲେ 'ବନ୍ଦୁ ଆମର ସୁନାଝିଅ' ; ବାଙ୍କବାବୁ ମଧ୍ୟ ଅମରକୁ କୋଳକୁ ଟାଣିନେଇ କହିଲେ 'ଅମର ହିଁ ପ୍ରକୃତ ସୁନା ପୁଅ' । ଅମର ପାସ କରିଥାଏ ଫାଷ୍ଟ ଡ଼ିଭିଜନରେ ।

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଜଗତର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ପରି ଋତୁ ଋତୁରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ବୃକ୍ଷଲତାମାନଙ୍କ ପୁରୁଣା ପତ୍ର ଝଡ଼ିଯାଇ ନୂତନ କଅଁଳ ପତ୍ରରେ ବୃକ୍ଷଟି ଅପୂର୍ବ ଶୋଭା ଧାରଣ କରେ । ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଦିନେ ଦେଖା ଦିଏ । ତାହାର ପ୍ରଭାବରେ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ସହ ମନରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସେ, ସରଳମତି ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବୁଣେ ସ୍ନେହର ବୀଜ, ଅନ୍ତରରେ ଜାଳେ ପ୍ରେମର ବତୀ । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ଜୀବନ ସାଥୀର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ପିଚ୍ଛିଳ ପଥରେ ଆଗେଇ ଚାଲନ୍ତି ।

ଯୌବନର ମହୁଆ ନଶାରେ ମାତାଲ ହୋଇ ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନକୁ ହରାନ୍ତି । ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଦେଖାଦିଏ, କାହାର କମ୍ ଥାଏ, କାହାର ବା ବେଶି ।

ଏହି ପରଶ ଆଜି ଅମର ଓ ବକୁଲତାଙ୍କ ଦେହରେ ଲାଗିଛି । ବକୁର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାନ୍ତି ଶରୀର, ଗୋଲାପୀ ଚିବୁକ, ତରଳ ଆଖି ଅମରର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଲାଖି ଯାଇ ତାକୁ ଚୁମ୍ବକ ପରି ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି । ବକୁଲତା ମଧ୍ୟ ତାହାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲତା ସମ ଶରୀରରେ ଯୌବନର ଭାରକୁ ଅସହ୍ୟ ମନେକରି ଅମର ଦେହରେ ମୁଣ୍ଡେଇ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଙ୍କି ମାରିବା ପାଇଁ ଲାଳାୟିତ । ତେବେ କିଏ କାହାକୁ ମୁହଁ ଖୋଲି ପ୍ରଥମେ କହିବ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ମଝିରେ ଲଜ୍ଜା ।

ଅକୁହା ଭାଷାର ସଙ୍କେତ ଦେଲା ନେତ୍ର । ଚାରି ଚକ୍ଷୁର ମେଳରେ ପ୍ରେମର ଶିଖା ଜଳି ଉଠିଲା, ସମ୍ମତିର ସୂଚନା ଦେଲା ଉଭୟ ମୁଖର ହାସ୍ୟ ରେଖା । ଏହାହିଁ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣର ମିଳନ ସୌଧର ମୂଳଦୁଆ । ଏହା ଆପେ ଆପେ ଗଢି ଉଠେ । ଏଥିରେ ମନୁଷ୍ୟର ଲେଶ ମାତ୍ର ହାତ ଲାଗେ ନା, ଲାଗେ ପ୍ରକୃତିର ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ଲୀଳାର ।

ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣୀ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ ପାଇବାର ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକୁ ଅପେକ୍ଷାରେ ରହି, ମନର କଥା ମନରେ ରଖି ଉଭୟେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ବିବାହ ବନ୍ଧନରେ ଆପଣାର କରିନେବେ । ସେହି ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ଆସିଲା, ଅମର ଆଇ, ଏ, ରେ ଫାଷ୍ଟ ହୋଇ ପାସକଲା । ବି, ଏ, ପଢିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଉତ୍ସାହିତ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଅମର ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କଲାନି । କାରଣ ସାଧୁବାବା ତାହାର ଶକ୍ତିହୀନ ହୋଇ ଗଲେଣି, ଭିକ୍ଷାର୍ଜିତ ଧନ ଆଣି ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଦେବାକୁ ସେ ଅକ୍ଷମ । ବୟସ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସାଧୁବାବା ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଅମର ସମସ୍ତ ବିଷୟ କଲେଜର ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ଜଣାଇଲା । ପ୍ରଫେସର

ଅଭୟ ବାବୁ ଅମରକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଓ ତାହାର ମଙ୍ଗଳ କାମନା ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ଦିନେ ହଠାତ୍ ଅଭୟ ଆସି ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସାକ୍ଷାତ କଲେ । ଅମର ସେ ଦିନ ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ ଔଷଧ ଆଣିବାକୁ ଡାକ୍ତର ଖାନାକୁ ଯାଇଥାଏ । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଅଭୟ ବାବୁଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ହଠାତ୍ ଆସିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ପଚାରିଲେ । ଅଭୟ ବାବୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଜଣାଇ ଶେଷରେ କହିଲେ ଯେ ଅମରର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଆପଣଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ଚାହେଁନା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଭାବୁଛି ସେପରି ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ପାଇଲେ ଦିନେ ଆପଣଙ୍କ ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଖୁବ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଦେଇ ପାରିବ । ଆପଣ ଯେ ତାହା ପାଇଁ ଅନେକ କିଛି କରି ପାରିଛନ୍ତି ଏହା ସ୍ଥାନୀୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଇମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣା ପଡ଼ିଯିବ ।

ବାଙ୍କ ବାବୁ ନିଜର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ବଡ଼ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ ଏବଂ ନିଜର ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ—"ଅଭୟ ବାବୁ, ମୁଁ ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷଟିକୁ ଏତେ ଯତ୍ନସହକାରେ ବଢ଼ାଇ ଆଣୁଛି ତାକୁ ଫଳିବା ବେଳେ ଶୁଖାଇ ମାରି ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି-ଥିବି ସେ ବୃକ୍ଷର ଫଳକୁ ଆଶା ନକରି ତାକୁ ଅମ୍ଳାନ ରଖିବା ପାଇଁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଏହା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରେ ।"

ତାହାଛଡ଼ା ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଶୁଣି ରଖନ୍ତୁ ଅଭୟ ବାବୁ ! ଅମର ଖଣ୍ଡାୟତ ଘରର ପିଲା । କିନ୍ତୁ ମୋର ଏହି ଖଦଡ଼ ପୋଷାକ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଭାବ ଦୂର କରି ଦେଇଥିବା ହେତୁ ମୁଁ ତାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସନ୍ତାନ ମନେ କରି ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ଦେଇଛି । ମୋ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ସେ ଠାକୁର ପୂଜା କରେ । ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ସ୍ନେହର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ତାହାର ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଳୋକ ଗୁଡ଼ିକ ମୋ କର୍ଣ୍ଣ ଗହ୍ୱରରେ ବେଦ ଶୁଣାଏ । ବାସ୍ତବିକ ତା ପରି ଉପଯୁକ୍ତ ବାଳକ ପାଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେକରୁଛି ।

ଏହିଠାରେ ମୁଁ ଟିକିଏ ଗର୍ବ ଦେଖାଇବି ଅଭୟ ବାବୁ ! ଆପଣ ଖରାପ ମନେ କରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମତେ ଦାନ ଦେଇ କେହି ଖୁସି କରି ପାରିନାହିଁ, ନା, ପାରିବ ନାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖୁସି ହୁଏ, ଯେତେବେଳେ ସେ ଦାନର ଉପଯୁକ୍ତ ଦକ୍ଷିଣା ପାଏ ।

ତେଣୁ ମତେ ମୋ ଧର୍ମ ପାଳନ କରିବାକୁ ହେବ । ସେହିପରି କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ମନେ ମନେ ଶପଥ କରିଛି । ଅମରକୁ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି, ଏହା ତା ପାଇଁ ମୋର ଦାନ, ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣା ସ୍ୱରୂପ ତାକୁ ଏ ଘରଟି ଦେଇ ଦେବି । ଯାହା-ଦ୍ୱାରାକି ସେ ଗୃହସ୍ଥି କରି ସୁଖରେ କାଳାତିପାତ କରି ପାରିବ ଏ ବାକ୍ୟ ମୋର ସତ୍ୟ ଏବଂ ଅଟଳ ।

ତା ପର ଦିନ ଠାରୁ ଅମର ବିଏ ପଢ଼ିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଲା । ସୌଭାଗ୍ୟ ରବି ଉଇଁ ଉଠିଲା ।

ବିନ୍ଦୁର ଯୌବନ କୁସୁମର ମହକ ଚୁଣଆଡ଼େ ଖେଳିଗଲା । ତାକୁ ପୁତ୍ର ବଧୂ ରୂପେ ପାଇବା ପାଇଁ କେତେ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଏହା ଦେଖି ଅମର ଓ ବିନ୍ଦୁ ଉଭୟେ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ବେଦନା ଅନୁଭବ କଲେ । ଉଭୟେ ଭାବିନେଲେ ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଏହି ଘୃଣ୍ୟ ସମାଜ । ଯେଉଁ ସମାଜ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାକୁ ପାଲରେ ଓଜନ କରି ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟକୁ ହ୍ରାସ କରାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଘୃଣା କରିବାର ନୀଚ ଧାରଣା ଦିଏ ଓ ଏକତାରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

ଏହି ସମାଜ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ବିବେକକୁ ପାଦରେ ଦଳିଦେଲା । ମିଳନ ମଧ୍ୟରେ ବିଚ୍ଛେଦର ବହ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତେଣୁ ଅମର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗୃହତ୍ୟାଗ କଲା । ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ସହ ବାଙ୍କ ବାବୁ ଅମରର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ପାଗଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଶେଷକୁ ନିରାଶ ହେଲେ କିନ୍ତୁ ଅମରର ଅନ୍ତର ବ୍ୟଥା କେହି ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ବିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟ ତାହାର ସୁଖ ଓ ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଅମରକୁ ଖୋଜିବାକୁ ପଠାଇ ଦେଲା ।

ତୃତୀୟ ଭାଗ

ରାତ୍ରି ଅର୍ଦ୍ଧ । ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବହିଚାଲିଛି ଝଡ଼ର ସ୍ରୋତ । ତା ସହିତ ଝିପି ଝିପିଆ ବର୍ଷା, ଅଗଣିତ ବୃକ୍ଷଲତାଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ଧରି ପୃଷ୍ଠରେ ଲୋଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ବିଜୁଳିର ଚକ୍ ଚକ୍ ଆଲୋକରେ କ୍ଷଣିକ ପାଇଁ ପୃଥିବୀଟା ଆଲୋକିତ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଲୋକମାନେ ଭୟରେ ଝରକା କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ନିଜ ନିଜ ଘରେ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ବିଦୁକୁ ଆଦୌ ନିଦ ଲାଗୁନି । ଶେଯ ଉପରେ ପଡ଼ିରହି ଏପଟ ସେପଟ ହେଉଛି । ଚାଖଣ୍ଡେ ବହଳର ଗଦି ତାକୁ ମାଟି-ଗୋଡ଼ି ପରି କର୍କଶ ଲାଗୁଛି । ମନ ରାଇଜକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିଛି ବିଚ୍ଛେଦ ଛାୟା । ପ୍ରାଣରେ ଜଳୁଛି ବିରହର ଚିତା । ବହୁ ସମୟ ପଡ଼ି ରହିବା ପରେ ଯେତେବେଳେ ଝଡ଼ର ବେଗ ଟିକିଏ କମି ଆସିଲା ବିଦୁ କବାଟ ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଆସି ଆକାଶକୁ ଅନାଇଲା, କିଛି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ବିଦୁ ଗୋଟାଏ ବୁକୁଫଟା ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲା ।

ଏତିକି ବେଳେ ହଠାତ୍ ବିଜୁଳିଟା କ୍ଷଣିକ ପାଇଁ ଜଳିଉଠି ଆକାଶ ଓ ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷକୁ ଆଲୋକିତ କରିଦେଲା । ବିଦୁର ମଳିନ ମୁଖଟି ମଧ୍ୟ ସେହି ଆଲୋକରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖାଗଲା । ବିଦୁ ପୁଣି ଚାହିଁଲା ଆକାଶକୁ ।

ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତି ଅନ୍ଧାରରେ ତା ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ବିଦୁ ଚମକି ପଡ଼ି ଘର ଭିତରକୁ ପଳାଇ ଯିବା ବେଳେ ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତି ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲା । ବିଦୁ କିନ୍ତୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲା ନାହିଁ—ସେ ପଚାରିଲା ତମେ କିଏ ? ମୁଁ ଅମର ବିଦୁ ! ବିଦୁର ଅନ୍ତର

ହସି ଉଠିଲା । ସେ ଚୁପ ଚୁପ କରି ପଚାରିଲା—"ତମକୁ ଡର ଲାଗିଲା ନାହିଁ, ଏତେ ରାତିରେ ଆସିଲ କିପରି ?"

ଅମର ଆଶାର ଆଲୋକ ଧରି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ଆଜି ଯେ ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ।" ଅବଶ୍ୟ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ହେଉ-ଥିଲା—କିନ୍ତୁ ମୋ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ବହୁଥିବା ଝଡ଼ଠାରୁ ଏହା ଖୁବ କମ୍ ।

ମୁଁ ଯଦି ଶୋଇଥାନ୍ତି ତେବେ ମତେ ଉଠାଇଥାନ୍ତ କିପରି ?

"ସ୍ୱପ୍ନରେ ବିଚଳିତ କରି ।"

ଏତେ ରାତିରେ ଆସିଲ କାହିଁକି ?

"ମତେ କିଏ ଜଣେ ଟାଣି ଆଣିଲା ।"

କିଏ ?

"ମୋ ମନକୁ ପ୍ରେରିତ କରୁଛି ଯିଏ ।"

ସେ କିଏ ?

"ଯାହାକୁ ମୁଁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରୁଛି ଓ ଯାହା ପାଇଁ ମୋ ଅନ୍ତର କାନ୍ଦୁଛି ।"

ତମେ ବର୍ତ୍ତମାନ କଅଣ କହୁଛ ?

ଅମର ଟିକିଏ ହସିଲା—ତାପରେ ବନ୍ଦୁର ସୁକୋମଳ ଓଠରେ ଗୋଟିଏ ଚୁମ୍ବନ ଦେଲା । ବନ୍ଦୁର ସମସ୍ତ ଶରୀରରେ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଖେଳିଗଲା । ଆନନ୍ଦ ଓ ସରମରେ ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଳା ମେଘ କୋଳରେ ବିଜୁଳି ଲଟେଇଲା ପରି ଅମରର ବକ୍ଷ ଉପରେ ଲୋଟିପଡ଼ିଲା । ଅମର ତାକୁ ତୋଳି ଧରିଲା ତାର ବଳିଷ୍ଠ ବାହୁ ଦ୍ୱୟରେ ।

କିଛି ସମୟ ନୀରବରେ କଟିଯିବା ପରେ ଅମର ପଚାରିଲା "ବନ୍ଦୁ ! ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ମାନିବ ?" ବନ୍ଦୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମୋର ପ୍ରତି ରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ତୁମ୍ଭ ଆଦେଶର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଛି । ଅମର ମୃଦୁ ସ୍ୱରରେ କହିଲା—"ତେବେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସ ।

କିଏ ଆଉ ?

ଭଗବାନଙ୍କ ଶକ୍ତି ଯେଉଁଆଡ଼େ ନେବ ।

ବନ୍ଧୁ କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି ପୁଣି କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା—ହଁ, ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ଅସଲ କଥା ପଚାରିବାକୁ । "ଦୀର୍ଘ ଦୁଇମାସ ହେଲା ତମେ କୋଉଠିକି ଯାଇଥିଲ ?"

ଯାଇଥିଲି ରଚିବାକୁ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ଗୃହ, ଯେଉଁ ଗୃହରେ ଆମର ଜଳିବ ପ୍ରେମର ପ୍ରଦୀପ ।

କିନ୍ତୁ............।

କିନ୍ତୁ ଫିନ୍ତୁ କିଛି ନୁହେଁ ବନ୍ଧୁ ! ମୁଁ ସେ ସବୁ ଅର୍ଥ କିଛି ବୁଝେ ନା, ବୁଝେ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ, ଭଗବାନଙ୍କ ଲୀଳା ଏବଂ ମାୟାର ବନ୍ଧନ । ଶୀଘ୍ର ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସ ।

ଅନ୍ୟାୟ ପଥରେ ପାଦ ଦେବାକୁ ଭୟ ଲାଗୁଛି ମତେ । ଉଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଉଚିତ ଅମର ବାବୁ !

କୌଣସି ଭୟ କରିବା ଅନୁଚିତ ବନ୍ଧୁ ! ମୋ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସ, ଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଆଉ ମିଳିବ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତେ ନିଦ୍ରାରେ ଅଭିଭୂତ । ଆମ ଅନ୍ତରର ଝଡ଼ ତୋଫାନକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ଆଜି ଏ ଝଡ଼ ବର୍ଷା କରାଇଛନ୍ତି କେବଳ ଆମର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ପ୍ରିୟେ ! ଆସ !!

ନା, ମୁଁ ପାରିବିନି, ମୋତେ କ୍ଷମା କର ।

ତମେ କଅଣ ମୋତେ ଭଲ ପାଅନା ବନ୍ଧୁ ?

କେବଳ ଭଲ ପାଏନା ଅମର ବାବୁ, ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତି ଡୋରରେ ତମକୁ ବାନ୍ଧି ରଖି ତମରି ଚରଣ ତଳେ ଏ ଜୀବନ ଦୀପଟିକୁ ଜାଳିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଚାହେଁ ।

ମିଛ, ସବୁ ମିଛ କଥା ।

ସ୍ତ୍ରୀଜାତି ମିଛ ନୁହେଁ । ବନ୍ଧୁ ମିଛ କହିବାକୁ ଘୃଣା କରେ ।

ତେବେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯିବାକୁ ଅମତ କାହିଁକି ?

ସମାଜ ଭୟରେ ।

ଅମରର ମୁଖରେ ପରିହାସର ହସ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ସେ କହିଲା—ବିନ୍ଦୁ, ଜଣେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶିକ୍ଷିତା ବାଳିକା ପକ୍ଷରେ ସମାଜକୁ ଭୟ କରିବା ଅଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ କି ?

ଅଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ, ଶୋଭନୀୟ । ମୋର ଶିକ୍ଷାହିଁ ମୋ ବିବେକକୁ ଆଘାତ କରୁଛି । ମୁଁ ଯଦି ଶିକ୍ଷା ପାଇ ନଥାନ୍ତି ତେବେ ଅବିବେକୀ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଥାଆନ୍ତି । ମୋତେ ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ପବିତ୍ର ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମକୁ ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ତମ ପାଇଁ ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ପାଦରେ ଦଳି ଆଡ଼େଇ ଦେଇଛି । ବିନ୍ଦୁ, ଚାଲ, ଡେରି କରନା,ବାପା ମା'ଙ୍କ ମାୟା ମମତା ଛାଡ଼ ।

ବାପା ମା'ଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବା । ଏ କଥା ଶୁଣି ବିନ୍ଦୁ ଚମକି ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ କହିଲା—ଏ ତମେ କଅଣ କହୁଛ ଅମର ବାବୁ ?

ମୁଁ ଠିକ୍ କହୁଛି, ବିନ୍ଦୁ ! ପ୍ରେମ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଲେ ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ହସି ହସି ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସମାଜକୁ ପଦାଘାତ କରିବାକୁ ହୁଏ ବିନ୍ଦୁ, ସମାଜକୁ ପଦାଘାତ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ତାହା ତମ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବପର ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ ଅମର ବାବୁ । କାରଣ ତୁମେ ପିଲିଟି ବେଳୁ ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ହରାଇଛ, ସେମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ମମତା ପାଇନା । ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିବା ତମ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ।

ଏଇ କେଇପଦ କଥା ଶୁଣି ରାଗରେ ଅମରର ମୁହଁ ଲାଲ ହୋଇଗଲା, ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଲୋମକୂପଗୁଡ଼ିକ ଠାକୁଁରି ଉଠିଲା । ତେବେ ବି ରାଗକୁ ଦମନ କରି ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହାସଲ କରିବାକୁ କହିଲା—ବିନ୍ଦୁ, ତମେ ଯେବେ ତମ ସତ୍ୟରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ, ତେବେ ମୋତେ ବିବାହ କରିବ ବୋଲି ଶପଥ କରୁଥିଲ କାହିଁକି ? ମୋ ହୃଦୟରେ ପ୍ରେମର ଆଲୋକ ଜାଳୁଥିଲ କାହିଁକି କହିଲ ? ସତ୍ୟ କରିବାର ଅର୍ଥ କଅଣ ତମେ ଜାଣ ବିନ୍ଦୁ ?

ଖୁବ୍ ଜାଣେ ଅମର ବାବୁ, ତମ ଠାରୁ ଅଧିକ ଜାଣେ । ଏ କଥା କେବଳ ମୁଁ ଏକା କାହିଁକ, ଆମ ନାଏ୍ ଜାତଃ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋର ନାଏ୍ ଜାତ ସତୀତ୍ୱର ହକଦାର । ଏବେ ବି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଶପଥ କରି କହୁଛି କି ତମକୁ ଅନ୍ତର ସହିତ ଭଲପାଏ, ତମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ବିବାହ କରିବି ନାହିଁ ।

ବିନ୍ଦୁ କଥା ଶୁଣି ଅମରର ବକ୍ଷ ଫୁଲି ଉଠିଲା । ସେ ହସି ହସି ମୁହଁରେ କହିଲା—ମୁଁ ବୁଝିପାରୁଛି ବିନ୍ଦୁ, ତମେ କାହିଁକି ଭୟ କରୁଛ ଯିବାକୁ । ତାହାର ରାସ୍ତା ମୁଁ ଆଗରୁ ପରିଷ୍କାର କରି ଦେଇଛି, ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯାଇଛ ବୋଲି କେହି ସନ୍ଦେହ କରିବେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ୨ ମାସ ହେଲା ଘରୁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲି ଏବଂ ଖଣ୍ଡେ ଚାକିରି ପାଇଛି ମାସକୁ ଟ. ୧୨୦୯ଙ୍କା ବେତନ, ଆମ ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ଇସ୍ ତମେ କଅଣ କଲ ଅମର ବାବୁ ? ମୋ ଆଶା କୁସୁମଟିକୁ ଧୂଳିସାତ୍ କରିଦେଲ ?

ତମର କେଉଁ ଆଶାକୁ ପୋଡ଼ିଦେଲି ବିନ୍ଦୁ ?

ସତରେ ଅମର ବାବୁ ତମେ ବି,ଏ, ପାସ କରିବା ଆଗରୁ ପାଠ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଦେବ, ଏ କଥା ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା କଳ୍ପନା କରି ନଥିଲି । ନାଁ ଆଉ ନୁହେଁ ।

ଆଉ ନୁହେଁ କାହିଁକି ବିନ୍ଦୁ, ହୃଦୟ ଖୋଲି ସତ କଥା କୁହ, ତମକୁ ମୋ ରାଣ, ମୋର ଭାରି ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି ଶୁଣିବାକୁ । ମୋର ଅନୁରୋଧ, ମୋତେ ସତ କୁହ ତମେ, କଅଣ କଳ୍ପନା କରିଥିଲ ?

ତମେ କଅଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ମୋ କଳ୍ପନାକୁ ଅମର ବାବୁ ?

ନିଶ୍ଚୟ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ବିନ୍ଦୁ । ଅମର ବିନ୍ଦୁର ଦୁଇ ହାତକୁ ଧରି ପକାଇ ସତୃଷ୍ଣ ନୟନରେ ଅନାଇଲା ।

ବିନ୍ଦୁ କହିଲା—ମୁଁ ଆଶା କରିଥିଲି ଏ ବର୍ଷ ତମେ ବି, ଏ, ପାସକରି ଦୌଡ଼ି ଆସି ଥାଅନ୍ତ ମୋ ନିକଟକୁ ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ଦେବାକୁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ

ଆଇ, ଏ, ପାସ କରି ଦୌଡ଼ି ଆସିଥାଆନ୍ତି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଖୁସି ଖବର ଶୁଣାଇବାକୁ । ଉଭୟେ ଆନନ୍ଦରେ ପାଗଳ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତୁ, ତାପରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ବିବାହ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା । ବାସ୍ତବିକ କେଡ଼େ କୌତୁକିଆ ଘଟଣା ଘଟିଥାଆନ୍ତା ଅମର ବାବୁ !

ଅମର ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ବିନ୍ଦୁକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲା ଓ ବିନ୍ଦୁର କପାଳରେ ସ୍ନେହର ଗୋଟିଏ ଚୁମ୍ବନ ଆଙ୍କିଦେଇ କହିଲା—ଚମତ୍କାର କଳ୍ପନା !

ଆକାଶ ଟିକେ ନିର୍ମଳ ଦେଖାଗଲା । ଅମର ତାହାର ବାହୁ ଲତା ଦ୍ଵାରା ବିନ୍ଦୁକୁ ଆବଦ୍ଧ କରି ଧରିଥାଏ, ବିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟ ତାହାର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଅମରର କାନ୍ଧ ଉପରେ ଲଦି ଦେଇଥାଏ । ଅମର ହଠାତ୍ ବିନ୍ଦୁର ବାହୁ ଦୁଇଟିକୁ ଧରି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହଲାଇ ଦେଇ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା । ବିନ୍ଦୁ ସଜାଗ ନଥିଲେ ଗଛ କାଟିଲା ପରି ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇ ଥାଆନ୍ତା । ଅମର ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲା—ବିନ୍ଦୁ, ତମ କଳ୍ପନା ପୁରାପୁରି ଅବାସ୍ତବ, ତାହା କୌଣସି ରକମ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ତାହା ମିଥ୍ୟା । ତମ କଳ୍ପନା, କଳ୍ପନାରେ ହିଁ ରହିଯିବ, କଦାପି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

"ତାହା କିପରି ?" ବିନ୍ଦୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା ।

ଆମ ସୁଗମ ପଥକୁ ଅବରୋଧ କରିବାପାଇଁ ହିମାଳୟ ପରି ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ବାଧାଦେବ ଆମ ସମାଜ । କାରଣ ତମେ ହେଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘର ଝିଅ ଏବଂ ମୁଁ ଖଣ୍ଡାୟତ । ତୁମ ପିତା ମାତା କଦାପି ରାଜି ହେବେ ନାହିଁ ବିନ୍ଦୁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ କହେ ଚାଲ ଲୁଚିକରି ପଳାଇ ଯିବା । ଏତିକି ଯଦି ତମେ ବୁଝି ନପାରିବ ବିନ୍ଦୁ, ତେବେ ପାଠ ପଢ଼ି ଲାଭ କ'ଣ ?

ବିଦ୍ୟାର ଅବମାନନା କରନା ଅମର ବାବୁ, ବିଦ୍ୟା ବଡ଼ ମହତ ଜିନିଷ । ସମାଜ ଠାରୁ ଲାଭ ଉଠାଇବାକୁ ହେଲେ ସମାଜ ସହିତ ସହଯୋଗ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ପିତାମାତା ନ ମାନିଲେ

ତାଙ୍କୁ ମନେଇବାକୁ ହେବ, ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ହେବ, ମୁହଁ ଖୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ତାହାହେଲେ ଆମର ପ୍ରେମ ଅମର ହେବ, ପ୍ରେମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲୋକେ ବୁଝିବେ । ତମେ ଜାଣ ଅମର ଭାଇ, ଆଜି ଅନେକ ଲୋକ ନିଜର କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଘୃଣା କଲେଣି । ସେ ଘୃଣା ଭାବକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ସମାଜକୁ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ଓ ଶିଖାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ପୁରୁଷର ଜନ୍ମ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ଜନ୍ମ ପୁରୁଷ ପାଇଁ । ଏହା ଐଶ୍ୱରିକ ଦାନ, ଏଠାରେ ଜାତି ଓ ଅଜାତିର ଲେଶ ମାତ୍ର ଦାବୀ ନାହିଁ, ଦାବୀ ଆଖି ମିଳନର । ତମ ସଙ୍ଗେ ଲୁଚି ପଳାଇଯାଇ ପିତାମାତାଙ୍କ ମୁଖରେ କଳଙ୍କ କାଳିମା ବୋଳି ଦେବା ପାଇଁ ସେ ମୋତେ ଜନ୍ମ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଆଶା କରନ୍ତି ଆମେ କୁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବା । ଆମକୁ ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ ଅମର ବାବୁ, ମୋତେ ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ଦିଅ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ହିସାବରେ ଶିକ୍ଷାର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବୁଝ, ଦୈହିକ ପ୍ରେମ ମିଳନ ଅପେକ୍ଷା ଆତ୍ମିକ ପ୍ରେମ ମିଳନର ମୂଲ୍ୟ ଅଧିକ ଅଛି । ସନାତନ ଆର୍ଯ୍ୟଧର୍ମ କେଡ଼େ ମହତ, କେଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଥରେ ଭାବି ଦେଖିଲ ଅମର ବାବୁ, ତମେ ଯେ ଆର୍ଯ୍ୟ, ତମର ପବିତ୍ର ଧର୍ମ ପାଇଁ କ'ଣ ତମର ଗର୍ବ ଆସୁନାହିଁ ।

ବିନ୍ଦୁ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ଏତେ ଗୁଡ଼ା କଥା କହିଗଲା । ଅମର ମନ୍ତ୍ର ମୁଗ୍ଧ ପରି ଠିଆହୋଇ ସବୁ ଶୁଣିଲା । ବିନ୍ଦୁର କହିବା ଶେଷ ହେଲା ବେଳକୁ ଅମର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଲଥକିନା ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ପଡ଼ି ଆକାଶ ପାତାଳ କେତେ କଅଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବିନ୍ଦୁ ପୁଣି ଅମର ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସି ତାର ହାତ ଧରି ଉଠାଇ କହିଲା—ଅମର ଭାଇ, ମୋର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରିବ ?

ଅମର ଦରଦୀ ଗଳାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା "କଅଣ ?"

ବିନ୍ଦୁ ଅମର ଦେହକୁ ଲାଗି ତାହାରି ନିକଟରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ବିନ୍ଦୁର କୋମଳ ପରଶ ପାଇ ଅମରର ବଳିଷ୍ଠ ଦେହଟା ଶିହରି ଉଠିଲା ।

ମନେହେଲା ବନ୍ଧୁକୁ କୋଳକୁ ଟାଣିନେଇ ତାହାର ଗୋଲାପି ଅଧରର ମଧୁ ପାନ କରିବ ବୋଲି କିନ୍ତୁ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁର ସ୍ନେହବୋଳା ଉପଦେଶ ତାକୁ ଏକ ରାଇଜରୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ଏକ ରାଇଜରେ ପଥହରା ପଥିକ ପରି ଘୂରାଇ ବିଚଳିତ କଲା । ବନ୍ଧୁକୁ ଭଲ ରକମ ଚିହ୍ନି ମଧ୍ୟ ଆଜି ଅବସ୍ଥା ପରି ତାର ଆନ୍ତରିକ ଇଚ୍ଛା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲା କିନ୍ତୁ କିଛି ଠିକ୍ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ବନ୍ଧୁ ନିଜର ହସ୍ତଟି ପୁଣି ଅମର ପିଠି ଉପରେ ରଖି କହିଲା—ଅମର ଭାଇ, ଏତେ ଭାବିଲେ ତମେ ଯେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବ । ମୋ କଥା ମାନ, ଭଗବାନ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ତୁମର ଧର୍ମପତ୍ନୀ କରି ନାହାନ୍ତି, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ନିଜର ଛୋଟ ଭଉଣୀ ପରି ସ୍ନେହ କର । ଶୁଭଦିନ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଆସିବ, ସେ ଦିନକୁ ତମେ ଅପେକ୍ଷା କର, ଆଶାରେ ଆନନ୍ଦ ଅଧିକ ମିଳେ । ତମେ ତମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବହେଳା କରିଛ, ଦେବତା ସମ ସାଧୁବାବାଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେଇଛ, ବୈକୁଣ୍ଠଧାମକୁ ବର୍ଜନ କରି ନର୍କପୁରୀକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଛ । ସେଥିପାଇଁ ତମେ ଉନ୍ମାଦ, ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ତମର ଲୋପ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତମେ ଫେରିଯାଅ ସେହି ବୃଦ୍ଧ ସାଧୁବାବାଙ୍କ ନିକଟକୁ । ଦାଣ୍ଡର ଧୂଳିରୁ ତମକୁ ଉଠାଇ ଆଣି ଯେ ସ୍ନେହରେ କୋଳରେ ଧରିଛନ୍ତି, ସେପରି ଦେବତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଯିବା ତମର ଉଚିତ ହୋଇନି । ଦୀର୍ଘ ଦୁଇମାସ ହେବ ତମକୁ ନଦେଖି ସାଧୁବାବା ପାଗଳ ପରି ଖୋଜୁଛନ୍ତି । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତାଙ୍କ ପଞ୍ଜରା ହାଡ଼ ଦୋହଲି ଗଲଣି । କେଡ଼େ ପବିତ୍ର ଲୋକ ସେ, କି ଅସୀମ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି ତମକୁ । ଶୀଘ୍ର ଯାଅ ଅମର ବାବୁ, ତାଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ ଲୋଟିଯାଇ କ୍ଷମା ମାଗ । ତାଙ୍କର ଚରଣ ରେଣୁର ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ତମ ସୌଭାଗ୍ୟ ଫେରି ଆସିବ । ସେ ତୁମର ଶୁଭାକାଂକ୍ଷୀ, ତମର ଦେବତା ।

ବନ୍ଧୁର କଥା ଶୁଣି ଅମର ଜିଦ ପାଲଟିଗଲା । ବହୁକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି କହିଲା—ମୁଁ କଅଣ ଏଇ ଆଶାରେ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲି ବନ୍ଧୁ ?

ବନ୍ଦୁ ମୁହଁରେ ହସର ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ରେଖା ଆଙ୍କି ହୋଇଗଲା । ସେ ଉଠି ଠିଆହେଲା ଏବଂ ହସ ହସ ମୁହଁରେ କହିଲା—ତମେ ମୋ ଅନ୍ତର କଥା ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁ ଅମର ବାବୁ, ତେବେ ଶୁଣ । ତଳେ ବସୁମାତା, ଉପରେ ଧର୍ମପିତା ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଶପଥ କରି କହୁଛି, ତମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ପତିରୂପେ ବରଣ ନକରି ତମ ବିବାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିବି । ମୋର ଶେଷ କଥା ଶୁଣ ଅମର ବାବୁ, ପୂର୍ବ କାଳରେ ସ୍ୱାମୀ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବା ଆଗରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ତା ମସ୍ତକରୁ ସିନ୍ଦୂର ନେଇ ନିଜ ସ୍ୱାମୀ ଲଲାଟରେ ଲଗାଇ ଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ସ୍ୱାମୀର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରୁଥିଲା ସ୍ୱାମୀର ଜୟଯୁକ୍ତ ପାଇଁ । ଆଜି ମୁଁ ବସୁମାତାର ଧୂଳିକୁ ମସ୍ତକର ସିନ୍ଦୂର ମନେକରି ତମ ଲଲାଟରେ ଲଗାଇ ଦେଇ ଶୁଭ କାମନା ସହ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପଠାଉଛି ଅମର ବାବୁ, ତମେ ଶୀଘ୍ର ଯାଇଁ ସାଧୁବାବାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କର, ଏହା ମୋର ଶେଷ ଅନୁରୋଧ । ବନ୍ଦୁ ଏ କଥା କହିଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

× × × × ×

ରାତି ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଘଟିକା । ଚାରିଆଡ଼େ ନୀରବତା ରାଜତ୍ୱ କରୁଛି । କଲିକତାର ବିରାଟ ସହରଟା ଜନଶୂନ୍ୟ ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଅମର ଚାଲିଛି ଖାମ ଖିଆଲି ଭାବରେ । ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ, କେତେ-ବଡ଼ ବିରାଟ ଆଶା ତାର ବୁଦ୍ ବୁଦ୍ ପରି ଲୀନ ହୋଇଗଲା । ସାମାନ୍ୟ ବାଳିକା ନିକଟରେ ସେ ଆଜି ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କଲା । ଏହାକି ଅମର ପରି ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ପକ୍ଷରେ କମ୍ ଲଜ୍ଜାର କଥା; ସେ କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଏ, ଲୋକେ ତାହାର କେତେ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି, ପିତୃ ମାତୃ ହୀନ ବାଳକ ସେ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବୁଢ଼ା ବହୁତ ତାକୁ ମଣିଷ କରିଛି । ବାରି ଲୋକଙ୍କୁ ନେହୁରି କରି ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରି ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି । ଆଶା ଅମର ମଣିଷ ହେବ, ଲୋକ ସମାଜରେ ଆଦର ପାଇବ, ବଡ଼ ଅଫିସର

ହେବ, ଏଥିରେ ବୁଢ଼ାର ସ୍ୱାର୍ଥ କ'ଣ ? କେବଳ ଗୋଟାଏ ନାଁ, ଓ ଅମର ପ୍ରତି ଅଗାଧ ସ୍ନେହ ବା କରୁଣାର ନିଦର୍ଶନ ।

କିନ୍ତୁ ଅମର କଲା କଅଣ; ଜ୍ଞାନୀ ହୋଇ ଅଜ୍ଞାନର କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ଦେବତା ହୋଇ ରାକ୍ଷସ ବୃତ୍ତି କଲା । ଜଗତର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଳଙ୍କ ପଥକୁ ଯିବାପାଇଁ ଦେବ ସମ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କଲା । ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ହସ ହସ ମୁହଁରେ ଅଶ୍ରୁର ଧାର ବୁହାଇଲା, ବିନ୍ଦୁ ପରି ପବିତ୍ର ପ୍ରାଣା ବାଳିକା ମନରେ ପ୍ରେମର ବୀଜ ରୋପଣ କରି ଜ୍ଞାନ ରୂପକ ମାଟି ଫଟେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା, କିନ୍ତୁ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପାରନ୍ତା ବା କିପରି ? ବିନ୍ଦୁ ଯେ ଉପଯୁକ୍ତ ପିତା ମାତାଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତା କନ୍ୟା । ବିଦ୍ୟାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସେ ଜାଣେ, ନାରୀର ନାରୀତ୍ୱ କଅଣ ସେ ବୁଝେ । ଆର୍ଯ୍ୟର ପବିତ୍ର ଧର୍ମର ମଧ୍ୟ ଦେଇ କରି ନେବାକୁ ଚାହେଁ ତାର ହୃଦୟ ସାଥୀ, ପ୍ରାଣର ଦେବତା । ସମାଜ ଯଦି ବାଧା ଦେବ, ତେବେ ସେ ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ମାଗିନେବ, ଅଳ କରିବ—କଳ କରିବ ନାହିଁ, ପାଦ ଧରି ଲୋଟିଯିବ କିନ୍ତୁ ଚୋରି କରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଅମରକୁ ସଦୁପଦେଶ ଦେଇଛି, ଅମର ମନର ଦୁର୍ଭାବନା ବୃକ୍ଷଟିକୁ ମୋଡ଼ି ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇଛି । ଅମର ଅନୁତାପ କରୁଛି, ସତ୍‌ପଥ ଦେଖିଛି କିନ୍ତୁ ପଥକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିନି । ଅଥଳ ସାଗରରେ ନୌକା ପାଇଛି, କିନ୍ତୁ କୂଳ ପାଇନି । ତେଣୁ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ, ମସ୍ତିଷ୍କରେ ତାର ଝଡ଼ ଝଞ୍ଜା ବହୁଛି । ଭାବୁଛି କଅଣ କରିବ, କିପରି ପୁଣି ଫେରିଯିବ ତାର ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ନିକଟକୁ । କେଉଁ ସାହସରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେବ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ । ମୁଖରେ ଲାଗିଥିବା କଳଙ୍କ କାଳିମାକୁ ଧୌତ କରିବ କିପରି ?

ଏହିପରି ନାନା ଭାବନା ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ପାରିହୋଇ ଚାଲିଛି । ଅମର ବି ଘର ପରେ ଘର, ~~ଗଳି ଗଳି ପରେ~~ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଛି । ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ଆଘାତ ପାଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଯାହା ଦେଖିଲା, ସେଥିରେ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସମ୍ମୁଖରେ ଦୁଇଟି ବଳିଷ୍ଠ କାୟ ମୂର୍ତ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଚକ ଚକ କରୁଛି ଦୁଇଟି ଶାଣିତ ଛୁରୀ । ସତେ ଯେପରି ଛୁରୀ ଦୁଇଟି ଶ୍ୱାନ ଶୃଗାଳଙ୍କ ଜିହ୍ୱା ପରି ଲହ ଲହ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି ତାର ବକ୍ଷର ରୁଧିର ପାନ କରିବାକୁ । ଅମର ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଯୋଡ଼ହସ୍ତେ ଅନୁରୋଧ କଲା, ଏ ଗରିବ ଭାଇ ପ୍ରତି ଦୟା କର ଭାଇମାନେ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କି ଅନିଷ୍ଟ କଲି ? ମତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ବିଦ୍ରୂପ ପରି ହସ ହସି ଲୋକ ଦୁଇଟି ପରସ୍ପରକୁ ଅନାଅନି ହେଲେ । ମୁଖରେ ଥିଲା କଳା କନାର ଆବରଣ, ଚିହ୍ନିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ତେବେ ବି ଅନୁମାନ ହୁଏ ଅଣଓଡ଼ିଆ । ଅମର ପୁଣି ଅନୁରୋଧ କଲା ଦୟାକର ଭାଇମାନେ ! ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ।

ଜଣେ ରୁକ୍ଷ ସ୍ୱରରେ ହିନ୍ଦି ଭାଷାରେ ଜବାବ ଦେଲା ତୋର ଦୋଷ ବିଚାର କରିବାର ସ୍ଥାନ ଏ ନୁହେଁ ରେ ସୈତାନ୍ । C. I. D. ଗିରି କରି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପଥ ଅନୁସରଣ କରିବା କେଡ଼େ ମଜା ତାହା ବୁଝିନେବୁ ଆଜି । ଅମର ସବିନୟରେ ଜଣାଇଲା ମୁଁ C. I. D. ନୁହେଁ ଭାଇ । ଲୋକ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ଆମେ କିନ୍ତୁ C. I. D. ଙ୍କ C. I. D. । ସରଦାର ଦେଖିବା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ? (ଅନ୍ୟ ଲୋକଟି ବୋଧହୁଏ ତାର ସର୍ଦ୍ଦାର) ସର୍ଦ୍ଦାର ଠାରୁ ଉତ୍ତର ପାଇଲା ଜରୁର ।

ଭୟରେ ଅମରର କଲିଜା କମ୍ପି ଉଠିଲା । ଦେଖିବା କାର୍ଯ୍ୟ କଅଣ କରିବ ? ମତେ କଅଣ ହତ୍ୟା କରିବ ? ସରଦାରର ପାଦ ଧରି ଅମର ପ୍ରାଣ ଭିକ୍ଷା କଲା, ସରଦାର ଦୟା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏପରି ଏକ ଗୋଇଠା ମାଇଲା ଯେ, ଯାହା ଫଳରେ ଅମର ଚିତ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ଜଣେ ତା ନାକ ନିକଟରେ ପୁଳାଏ ତୁଳା ମାଡ଼ି ଧରିଲା । ତୁଳା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଔଷଧର ତୀବ୍ର ଗନ୍ଧରେ ସେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲା । ତାପରେ କଅଣ ହେଲା ସେ ଜାଣେନାହିଁ ।

\+ \+ \+ \+

ଯେତେବେଳେ ଅମରର ଚେତା ଆସିଲା, ଦେଖିଲା ତାହାର ହାତ ଗୋଡ଼ ସବୁ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ଭଙ୍ଗା ଖଟିଆ ଉପରେ ତାହାର ଶରୀର ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଛି । ନିକଟରେ ଚେୟାର ଉପରେ ବସିଛି ଗୋଟିଏ ବଳିଷ୍ଠ ମାନବ । ରାକ୍ଷସ ପରି ଶରୀର, ଆଖିରେ କଳା ରଙ୍ଗର ଚଷମା, ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ି । ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ଥିବା ଦାଢ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଖଣ୍ଡିଏ ଲାଲ ରଙ୍ଗର କନାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି, ମୋଟା ବେତ ବାଡ଼ି ପରି ଖଣ୍ଡେ ଆଖୁ ଧରି ଖାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଅମର ଉଠି ବସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ ରାକ୍ଷସରୂପୀ ଲୋକଟି ଜାଣିପାରି ଅମର ବକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଇଠା ମାରିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅମର ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲା ପୂର୍ବପରି ।

ସେ ଅମରକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା—ବଦମାସ, ତୋହର ନାଁ ରାଖାଲ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, C, I, D, । ସତ କହ, ନଚେତ୍ ଆଜି ତୋ ପ୍ରାଣକୁ ତୋ ଶରୀର ଠାରୁ ଅଲଗା କରିଦେବି ।

ଆଜ୍ଞା ମୋ ନାଁ ଅମର । ମୁଁ ଜଣେ ଉତ୍କଳବାସୀ, ବଙ୍ଗବାସୀ ନୁହେଁ ।

ମିଛ କହୁଛୁ ।

ନାଁ ଆଜ୍ଞା ସତ କହୁଛି । ତାହାର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ମୋ ପକେଟରେ ଥିବା ଚିଠିପତ୍ର ଦେଖନ୍ତୁ ।

ଲୋକଟି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅମରର ପକେଟରୁ ଚିଠିଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ଏପଟ ସେପଟ ଦେଖିଲା । କଅଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି ଚିଠିଗୁଡ଼ିକ ପୁର୍ବପରି ରଖିଦେଇ ପଚାରିଲା—ତେବେ ତୁ ଏତେ ରାତିରେ ବୁଲୁଥିଲୁ କାହିଁକି ? ସତ କହ । ଲୋକଟା ଦେଖିବାକୁ ଯେପରି ଭୟଙ୍କର, ତାହାର କଥାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେପରି କର୍କଶ । ହାତରେ ଧରିଥିବା ଆଖୁ ଖଣ୍ଡିକରେ ଅମରକୁ କେଞ୍ଚିଦେଇ ବଜ୍ର ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲା—ଦେଖ୍ ସୈତାନ, ସତ କହିବା ବା ମିଛ କହିବା ମୋ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, କିନ୍ତୁ ଭଲକରି ଜାଣି ରଖ, ଲୋକ

ଯମପୁରୀରୁ ଫେରି ପାରେ କିନ୍ତୁ ଆମର ଏ ପୁରରୁ ଫେରି ନାହିଁ କି ଫେରିବ ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର କହି କାହିଁକି ଓ କାହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବୁଲୁଥିଲି ।

ଅମର ତାର ପ୍ରେୟସୀ ସନ୍ଧାନରେ ବୁଲୁଥିବା ସମସ୍ତ ଘଟଣା କହିଗଲା । ଲୋକଟି ଅମର କଥା ଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିବା ପରେ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରି କହିଲା, ତୁ କ'ଣ ଆଗରୁ ଜାଣି ନଥିଲୁ ସମାଜ ତୋତେ ବାଧା ଦେବବୋଲି; ସମାଜ ହେଉଛି ଅମୀରମାନଙ୍କ ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରି ପାରିବେ । ସେମାନଙ୍କୁ ବାଧା ବନ୍ଧନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବାହାବା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିବ । ଯେତେସବୁ ବାଧାବନ୍ଧ ସବୁ ଗରିବମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ତୁ ସତ କହିନ, ତୋ ପକେଟରେ କାଗଜ ଗୁଡ଼ିକ କଅଣ ?

ଅମରର ବକ୍ଷ କମ୍ପାଇ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସ ବାହାରି ଆସିଲା । କହିଲା—ସେ ସବୁ ପ୍ରେମର ଜାଲ ବାବୁ, ପ୍ରେମ ଜାଲ । ସେହି ଜାଲ ମତେ ଛନ୍ଦି ପାରିଛି, ସେହି କୁହୁକ ପରଶ ମତେ ପାଗଳ କରି ଝଡ଼ ବାଟରେ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଇଛି, ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ନାଶ କରିଛି ବାବୁ, ବନ୍ଧୁର ପ୍ରେମପତ୍ର ସେ । ଏ ସବୁ ପ୍ରକାଶ କରିବନି ବୋଲି ଭାବିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଗୋପନ ରଖି ପାରିଲି ନାହିଁ, କାରଣ ଅନ୍ତରର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଦୁଃଖର ମାତ୍ରା ଟିକେ ଲଘବ ହୋଇଯାଏ ।

ଲୋକଟି ପୁଣି ଅମର ପକେଟରେ ହାତଦେଲା । ସମସ୍ତ ଚିଠି ଗୁଡ଼ାକ ଟାଣିନେଇ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ଅମର ପୁଟପରି ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହି ଘରର ଛାତକୁ ଅନାଇଲା, ତାକୁ ଜଣାଗଲା ସତେ ଯେପରି ଛାତଟା ଘୂରୁଛି, ଏବଂ କଳା ବାଦଲ ଭିତରୁ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଦେଖାଦେଲା ପରି ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ମୁଖଟା କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଦେଖା ଦେଇ ପୁଣି ଲୁଚି ଯାଉଛି । ଅତୀତର ସ୍ମୃତି ଗୁଡ଼ିକ ପୁଞ୍ଜିଭୂତ ହୋଇ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା । ଦିନେ ସେ ଥିଲା କଅଣ, ଏବଂ ଆଜି ସେ ହୋଇଛି କଅଣ, ତାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ କଲା କିଏ ? ସେ ଉପଯୁକ୍ତତାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କଅଣ ରଖିଲା ସେ ?

ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲୋକ ବାଠ ଚାଲୁ ଚାଲୁ କର୍ଗୃତ୍ ହୋଇ ପଡ଼େ ନାଁ। ଯଦିବା ଅକସ୍ମାତ ପଡ଼ିଯାଏ, ତେବେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୀରଦର୍ପରେ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ି ଠିଆହୁଏ, ସେହିପରି ଆଜ ଅମର ଅବସ୍ଥା ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି ଅସତ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ମନେ ମନେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କଲା ଓ ଶପଥ କଲା ଏଠାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରଥମେ ସିଧା ଘରକୁ ଯିବ ଏବଂ ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ପାଦତଳେ ଲୋଟିଯାଇ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା ମାଗିବ। ଦ୍ୱିତୀୟରେ ବନ୍ଧୁକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବ, ସେ କପରି ତା ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ମୁହଁ ଖୋଲି ବିବାହ କଥା କହିବ। ଏହି ସବୁ କଥା ଭାବୁଥିବାବେଳେ ତାର ଭାବନାରେ ବାଧା ଦେଇ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଲୋକଟି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି କହିଲା "ଦେଖ ଅମର, ତୋ ପିତାମାତା ବଡ଼ ଚାଲାଖ, ସେମାନେ ଭାବି ଚିନ୍ତି ତୋ ନାଁ ଦେଇଛନ୍ତି ଅମର ବୋଲି। ଆଶା କରାଯାଏ ତୁ ବୋଧହୁଏ ଅମର ହୋଇ ରହିବୁ। ମରଣ ଦଣ୍ଡ ତୋ ପାଇଁ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା।" ଯଦିବା ତୁ ବଞ୍ଚିଯାଉ, ତେବେ ତୋ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏ କଥା କହିବୁ କି ସେମାନଙ୍କ ଦେଇଥିବା ନାମ ଆଜ ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି।"

ଅମର ବିନୀତ ଭାବେ କହିଲା, "ଆପଣଙ୍କ ଦୟାରୁ ଏ ମୋର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରିବ, ପିତାମାତାଙ୍କୁ କହିବାକୁ ହେବନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ଏ ଜୀବନରେ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ସାକ୍ଷାତ୍ ହେବନାହିଁ। ଜଗତରେ ମୁଁ ଏକ ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବନୀ ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି। ନିଜର ବୋଲି ଆଉ କେହି ନାହିଁ, ଯାହାକୁ ନିଜର କରିବାକୁ ବସିଛି, ତା ପାଇଁ ଆଜ ମୋର ଏ ଅବସ୍ଥା।"

ଲୋକଟି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା, "ସତେ ଅମର, ତୋର ନିଜର ବୋଲି ଏ ଜଗତରେ କେହି ନାହିଁ?" ଅମର ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା, "କେହିନାହିଁ ଭାଇ, କେହିନାହିଁ।"

ଯାହାର ଜଗତରେ କେହି ନାହିଁ, ତାହାର ଅଛି ମୁଁ । ମୋତେ ଚହ୍ନିଛ ଅମର ? ଜଣେ କିଏ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁ ଆସୁ କହିଲା ।

ଅମର ଉତ୍ତର ଦେଲା, ନାଁ ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚହ୍ନିନି ?

ମୁଁ ହେଉଛି ସରଦାର ।

ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା, ଅମର ସରଦାରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲା ।

ସରଦାର ବନ୍ଧୁ ପରି ହସ ହସି କହିଲା, ଅମର ସତ କହ, ତୁ ଯେ, ନମସ୍କାର ହେଲୁ ଭୟରେ ନା ଭକ୍ତିରେ ।

ଅମର କଅଣ ଜବାବ ଦେବ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାସ୍ତବିକ ଲୋକଟି ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର । ତେବେ ଜବାବ ତ କିଛି ଦେବାକୁ ହେବ । ଅମର ଜବାବ ଦେଲା, "ଭୟ ନଥିଲେ ଭକ୍ତି ଆସିବ ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା । ପ୍ରଥମେ ଭୟ, ପରେ ଭକ୍ତି ।"

ସାବାସ୍, ବେଶ୍ ଚତୁର ଲୋକ ତମେ । ସରଦାର ଅମରର ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଉଁସିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାପରେ ଅମରକୁ ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ କରି କହିଲା, "ଅମର ତତେ ମୁଁ ଛୋଟ ଭାଇ ପରି ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ତୁ ମୋର ବାହୁତଳେ ଆଶ୍ରା ନେବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଛୁ ନା ମୃତ୍ୟୁକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଛୁ ସତ କହ ।"

ଅମର କୃତ୍ରିମ ହସ ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା, "ଭାଇ, ମୁଁ ତମର ଛୋଟଭାଇ ହୋଇ ତମର ଚରଣ ତଳେ ଆଶ୍ରା ନେବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଛି, ଆଶ୍ରା ଦେଇ ପାରିବ ?"

"ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଦେଇ ପାରିବ ଅମର । ତେବେ ଗୋଟିଏ କଥା, କିଛିଦିନ ତତେ ମୁଁ ନଜର ବନ୍ଦିରେ ରଖିବି, ହେଲେ ବି ମୁଁ ତତେ ଏତିକି କହି ରଖୁଛି ଆଜିଠାରୁ ତୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଏଠାରେ ପୋଷାହେବୁ । ଜଗତର ଅଭାବ ଅନାଟନ ତତେ ଟିକେମାତ୍ର ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ନାହିଁ । ଧମକର ଘଣାଭାବ ତୁ ଟିକେମାତ୍ର ଅନୁଭବ କରିବୁ ନାହିଁ । ଦୁନିଆରେ ସୁଖ କଅଣ ତୁ ଏହିଠାରେ ପାଇ ପାରିବୁ । ମନରେ କୌଣସି ରକମର

ଭାବନାକୁ ସ୍ଥାନ ନ ଦେଇ ସମସ୍ତ ମୁକ୍ତିକ ଆନନ୍ଦରେ କଟାଇ ନେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେ, ତାଙ୍କ କରୁଣାକୁ ପ୍ରଶଂସା କର, ତୋ ଭାଗ୍ୟକୁ ଖୁବ ଉଚ୍ଚ ବୋଲି ମନେକର, ଯାହାକ ତୁ ଅମର ଏ ମଙ୍ଗଳ ତୀର୍ଥକୁ ଆସି ପାରିଛୁ ।"

ତାପରେ ସରଦାର ରାମ ଦୟାଲ ସିଂହକୁ ଡାକଲେ । ଦୀର୍ଘକାୟ ବଳିଷ୍ଠ ଜଣେ ପହିଲମ୍ୟାନ ନଣ ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ଆସି ସରଦାର ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲା । ଲଗ୍ନ ଦେହଟି କଳା ମୁଚୁ ମୁଚୁ ମୁଗୁନି ପଥର ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ଅଙ୍ଗରେ ଥିଲା କେବଳ ମାତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ କାଛୁଆ । ଘନ ଘନ ନିଶ୍ୱାସ ରାମଦୟାଲର ମାଂସଳ ବକ୍ଷକୁ ସମୁଦ୍ରର ତରଙ୍ଗ ପରି କମ୍ପାଉଥିଲା । ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ତାର ଜ୍ୱଳନ୍ତ—ଅଗ୍ନି ପରି ଜଳି ଉଠୁଥିଲା ବୀର ଦର୍ପରେ ।

ସରଦାର ବଳବନ୍ତ ସିଂହ ଆଦେଶ ଦେଲେ, "ରାମଦୟାଲ, ଏ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଛୋଟଭାଇ, ତେଣୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ନେହରେ ସେ ହକଦାର, ତା ହକ ଠିକକ ସେ ସବୁବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ପାଇ ପାରିବ । ତାହାଛଡ଼ା ତମ ଉପରେ ମୁଁ ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଉଛି ତା ଶରୀରକୁ ତମେ ବଦଳାଇଦେବ । ଯାହାଦ୍ୱାରାକି ତମ ନିକଟରେ ସେ ଠିଆହେଲେ, ଠିକ ତମ ଭାଇ ପରି ଦେଖାଯିବ । ଆଜିଠାରୁ ତାର ନୂଆ ନାମ ହେଲା ଅମରଦୟାଲ ସିଂହ ।

ସର୍ଦ୍ଦାର ଅମର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ନିଜର ଦାଢ଼ିକୁ ଆଉଁସୁ ଆଉଁସୁ ହାସ୍ୟ ମୁଖରେ କହିଲେ, ଯାଅ ଅମର, ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ପୋଷାକ ବଦଳାଇ ନେ । ରାମଦୟାଲ ତୋର ଖାଇବା ପିଇବା ସବୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେବ । ସେ କେବଳ ତୋର ଭାଇ ନୁହେଁ, ତୋର ଗୁରୁଜୀ ମଧ୍ୟ । ତା ଆଜ୍ଞାକୁ ଅବଜ୍ଞା ନକରି ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବୁ । ତାହେଲେ ତୋ ବକ୍ଷର ଅସ୍ଥି ଲୁଚଯାଇ ମାଂସଳ ହୋଇ ଉଠିବ ରାମଦୟାଲ ପରି ।

ଅମର ରାମଦୟାଲ ସଙ୍ଗେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିବା ପାଇଁ ଗଲା । ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲବନ୍ତ ସିଂହ ଇଜି ଚେୟାର ଉପରେ ଅର୍ଦ୍ଧଶାୟିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଚୁପଚାପ ପଡ଼ି ରହିଲେ, କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବରେ କଟିଗଲା । ହଠାତ୍ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିକଟାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସି ନୀରବତା ଭଙ୍ଗକରି କହିଲା ସରଦାର ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ । ତମ ପରି ମୁଖିଆ ଚତୁର ଲୋକ ଯଦି ଏପରି ଭୁଲ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ତେବେ ମୁଁ ଭାବିବି ଆମର ଏ ଅଧଃପତନର ବୀଜ ବପନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟକିଛି ନୁହେଁ ବୋଲି । ସରଦାର କିଛିକ୍ଷଣ ଲୋକଟିକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ, ତାପରେ କହିଲେ—କଅଣ କହୁଛ ସର୍କସ-ବାଲା ? ପରିଷ୍କାର ଖୋଲିକରି କୁହ ।

ସର୍କସବାଲା ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗୋଟିଏ ଚେୟାର ଟାଣି ନେଇ ବସିପଡ଼ି କହିଲା ସର୍ଦ୍ଦାର ମୁଁ କହୁଛି ବୋଲି ମୋକଥାକୁ ହେୟଜ୍ଞାନକରନି। ଆଜି ଯେଉଁ ନୂଆ ଲୋକଟି ଆମ ଆଡ୍ଡାକୁ ଆସିଛି, ସେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ । ତା ଚିଠି ମୁଁ ନିଜେ ପଢ଼ିଛି, ସେ ବି, ଏ, ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଦେଇ ତା ପ୍ରେମିକା ପାଇଁ ପାଗଳ ହୋଇ ବୁଲୁଛି । ହେଲେ ଶିକ୍ଷିତ ସେ ସରଦାର, ସେ ଶିକ୍ଷିତ, କୌଣସି ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଆମର ଏ ଘୃଣିତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପସନ୍ଦ କରିବ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଗଢ଼ି ଆଣିଛି । ଯେଉଁ-ମାନେ କାହାର ଅଶ୍ରୁ ବିନ୍ଦୁ ଦେଖିଲେ ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ ବେଦନା ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ସେମାନେ କି ଛୁରି ଧରି ବକ୍ଷରୁ ରୁଧିର ପାନ କରି ପାରିବେ ? ଗୋଟିଏ ନୃଶଂସ ହତ୍ୟା ଦେଖିଲେ, ନିଜେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ତଳେ ଲୋଟିଯିବେ ସରଦାର ମୋ କଥାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କର । ତାହାଛଡ଼ା ଅକସ୍ମାତ ଯଦି ଧରା ପଡ଼ନ୍ତି, ତେବେ ପୋଲିସର ଗୋଟିଏ ହଣ୍ଟରର ଆଘାତରେ ସମସ୍ତ ଭେଦ ଖୋଲିଦେବେ । ଶେଷକୁ ହେବ କଅଣ ନା ଆମର ଅଧୋଃପତନ, ବୁଝିଲ ସର୍ଦ୍ଦାର । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଆମର ଅଧଃପତନର ସମୟ ଆସି ଯାଇଛି ତେଣୁ ତମ ମସ୍ତିଷ୍କର ବିକୃତି ଘଟିଛି ।

ସର୍ଦ୍ଦାର ସର୍କସ ବାଲା କଥାରେ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର ନ କରି, ଗର୍ବିତ ଭାବେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—ଦେଖ ସର୍କସବାଲା, ତମେ ଅନାୟାସରେ

କୋଠା ଛାତକୁ ଉଠି ଓ ଅକ୍ଳେଶରେ ଗୋଟିଏ କୋଠାରୁ ଅନ୍ୟ କୋଠାକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ବିପଦରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଯିବା ବିଷୟରେ ପାରଙ୍ଗମ ବୋଲି ମୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଖୁବ ଭଲପାଏ, ବାହାଦୁରୀ ଓ ବୁଦ୍ଧିଆ ମନେକରେ ଏବଂ ସର୍କସବାଲା ବୋଲି ଡାକେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ଭାବନାକୁ ଆଜି ତମେ ଭାଙ୍ଗି-ଦେଲ । ମୁଁ ଆଜି ଭାବୁଛି ତମର ତିଳେମାତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ । ତେବେବି ସର୍ଦ୍ଦାର ହିସାବରେ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେବା ଓ ତମ ମନର ଭୟ ଦୂରୀଭୂତ କରିବା । ତେବେ ଶୁଣ ସର୍କସବାଲା, ଏ ହେଉଛି ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୁଗ, ଏ ଯୁଗରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଡକାୟତି କରେ ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ । ଏବଂ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଏତେ ଆଧୁନିକ ଧରଣର ଯେ ଶୁଣିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିବ । ଅମର ବି, ଏ, ନହୋଇ ବି, ଏସ, ସି, ହୋଇଥିଲେ ଆହୁରି ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମୁଁ ଯେ ବସି ବସି ଏତେ ବହି ପଢ଼େ, ସେ ବହି ସବୁ ପୁରୁଣା କାଳର ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ନୁହେଁ । ସେ କି ବହି ଜାଣ ?

ସର୍କସବାଲା ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ନଭେଲ ବହି ସର୍ଦ୍ଦାର । ଭାରି ମଜା ଲାଗେ ପଢ଼ିବାକୁ । ପ୍ରେମକାହାଣୀ ସେହି ବହି ନାଁ ?

ନା, ନା, ସର୍କସବାଲା । ପ୍ରେମ କାହାଣୀ ନୁହେଁ । ପ୍ରେମ ଶିକ୍ଷା ନବ ଯୁବକମାନଙ୍କ ପାଇଁ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପଞ୍ଚଜନ୍ମ ତ କରଣ ଛାଡ଼ିଗଲାଣି, ସେତେ ଆବାଜ ଦେବନି । ସର୍ଦ୍ଦାର ହସି ଉଠିଲେ, କହିଲେ ମୁଁ ପଢ଼େ ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ । ଯାହାକୁ ପଢ଼ିଲେ ଆଧୁନିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାଇଦା ଶିକ୍ଷାମିଳେ । ପୋଲିସ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେବାର କୌଶଳ ଜଣାଯାଏ ଏବଂ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ ସହଜରେ ଉଦ୍ଧାର ମିଳିବାର ଉପାୟ ଜାଣିହୁଏ ।

ସର୍କସବାଲା ମନକୁ ଏ କଥା ବେଶ୍ ପାଇଲା, ସେ ହସି ହସି କହିଲା, ବାଃ. ତେବେ ଡାକ୍ତରୀ ଶିକ୍ଷା, ପୁରାଣ ଶିକ୍ଷା, ପ୍ରେମଶିକ୍ଷା ଓ ଡକାୟତି ଶିକ୍ଷା ସବୁ ବିଷୟରେ ବହି ବାହାରିଲାଣି । ଧନ୍ୟ କବି, ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କର ଲେଖନୀ ।

ମିଟିସା ବଲବନ୍ତ ସିଂହ ଜଣକୁ ମୋଡ଼ୁ ମୋଡ଼ୁ କହିଲେ ନିଶ୍ଚୟ । କବିଙ୍କ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଏ ଦୁନିଆ ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି । ଯେଉଁ ଯୁଗର କବିମାନେ ପୌରାଣିକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ସେ ଯୁଗର ଲୋକେ ଧାର୍ମିକ ଥିଲେ । ଯେଉଁ ଯୁଗରେ ନଭେଲ ଲେଖାହେଲା, ସେ ଯୁଗରେ ଲୋକେ ପ୍ରେମିକ ହେଲେ । ଏ ଯୁଗରେ ଦସ୍ୟୁ ଦୁନିଆ ବା ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ ବହି ଲେଖାହେଲା, ତେଣୁ ଡକାୟତି ଏ ଯୁଗରେ ବେଶି ହେଉଛି । ସର୍କସବାଲା ହସି ହସି କହିଲା କିନ୍ତୁ ତମେ ଯେ................ ସର୍ଦ୍ଦାର ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଆମେଇ ଯୁଗବନ୍ତ୍ ଧର୍ମପାଳନ କରୁଛୁ । ଉଭୟେ ହସି ଉଠିଲେ ।

ଚତୁର୍ଥ ଭାଗ

ପ୍ରଭାତ ସମୟ । ସହରର ସାରା ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିଛି । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ନିତ୍ୟକର୍ମ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଲୋକମାନେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଝଡ଼ର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛନ୍ତି । ବିହାରୀ ବାବୁ ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ବ୍ରସରେ ଦାନ୍ତ ଘଷିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ବିନ୍ଦୁ ବାପାଙ୍କ ପାଇଁ ଜଳଖିଆ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଏପରି ସମୟରେ ସାଧୁବାବା ଗୋଟିଏ ଗଣ୍ଠିଲି ଧରି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ବାଙ୍କବାବୁ ସାଧୁ ବାବାଙ୍କୁ ଖୁବ ଆଦର କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଗଣ୍ଠିଲିଟି ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇ ପୁଛିଲେ—ଏ କ'ଣ ସାଧୁବାବା ? ଏତେ ଶୀଘ୍ର କୁଆଡ଼େ ବାହାରିଛନ୍ତି, କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯିବି ବୋଲି ଭାବିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରବଳ ଝଡ଼ ଯୋଗୁଁ ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦୟାରୁ ଆଜି ଝଡ଼ବର୍ଷା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଛି ନଚେତ୍................

ସାଧୁବାବା ଗଣ୍ଠିଲିଟି ତଳେ ଥୋଇ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ, କହିଲେ—ଦୁନିଆର ଝଡ଼ ଝଞ୍ଜା ତ ବନ୍ଦ ହେଲାରେ ବାବା ! କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋ ହୃଦୟର ଝଡ଼ଝଞ୍ଜାଟା ଖୁବ ଜୋରରେ ବହି ଚାଲିଛି । ସେ ଝଡ଼ ଯେ ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ, ତାହା ବନ୍ଦ ହେବାର ନୁହେଁ । ଅମର ମୋତେ ପାଗଳ କରିଦେଲା, ମୁ ମୂର୍ଖ କାହିଁକି ତା ମାୟାରେ ପଡ଼ିଲି । ତା ଲାଗି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଆଖି ମୋର ଶକ୍ତିହୀନ ହେଲାଣି, ତମେ ତା ପାଇଁ ଅନେକ କିଛି କରିଥିଲ ବାବୁ । ଜଗତରେ ତମରି ନାଁ ହୋଇ-ଥାନ୍ତା, ପୁତ୍ରବତ୍ ସ୍ନେହ କରିଥିଲ, ସେ କଥା କେହି ଅସ୍ୱୀକାର କରିବ

ନାହିଁ । ଏତେ ଭଲ ଛାତ୍ର ହୋଇ ସେ ଯେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସହ ପାଠ ପଢ଼ାକୁ ତ୍ୟାଗ କଲା ଏ ସବୁ କଳ୍ପନା ବାହାରର କଥା । ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯୁଆଡ଼େ ଅନାଉଛି ତା ମୁହଁଟା କାହିଁକି ଦେଖା ଯାଉଛି । ଠାକୁର ପୂଜା କରୁଛି, ଠାକୁରଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ତା ଚେହେରାଟି ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଯାଉଛି । ଏ ଗଣ୍ଠିଲିଟି ତମେ ରଖ ବାବା, ଯଦି ସେ କେବେ ଫେରିଆସେ, ତେବେ ତାକୁ ଦେଇଦେବ । ମୁଁ ଚାଲିଲି ତାହାରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ସାଧୁ ବାବା ସିଧା ଚାଲିଲେ । ବାଙ୍କବାବୁ ଏବଂ ପ୍ରେମଲତା କେତେ ଅଟକାଇଲେ କିନ୍ତୁ ସେ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଆଖି ପେଣ୍ଡ୍ରାପରି କଲାଣି । ଚାରିଆଡ଼ ତାକୁ କୁହୁଡ଼ି ପରି ଦେଖା ଯାଉଛି । କଡ଼ାଇରେ ହାଲୁଆ ଟିକିକ ଜଳି ଧୂଆଁ ବାହାରି-ଲାଣି ତାକୁ ଜଣାନାହିଁ । ପ୍ରେମଲତା ପୋଡ଼ା ଗନ୍ଧ ପାଇ ଦୌଡ଼ି ଆସି ଦେଖନ୍ତି ତ ଝିଅର ଏପରି ଅବସ୍ଥା । ସେ କିଛି ନକହି କଡ଼ାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପକାଇଲେ, ବୋଉକୁ ଦେଖି ବନ୍ଧୁର ଖିଆଲ ହେଲା ସତ, ମାତ୍ର କୋହର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ବକ୍ଷ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି କାନ୍ଦି ପକାଇ କହିଲା—ଭଗବାନ ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର । ଅମର ଭାଇକୁ ମୋର କାହିଁକି ଏ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଦେଲେ ବୋଉ । ସାଧୁବାବାଙ୍କ ପରି ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଢ଼ାଦିନେ ଏ ଦୁଃଖ ଭୋଗିବାକୁ ଥିଲା ।

ପ୍ରେମଲତା ବନ୍ଧୁକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲେ—"କାନ୍ଦିଲେ କଅଣ ହେବ ମା', ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଦିନେ ଫେରି ଆସିବ । ପିଲାଟିବେଳୁ ପୁଅ ପରି ତାକୁ ମଣିଷ କରିଛି ମୁଁ । ମୋ କଥା କଅଣ ସେ ଭୁଲି ପାରିବ ? କଦାପି ନୁହେଁ, ତତେ ସେ କେତେ ଭଲପାଏ, ନିଜର ଭଉଣୀ ଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ନେହ କରେ । ତାକୁ କିଏ କଅଣ କରି ଦେଇଛି, ନ ହେଲେ ସେ କି ସେପରି ପିଲା ?

ବନ୍ଧୁ ଭାବିଲା, ସବୁ କଥା ଖୋଲି କହିଦେବ, କିନ୍ତୁ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସତେ ଯେପରି କିଏ ତା ତୋଣ୍ଟି ଚପି ଧରିଲା । ବାଙ୍କବାବୁ ମଧ୍ୟ ଘର

ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି କହିଁ କହିଁ ହୋଇ କାନ୍ଦ ପକାଇଲେ । କହିଲେ ଭଗ୍ନି କିଏ ତାକୁ କ ମୋହମାୟାରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇଛି କେଜାଣି, ତା ପାଇଁ ଏ ଅନ୍ତର ଅନୁବରତ ବ୍ୟଥା ଅନୁଭବ କରୁଛି । ସେ କଅଣ ଆମ ବ୍ୟଥା ଜାଣି ପାରୁନାହିଁ ? ଖଣ୍ଡାୟତ ପିଲା ସେ । ମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିଥିଲା । କେବେଇ ଖୁଡ଼ୀ ବୋଲି ପାଣି ପିଏନା,—ଏତେ ଗେଲ ବସରରେ ପାଳିଥିଲି । ତା ପାଇଁ ଏ ଘର ଖଣ୍ଡିକ ଦେଇଦେବି ବୋଲି ସଂକଳ୍ପ କରିଥିଲି । ଯେଉଁଦିନ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଛୁଇଁକରି କହିଲି—ସେ ଦିନ ସେ ମୋ ପାଦଧରି କହିଲା—କେବେଇ ମୁଁ ଏ କୋଠାଘର ଚାହେଁନା, ଆପଣଙ୍କ ପାଦଧୂଳି ମୋ ପକ୍ଷେ ରାଜ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ପରି । ମୁଁ ଚାକିରି କଲେ ଆପଣଙ୍କ ଋଣ ସୁଝିବି । ବନ୍ଧୁର ବାପ୍ପାଘର ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଭାବି-ବାକୁ ହେବନି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ କାହିଁକି ପଳାଇଗଲା । କାରଣ କଅଣ ? ବାଙ୍କବାବୁ ବନ୍ଧୁକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ ଏବଂ ତାର କପାଳରେ ହାତ ବୁଲାଉ ବୁଲାଉ କହିଲେ—ମା' ତତେ ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବି ସତ କହିବୁ ତ ? ବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମୁଁ କଅଣ ଆପଣଙ୍କୁ କେବେ ମିଛ କହେ ବାପା । ବାଙ୍କବାବୁ କହିଲେ—ତେବେ ସତ କହିଲୁ ମା', ତାକୁ ଏ କୋଠା ଘରଟି ଦେଇଦେବି ବୋଲି ସତ୍ୟ କରିଥିବା ହେତୁ ତୁ ରାଗ କରି ଅହଂକାରରେ ତାକୁ କିଛି କହି ତା ମନରେ ବ୍ୟଥା ଦେଇଛୁ କି ? ଆଜିକାଲି ତ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ହସ ଖେଳ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏନା । ବନ୍ଧୁର ଆଖି ପୁଣି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ କହିଲା—ବାପା, ସମ୍ପତ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ଅମର ବାବୁଙ୍କ ଶୁଭ କାମନା ମୋ ପକ୍ଷେ ଅମୃତ ପରି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ କେବେହେଲେ କିଛି କହିନି, କିନ୍ତୁ ଥରେ ମତେ ଜର ହୋଇଥିଲା, ସେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବସି ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଉଁସି ଦେଉ-ଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଆଖିରୁ କେଇଟୋପା ଲୁହ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ମୁଁ ଉଠିପଡ଼ି ଦେଖିଲି ସେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ସେ ପ୍ରକୃତ ମୋତେ ଭାରି ସ୍ନେହ କରନ୍ତି ବାପା, ସେ ଦିନ ଖାଲି ମୁଁ ପଚାରିଥିଲି........ବନ୍ଧୁ ଚୁପ୍

ହୋଇଗଲା । ଜଭ ତାର ଅଟକିଗଲା । ମନେ ମନେ ଅନୁତାପ କଲା—ମୁଁ କଅଣ କଲି; ଯାହା ପ୍ରକାଶ ନ କରିବାର କଥା ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲି ।

ବାଙ୍କବାବୁ କହିଲେ—"କହ ମା' କହ, ଅଟକି ଗଲୁ କାହିଁକି ? ତା କଥା ଶୁଣି ଏ ତପ୍ତ ପ୍ରାଣକୁ ଟିକେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଏ ।"

ବିନ୍ଦୁ କହିଲା—ମୁଁ ତାଙ୍କ ମନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ପାଇଁ କହିଲି—ଅମର ଭାଇ, ଆଜି ମୋ ପାଇଁ ତମେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରୁଛ, ମତେ ଏତେ ସ୍ନେହ କରୁଛ, ଏହି ସ୍ନେହ ଟିକିକ ସବୁଦିନେ ପାଇ ପାରିବି ତ ? ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ପାଗଳୀ ! ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ପାଇ ପାରିବୁ, ଏବଂ ଚିରଦିନ ପାଇ ପାରିବୁ ।

ମୁଁ କହିଲି—ଆମର ଝିଅ ଜନ୍ମ ତ ପରଘର ପାଇଁ, ପର ଘରକୁ ଗଲେ ବାପମାଆ ମାନେ ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ତମେ ମତେ ଭୁଲି ଯିବନାହିଁ ତ ? ସେତେବେଳେ ସେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ........ ବିନ୍ଦୁ........ଅଟକି ଗଲା । ତା ପାଟି ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ବାଙ୍କବାବୁ ପୁଣି କହିଲେ—କହ ମା' ଲଜ୍ଜା କରନା, ସବୁକଥା ଶୁଣିବା ପରେ ତାକୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ସହଜ ହେବ । ନଚେତ୍ ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ପରି ମତେ ମଧ୍ୟ ଘରଦ୍ୱାର ଅନ୍ଧାର ଲାଗିବ ମା', ମୁଁ ବି ପାଗଳ ହୋଇଯିବି ।

ବିନ୍ଦୁ ପ୍ରକାଶ କଲା, ଅମର ଭାଇ କହିଲେ—ବିନ୍ଦୁ, ତୁ ପର ଘରକୁ ଯିବୁ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛୁ, ମୁଁ ତ ଆଶା କରୁନି । ଯେଉଁଦିନ ତୁ ମତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବୁ, ସେ ଦିନ ମତେ ମଧ୍ୟ ଦୁନିଆ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାକୁ ହେବ । ମୋର ବା ଦୁନିଆରେ କିଏ ଅଛି, ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କାହାରିକୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ । ସେହିଦିନୁ ଅମର ଭାଇ ମତେ ବେଶି କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ । ମତେ ତାଙ୍କୁ କଥା କହିବାକୁ ଲାଜ ଲାଗେ ।

ବାଙ୍କବାବୁଙ୍କ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ବାହାରି ଆସିଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି କହିଲେ—ସେ ଠିକ୍ କହିଥିଲା ମା' ଆମ ଛଡ଼ା ତାର ଆଉ କିଏ ଅଛି ଯେ, ଯାହା ମୁହଁକୁ ଦେଖି ସେ କାଳଯାପନ କରିବ । ପ୍ରକୃତ କଥା ତା ବିନା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଖରାପ ଲାଗୁଛି ତାକୁ ବି ମଧ୍ୟ ଲାଗିବ । କିନ୍ତୁ ମା', ସେ ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହୁଛି, ତୁ ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭାବିଛୁ । ସେଥିପାଇଁ ତା ମନ କଷ୍ଟ ଓ ଲଜ୍ଜା । ତାହାର ଗୃହ ତ୍ୟାଗର ମୂଳ କାରଣ ତୁ ବିନ୍ଦୁ । ଯାହାହେଉ ମନରେ ଦୁଃଖ କରନା ମା, ମୁଁ ତାକୁ ଯେ କୌଣସି ରକମରେ ଖୋଜି ବାହାର କରିବି । ଏହା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷଟିକୁ ଛୋଟଟି ବେଳୁ ଯତ୍ନ କରି ବଢ଼ାଇଛି ଫଳିବାବେଳେ ତାକୁ କାଟି ପାରିବି ନାହିଁକି ତାର ଅଯତ୍ନ ଦେଖି ଚୁପ ହୋଇ ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ତାକୁ ନିରାପଦ ରଖିବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ପଞ୍ଚମ ଦୃଶ୍ୟ

ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସୁସଜ୍ଜିତ ଘର । ଘରର କାନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ନାନାଦି ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଛବି ଗୁଡ଼ିକ ସୁସଜ୍ଜିତ ଭାବରେ ରଖା ଯାଇଛି । ଯଥା— ରାମ, କୃଷ୍ଣ, ପଣ୍ଡିତ ନେହୁରୁ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି, ଶିବାଜୀ, ରାଣାପ୍ରତାପ, ବୀର ହନୁମାନ ଇତ୍ୟାଦି । ତାହାଛଡ଼ା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସୁନ୍ଦର ଚେୟାର, ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଟେବୁଲ, ଗଡ଼ରେଜ ଆଲମାରୀରେ ବିରାଟ ଅଇନା ଲାଗି ଟେବୁଲର ସମ୍ମୁଖରେ ରହିଛି । ଏହି ଘରର ସମ୍ମୁଖ ମେନ୍ ରୋଡ୍ ଆଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଘର । ସେ ଘରଟି ଲୁଗା ଦୋକାନ, ଦୋକାନର ମାଲିକ ଜଣେ ପଞ୍ଜାବୀ, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସ୍ୱୟଂ ସରଦାର ବଲବନ୍ତ ସିଂହ । ଖଟିଖିଆ କରିବାକୁ ଚାକର ବେଶରେ ଅଛନ୍ତି ନଜେ ପହଲମ୍ୟାନ ସାହେବ ରାମଦୟାଲ ସିଂହ । ସର୍ବତବାଲା ମଝିରେ ମଝିରେ ଫୁଲାଏ ରୁଟି ଓ କେତୋଟି ଡାଲି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଗ ମଧ୍ୟରେ ରଖି ସହରର ଗଳି ଗଳି ବୁଲି ଡାକନ୍ତି "ଡାଲି ରୁଟି ବନାଲେ, ଡାଲି ରୁଟି ଖୋଲି ଲେ.... ।"

ବାସ୍ତବିକ ଏହି ସର୍ବତବାଲା ଗୋଟିଏ ବହୁରୂପୀ ଅଟେ । ତେଲଗୁ ଦେଖିଲେ ଏମଣ୍ଡି, ଅସାଣ୍ଡି, କୁରୁଚେଣ୍ଡି କେତେ କଅଣ କହିଯାଏ— ଏ ଯେ ତେଲଗୁ ନୁହେଁ ବୋଲି କେହି କଳ୍ପନା କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଦେଖିଲେ କହିବ ଭାଇ, ପାନ ଅଛିକି, ଖଣ୍ଡେ ଗୁଣ୍ଡି ପାନ ଦିଅନ୍ତି । ଆମ ଦେଶ ପାନ କ'ଣ କେହି ଭୁଲି ପାରିବେ । ବାଦସାହୀ ଜିନିଷ ସେ । କେତେ ମସଲା ସେଥିରେ, ଧନିଆ ଗୁଅଲ, ପୋସ୍ତ, କଲାଜିରା, ଜୁଆଣି, ଚୂଆ, ଚନ୍ଦନ, ଗୁଣ୍ଡା ଅଲେଇଚ, ଡାଲଚିନି, ପାଟି ମହକି ଉଠିବ, ଅନ୍ୟ

ଜାତଙ୍କ ପାଟିରୁ ତ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବାହାରୁଥିବ ଯେ, ବାନ୍ତି ମାଡ଼ିବ । ଆରେ ଭାଇ, ଆମେ ସିନା ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଗୋଲାମିକୁ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ନକଲୁ ବୋଲି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶକୁ ଖଣ୍ଡ ବିଖଣ୍ଡ କରି ଶକ୍ତିହୀନ କରିଦେଲା, ନହେଲେ ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ବୋଇତନେଇ କାହିଁ ଜାଭା, ଏବୋଣ୍ଡିଓ, ସୁମାତ୍ରା, ଜବଦ୍ୱୀପ, ବାଲିଦ୍ୱୀପ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଲି ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କେତେ ମସଲା କେତେ କଅଣ କାରବାର କରୁଥିଲେ । ଆଜି ସେ ଦିନ ନାହିଁ ସିନା ହେଲେ କଅଣ ହେବ, ସୁନା ମାଟିରେ ପଡ଼ିଲେ କି ସେ ତାର ଜ୍ୟୋତି ହରାଇବ ? କଦାପି ନୁହେଁ, ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଭାଇ ଯେତେ ଗରିବ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କ ପାନର ମସଲାଟି ନିଶ୍ଚୟ ବଢ଼ିଆ ହେବ । ଦେଲ ଭାଇ ଖଣ୍ଡେ ପାନ । ବଜାର ପାନ ଖଣ୍ଡେ ଖାଇଲି ଯେ ପାଟିଟା ଘାସ ଖାଇଲା ପରି ହୋଇଗଲା, ଛିଃ, ଥୂ, ଥୂ ।

ଯଦି ବଙ୍ଗାଳି ଦେଖିବ କହିବ ନମସ୍କାର ଦାଦା, "କେମନ ଆଛେନ୍, ଭାଲୋ ଆଛେନ୍ ତ ? ବାଡ଼ିତେ ଜିଗେସ କରୁନ୍ ଯଦି ଭାଲୋ ଖାବାର ଥାକେ ଆମି ଗୃବ ଲାଗିଏ ଦିବୋ ।"

ହିନ୍ଦିତ ସାଧାରଣ କଥା । ତେବେ ବି ଛପରା ଭାଷାରେ ପଦେ କହିଦେବ, ବାଓ୍ୱା କାହା ଯାଅତାନ ହୋ । ସର୍କସବାଲା ସବୁ ରକମ ଭାଷା କହି ବି ଜାଣେ ଓ ଲେଖିପଢ଼ି ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ।

ସେ ଯେ କେଉଁ ଦେଶର ଲୋକ ତାହା ସ୍ୱୟଂ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଗୋଚର । ଲୁଗା ଦୋକାନ ପଛପଟ ଡ୍ରଇଁ ରୁମ୍ । ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ସୁସଜ୍ଜିତ । ତା ପଛକୁ ଗୋଟିଏ ଅଗଣା ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ କେତୋଟି ଘର । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସ ସମୟରେ ପାଞ୍ଚଭାଇଯାକ ଗୋପନରେ କିଏ ବୋଷେଇଆ, କିଏ ଗାଈଆଳ ଚାକର; କିଏ ନପୁଂସକ ଭାବେ ଥିବା ପରି ସରଦାରଙ୍କ କେତେଜଣ ଚେଲା ଏହି ଭିତରପଟ ଛୋଟ ଛୋଟ କୋଠରୀମାନଙ୍କରେ ପୁଞ୍ଚାଷି ଚାକର ବେଶରେ ଥାଆନ୍ତି । ହରି ଛଡ଼ା କୀର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ । ତକାୟୁଦ୍ଧ ଛଡ଼ା ଏମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ କିଛି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ନାହିଁ । ସନ୍ଧିଚର ପର ଏମାନେ ସନ୍ଧିରେ ବୁଲି ଡକାୟୂତ କରନ୍ତି । ଦୂର ଦେଶକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ସରଦାରଙ୍କ ଲୁଗା ଦୋକାନ ବନ୍ଦହୁଏ । କଅଣ ନା, ମାଲ ଆଣିବାକୁ ବାବୁ ବମ୍ବେ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଶୁଣାଯାଏ ।

ସେ ଦିନ ସରଦାର ବଲବନ୍ତ ସିଂହ ଡ୍ରଇଁ ରୁମ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଅମର ଗୋଟିଏ ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ ବହି ପଢ଼ିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ସରଦାର ଡାକଲେ "ଅମର" ଅମର ଚମକି ପଡ଼ି ପଛକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲା ସରଦାର ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା କଅଣ ଭାଇ ?

ସର୍ଦ୍ଦାର ତାର ବାହୁର ମସଲକୁ ଟିକିଏ ଚିପିଦେଇ କହିଲେ "ଅମର, ଭାଇ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଛିନା ? ଅମର ହସ ହସ ବଦନରେ ଜବାବ ଦେଲା ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଛି ଭାଇ, **Happy life.**

ଏତିକିବେଳେ ପହିଲ୍‌ମ୍ୟାନ ରାମଦୟାଲ ପଶିଆସି କହିଲା, ସରଦାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମର ମୋ'ପରି ପହିଲିମ୍ୟାନ ଓ ମୋ ଭାଇପରି ଦିଶୁଛିନା ? ସରଦାର ହସି ହସି କହିଲେ—ଧନ୍ୟବାଦ ପହିଲିଓ୍ୱାନ ସାହେବ । ମୁଁ ବଡ଼ ଖୁସି ଯେ, ମାତ୍ର ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ଅମରର ଚେହେରା ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିଛ ବୋଲି । ତେଣୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦ ନ ଦେଇ ରହି ପାରୁନି ।

ରାମଦୟାଲ ନିଜ ମୋଞ୍ଚୁ ମୋଡ଼ୁ କହିଲା—ଧନ୍ୟବାଦ ଅମରକୁ ଦିଅ ସର୍ଦ୍ଦାର । କାଲି ଡକାୟୂତିରେ ସେ ଯେଉଁ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇଛି, ବାସ୍ତବିକ ସେ ଧନ୍ୟବାଦ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ । କୌଣସି ନୂଆଲୋକ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟକରି ପାରିବ ନାହିଁ । ସର୍ଦ୍ଦାର ଆନନ୍ଦରେ ଅମରକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇ କହିଲେ—ଅମର ବାହାଦୁରୀ କରି କହି ପାରିବ, କାରଣ ସେ ଯେ ମୋ ଛୋଟ ଭାଇ । ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ ।

ବାହାରେ ଝିପି ଝିପି ବର୍ଷା ହେଉଥାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ କେଜାଣି କାହା ଭୟରେ ବାଦଲ ରାଣୀର ପଣତ ତଳେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ ଥାଆନ୍ତି । ସର୍ଦ୍ଦାର ଆଦେଶ ଦେଲେ ଖାଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ । ସଙ୍ଗେ

ସଙ୍ଗେ ବଢ଼ାହେଲା । ପଲଉ, ମାଂସ, କୋରମା, ମଦ, ବ୍ରାଣ୍ଡି, ହୁସକି ଇତ୍ୟାଦି । ରାକ୍ଷସ ପରି ସମସ୍ତେ ଗିଳି ଦେଇଗଲେ । ଅମରକୁ ଦେଖିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ରହି ହେବନାହିଁ । ଯେ ଦିନେ ପାନ ବିଡ଼ିକୁ ଘୃଣା କରି ଛୁଇଁ ନଥିଲା, ସେ ଆଜି ବୋତଲ ବୋତଲ ମଦ ଠେକି ଦେଉଛି । ଡାଲ୍ଲେ, ଆର୍ ଡାଲ୍ଲେ, ଡବେ ମତ୍, ହାମ୍ ଅମର ହୈ, ମରନେ ବାଲି ନେହିଁ ହୈ ।

ଅମର ବର୍ତ୍ତମାନ ଡକାୟତ ଦଳର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ଗଲାଣି । ଏହି ଦଳର ୧୫ ଜଣ ମଧ୍ୟରେ ଅମର ହେଉଛି ନବଯୁବକ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ଉନ୍ନତ ଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶତକଡ଼ା ୯୦ଜଣ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବାଳକ ବା ୨୦ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ଚୋର, ଡକାଏତ, ବଦମାସ ଦେଖିବାକୁ ମିଳଲା ପରି ଡକାୟତ ଦଳର ନବଯୁବକ ଅମର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଡକାୟତ ହେବାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇଛି । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଲାପରି ଇଂରାଜୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାର ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ ବହିମାନ ପଢ଼ି ମୂର୍ଖ ଡକାୟତମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଡକାୟତି କରିବାର କାଇଦା ତଥା ପୋଲିସକୁ ଧୋକା ଦେଇ ତାଙ୍କ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାର ଉପାୟ ଶିଖାଇ ଦିଏ । ତେଣୁ ଅମରର ଖାତିର ଟିକେ ବେଶି ।

ସେଦିନ ଡକାୟତଙ୍କ ଆଡ୍‌ଡାରେ ତାସ୍, କେରମର ଧୂମ୍ ଚାଲିଥାଏ । ସରଦାର ହଠାତ୍ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ସରଦାରଙ୍କୁ ଦେଖି ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଟିକେ ଆଶଙ୍କା ଜାତହେଲା । ଖେଳ ବନ୍ଦକରି ସମସ୍ତେ ସରଦାରଙ୍କୁ ଘେରିଗଲେ । ଅମର ପଚାରିଲା "ଭାଇ, କିଛି ନୂଆ ଖବର ଅଛିକି ? ସରଦାର କହିଲେ—କିଛି ନାହିଁ ଯେ, ବସି ବସି ଖରାପ ଲାଗିବାରୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ମୋର ଗୋ' କପେ ଦରକାର । ଦେହଟା ମାଟିଆ ମାଟିଆ ଲାଗୁଛି ।"

ସର୍କସବାଲା କହିଲା—ସତେଜ କରବାର ଔଷଧ ହେଉଛି ଲାଲ ସୁରା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେତେଟା ବୋତଲ ଖୋଲାହେଲା, ଗ୍ଲାସ ପିଆ— । ଡାକ୍ତିଅ ଲାଗି କାନସିର ପାଣି ପାଇବା ପର ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ଖୋଲାଗଲା । ରାମଦୟାଲ କହିଲା—ସର୍କସବାଲା ବଡ଼ ଗୁଣୀ ଲୋକ । ସମସ୍ତେ ତାହା ସ୍ୱୀକାର କଲେ ।

ଅମର ମନରେ ଟିକେ ଈର୍ଷା ଜାତହେଲା । ସେ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲା—ଭାଇ ଆଜ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ପରୀକ୍ଷା କରିବି । ବେଶି ନାହିଁ ଅଳ୍ପ କେଇଟା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବି । ତମେ ଖାଲି ଦେଖ, କାହାରିକୁ କହିଦେବ ନାହିଁ ।

ଅମର ପ୍ରଶ୍ନକଲା:—ଯେଉଁ ଯେଉଁ ମାସରେ ଲୋକେ ବେଶି ବେମାର ପଡ଼ନ୍ତି, ସେହି ମାସଗୁଡ଼ିକ ଖରାପ । ଡାକ୍ତରମାନେ କେଉଁମାସଗୁଡ଼ିକୁ ଖରାପ ବୋଲି ମାନନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର:—ଆଷାଢ଼ମାସଠାରୁ ନେଇ କାର୍ତ୍ତିକମାସ ଜଗିଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତେଣୁ ଏ ସବୁ ମାସକୁ ଡାକ୍ତରମାନେ ଖରାପ ସମୟ ବୋଲି ଧରନ୍ତି । କାରଣ ଏହି ସମୟରେ ଲୋକେ ଅଧିକ ବେମାର ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଅମର:—ଭୁଲ୍, ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ଏ ହେଉଛି ପୁଷମାସ । ଲୋକ-ମାନଙ୍କର ସର୍ବନାଶ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା, ସେମାନଙ୍କର ଆମଦାନୀ ବେଳ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏହି ସମୟକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସମୟ ବୋଲି କହନ୍ତି ?

ସର୍ଦ୍ଦାର ଅମର କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରି କହିଲେ, "ସାବାସ୍ ।"

୨ୟ ପ୍ରଶ୍ନ:—ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କେଉଁ ଦେଶ ଉତ୍ତମ । ମାନେ କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଡକାୟତି କାରବାର ଭଲ ଚାଲିବ ।

ଉତ୍ତର:—କିଏ କହିଲା କଲିକତା, କିଏ ବମ୍ବେ, କିଏ ଦିଲ୍ଲୀ, ବିହାର ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅମର:—ସବୁ ଭୁଲ । ଏ ସବୁ ଜାଗାରେ ପ୍ରତି ଗଳି ଗଳିରେ ଡକାୟତଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ, ଏବଂ ଏ ସମସ୍ତ ଜାଗାରେ ଲୋକମାନେ

ସେଥିପାଇଁ ଖୁବ ସାବଧାନ ଭାବରେ ଧନ ରଖନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଡକାୟତି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କେହି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ, ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ଛଡ଼ା । ଅପାଳକ ଦେଶରେ ଶକୁନ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଭଳ, ଆମର ସାଧାରଣ ଦଳ ସେଠାରେ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ବୋଲି ମନେହେବ ଓ ଅଳ୍ପେଟରେ ପୋଲିସଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଅର୍ଥ ଲୁଟ୍ କରିହେବ ।

ସର୍ଦ୍ଦାର କିନ୍ତୁ ଏଥର ଅମରକୁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ଯୁକ୍ତି କଲେ:— କହିଲେ—ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପରି ବିଦେଶୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ସେମାନେ ସନ୍ଦେହ କରିବେ ଓ ରହିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦେବେନାହିଁ । ଏ କଥା ଭାବୁଛ ଅମର !

ଅମର ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା—ଭାଇ ତମେ ଜାଣ ନା, ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକମାନେ ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ, ସରଳ, ଦୟାଳୁ ଓ ସ୍ନେହୀ । ରାତିରେ କୌଣସି ପଥିକ କାହାର ବାରନ୍ଦାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଖାଇବା ପିଇବାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି । ସେ ଯଦିବା ଖାଇବାକୁ ମନାକରେ, ତେବେ ତାକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କୁହନ୍ତି ତମେ ଆମ ଘରେ ଉପବାସରେ ଶୋଇଲେ ଆମ ଘରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛାଡ଼ିଯିବ ।

ତେଣୁ ପଥିକ ବାଧ୍ୟହୁଏ ଖାଇବାକୁ । ଭାରତରେ ଏପରି ଧରଣର କୌଣସି ଲୋକ ଅନ୍ୟତ୍ର ପାଇବା ବିରଳ ।

ସର୍ଦ୍ଦାର ଉଠିଆସି ଅମରକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଅମର କଥାରେ ମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇ ସାବାସ୍ ଭାୟା କହି ଜଣକ ପରେ ଜଣେ କର ମର୍ଦ୍ଦନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସର୍କସବାଲା କଅଣ କହିବ ବୋଲି ଠିଆହେଲା । ଅମର ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି କହିଲା—କି ସର୍କସବାଲା, ତମେ ବି କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ନା କଅଣ ? କୁହ, ତାର ଜବାବ କେବଳ ମୁଁ ଏକା ଦେବି !

ସର୍କସ ବାଲା କହିଲା—ସମସ୍ତେ ତ କହିଗଲ ଯେ, ବିରାଡ଼ି ବେକରେ ଘଣ୍ଟି ବାନ୍ଧିଦେଲେ ଘଣ୍ଟି ଶବ୍ଦରେ ଆମେ ହୁସିଆର ହୋଇଯିବା କିନ୍ତୁ

ଘଣ୍ଟି ବାନ୍ଧିବା କେଡ଼େ କଷ୍ଟ ତାହା ଜାଣିଛ ତ ! ବିରାଡ଼ି ଯେ ଆମଠୁ ବେଶି ଚାଲାଖ— ।

ଅମର ଘୃଣିତ ନେତ୍ରରେ ସର୍କସବାଲାକୁ ଚାହିଁ କହିଲା, ପରିଷ୍କାର କୁହ, ତମର ଭୟର କାରଣ କଅଣ ? ଏବଂ କଅଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ।

ସର୍କସବାଲା କହିଲା—ମୁଁ ଏହାହିଁ କହିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାର ପୋଲିସ ବଡ଼ ଚାଲାଖ ଓ ବଡ଼ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠ, ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଧୂଳିଦେବା ଅସମ୍ଭବ ।

ସର୍ଦ୍ଦାର ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଏ କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କଲା । କହିଲା—ଠିକ କହୁଛ ସର୍କସବାଲା ।

ଅମର ଗର୍ଜି ଉଠିଲା, କହିଲା—"ଠିକ୍ କହୁନ ସର୍କସବାଲା ଭୁଲକହୁଛି । କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ପୋଲିସ କାହିଁକି, ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ପୋଲିସମାନେ ଚାଲାଖ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଠାରୁ କଳା ହରଣ କରି ନେଲା ପରି ବ୍ରିଟିସ ସରକାର ସେମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି, ବିଦ୍ୟା, କର୍ମନିଷ୍ଠା, ସବୁକିଛି ନେଇ ଯାଇଛି, ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛିନାହିଁ ।

କିପରି ? ସର୍ଦ୍ଦାର ପଚାରିଲେ ।

ଅମର ବୁଝାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏ ଅନାଟନ ଯୁଗରେ ଶହ ଶହ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରି ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ପାଉ ନାହାନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦୁଧ ଟୋପାଏ ଯୋଗାଇ ନ ପାରି ବିଲାତର ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଗୁଣ୍ଡ ଦୁଧରେ ଚା' ପାଣି ପେଉଛନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ମୂର୍ଖ କୁଲି ଦିନକୁ ୩ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରି ମଧ୍ୟ ହାୟ ହାୟ ହେଉଛି, ତାର ପିଲାମାନେ ଭୋକରେ କାଳାତିପାତ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ୩୬ ଇଞ୍ଚ ଚଉଡ଼ା ଛାତିବାଲା ଭେଣ୍ଡିଆ ଶିକ୍ଷିତ ସିପାହୀ ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ୬୦ ଟଙ୍କାରେ ସାରାରାତି ଉଜାଗର ହୋଇ ଭୋକିଲା ପେଟରେ ଚୋର ଡକାୟତଙ୍କ ଛୁରି ବନ୍ଧୁକ ଆଗରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାର ଶକ୍ତି ଓ ବୁଦ୍ଧି ପାଇବ କେଉଁଠୁ ? ତା ମୁଣ୍ଡରେ ତ ସବୁବେଳେ ଚିନ୍ତା, ମୋ ପିଲାଏ

କଅଣ ଖାଇବେ ଓ କିପରି ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ବଞ୍ଚିବେ । ସେପରି ସ୍ଥଳେ Police କୁ କେବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠ ହୋଇପାରେ ?

ଦୁଆର ଜଗୁଆଳି ଭୋକିଲା କୁକୁର ବି, ~~ଚୋରିକୁ ନେଇ~~ ଚୋରକୁ ଦେଖି ତା ଧର୍ମକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଚୋର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗର୍ଜିଉଠେ, କିନ୍ତୁ ଚୋର ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ପିଠାଖଣ୍ଡେ ଦେଇଦିଏ, ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ହଲାଇ ଖାଏ ଓ ଚୋରକୁହିଁ ମନେକରେ ଏହି ମୋର ପ୍ରଭୁ ବୋଲି । ଆଜି ଭାରତର ଅବସ୍ଥା ଏହାହିଁ ହୋଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ସବୁ ଜାଗାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଆମଦଳ ବଢ଼ାଇବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବୁ । ଆଜି ଲୋକଙ୍କର ଧାରଣା ବିନା ପୋଲିସ ସାହାଯ୍ୟରେ ଡକାୟତି ହୁଏନା । ସେମାନେ ବି ଆମପରି ଗରିବ ଭାଇ । ଦେଖା ହୋଇଗଲେ ଭାଇ ଭାଗ ପାଇବେ, ଡର କଅଣ ?

ସେହିଦିନ ଠାରୁ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ଭଦ୍ରଖ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଯେ ଡକାୟତି ହୋଇ ଯାଉଛି ତାର କିଛି କଳନା ନାହିଁ । ଏ ସବୁର ଉଦ୍ୟୋକ୍ତା ସ୍ୱୟଂ ଅମର ନିଜେ ।

ଷଷ୍ଠ ଭାଗ

ଦୁଃଖ ଯେତେବେଳେ ଆସେ, ସେ ତାର ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ନେଇଆସେ । ମାନବ ଦୁଃଖ ସହିତ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ମୁକ୍ତି ଲଭ କରିବାବେଳେ ପୁଣି ଯଦି ଅନ୍ୟ ଏକ ଦୁଃଖ ଆସି ତାହାର ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ବିକୃତ କରିଦିଏ ସେ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୁଏ, ସେ ହୁଏ ଦୁଃଖରେ ପାଗଳ ।

ଆଜି ବିଦୁର ଅବସ୍ଥା ତାହାହିଁ ହୋଇଛି । ମନ ରାଇଜରେ ଅଶାନ୍ତି ରାକ୍ଷସୀର ଉତ୍ପାତ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଦୁଃଖ ଦରିଆ ମଝିରେ ପଡ଼ି ହାବୁଡ଼ୁବୁ ଖାଉଛି । ଜୀବନରେ ପୁଣି ଯେ ଶାନ୍ତିର କୂଳ କିନାରା ପାଇବ, ସେ ଆଶାର ପ୍ରଦୀପ ଲିଭି ଗଲାଣି । ମିଛରେ ଛଳନା କରି ଶୋଇଲା ତା ଦେହ ଖରାପ ବୋଲି ।

ବାପ, ମା ବାଧ୍ୟ କରିବାରୁ ଏଣୁ ତେଣୁ ଦିଇଟା ଖାଇନେଲା । କଅଣ ଯେ ଖାଇଛି ତାହା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଅଗୋଚର । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି କେଉଁ ଏକ ଅଜଣା ରାଇଜକୁ ପଳାଇଗଲେ । ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଆସିଲା । ରାତିରେ କେବଳ ଦୁଧ ଟିକେ ପିଇ ବିଦୁ ଶୋଇବାକୁ ଗଲା, କିନ୍ତୁ ନିଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । ନିଦ ଆସିବ ବା କିପରି, ଏତେ ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତିରେ କି ନିଦ ଆସେ ? ତେଣୁ ସେ ବିଛଣା-ଉପରେ ଛଟପଟ ହୋଇ କେତେ କଅଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାପା ବି ତାହାରି ଦୋଷ ଦେଲେ, ତାହାରି ଯୋଗୁ ଅମର ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରିଛି । ଅମର ଯୋଗୁ ସାଧୁବାବା ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । ଏ ସବୁର ମୂଳ କାରଣ ତାର ଭରା ଯୌବନ । ବଅସର ମଳୟ ବାଆ ପବନ ସ୍ନେହର ପାହାଡ଼ରେ ସେ ପ୍ରେମର ଦୀପାଳି ଜଳାଇଲା । ସେହି ପ୍ରେମ ଦୀପାଳିର ଆଲୋକରେ ଉଭୟେ ଝାସ ଦେଲେ । ଏହି ହେଲା ସେମାନଙ୍କର ପରିଣତି ।

ଅନେକକ୍ଷଣ ପରେ ଟିକେ ନିଦ ଆସିଲା । ଅତୀତର ଘଟିଥିବା ଘଟଣାକୁ ସେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖିଲା । ବଦ୍ରି ଠିଆ ହୋଇଛି ଅମର ଆସି ତାହାର ଗୋଲପି କଅଁଳ ଗାଲରେ ଠୋ କରି ଗୋଟାଏ ଚଟକଣା ଲଗାଇଲା । ପ୍ରେମଲତା ଆସି ବଦ୍ରିକୁ ଟାଣିନେଇ କୋଳାଗତ କଲେ । ଅମରକୁ କଠୋର ଭାବରେ ଗାଳିକଲେ । କିନ୍ତୁ ଅମର ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖିତ ନ ହୋଇ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲା—ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ, ବେଶି ଗେହ୍ଲା କରନାଁ । ମୁଁ ତାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷାଦେବି । ମୋରି ସ୍ୱଭାବ ପରି ତା ସ୍ୱଭାବ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏତେ ପାଠ ପଢି ବଦ୍ରିର ଏହି ବୁଦ୍ଧି, ଦାଣ୍ଡ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଳି କରିବ, ତେବେ ପାଠ ପଢିବାର ମୂଲ୍ୟକଅଣ ?

ହଠାତ୍ ବଦ୍ରିର ଚାଉଁକା ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧାର ମଧ୍ୟରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । କିନ୍ତୁ କାହିଁ, ଅମର ଆଜି ଯେ ତାଠୁଁ ବହୁ ଦୂରରେ ।

ବଦ୍ରି ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଆସିଲା । ଆଗକୁ ଦୁଇପାଦ ଯିବା ପରେ ଗୋଡ଼ ଅଟକି ଗଲା, ବିବେକ ତାର ଗତି ରୋଧ କଲା । ତାକୁ ଚେତନା ଦେଇ କହିଲା "ବଦ୍ରି, ତୁ କଅଣ କରୁଛୁ ? ପିତା ମାତାଙ୍କମୁହଁରେ କଳଙ୍କ କାଳିମା ବୋଳିଦେବୁ, ଅମରକୁ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲୁ ତାହା କ'ଣ ଆଜି ଭୁଲିଗଲୁ ! ଉପଯୁକ୍ତ ଝିଅ ତୁ ବିଦ୍ୟାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରୁହ୍ । ଦେଶର ଋଢ ଓ ବଂଶର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଦଳି ଦେ'ନା । ଫେରିଆ ! ଫେରିଆ !" ବଦ୍ରି ଫେରିଆସି ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ରହିଲା ।

ସକାଳ ହେଲା, ସମସ୍ତେ ଉଠିଲେ, ବଦ୍ରି ବି ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ନୂତନ ପ୍ରଭାତ ବଦ୍ରିର ମନକୁ ବଦଳାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ବାଙ୍କବାବୁ ବଗିଚାରେ ବୁଲୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଡାକ ପିଅନ ଖଣ୍ଡେ ଟେଲିଗ୍ରାମ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ବାଙ୍କବାବୁ ସେ ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଘର ଭିତରକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସୁ ଆସୁ କହିଲେ—ବଦ୍ରି, ଏହି ଦେଖ ମା ! ଅମର ଟେଲିଗ୍ରାମ କରିଛି, ଅମର ମିଳିଗଲା । ସୁନାପୁଅ ମୋର ମନେ ପକାଇଛି ଏତେଦିନେ ।

ପ୍ରେମଲତା ଓ ବବୁ ଦୌଡ଼ିଆସି ହାଜର ହେଲେ । ବାଙ୍କବାବୁ ବବୁ ହାତକୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ କାଗଜଟା ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ—ଖୋଲି ପଢ଼ ମା, ମୋର ଘୁଡ଼ାଙ୍ଖି ହାତ ।

ବବୁର ଆନନ୍ଦ ଦେଖିବ କିଏଣ ! ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ତା ଆଖିକୁ ଭିଜାଇ ଦେଲା । ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ାକ ଝାପ୍‌ସା ଦେଖାଗଲା । ପ୍ରେମଲତା କହିଲେ—ସେ ଯେ ଦିନେ ମୋ କୋଳକୁ ଫେରି ଆସିବ, ଏହା ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା । ଏତେ ସ୍ନେହରେ ତାକୁ ବଢ଼ାଇଛୁ, ପୁତ୍ରବତ୍ ସେବା କରିଛୁ, ସେ ସବୁ କିଅଣ ଅମର ପର ପୁଅ ଭୁଲିବ, କଦାପି ନୁହେଁ ।

ବବୁ ଆଖିଟାକୁ ଲୁଗା କାନିରେ ପୋଛିଦେଇ ଭଲକରି ଦେଖିଲା ଲେଖାଅଛି "Hari Serious Come." ହରିର ଅବସ୍ଥା ଖୁବ ଖରାପ ଶୀଘ୍ର ଆସ ।

ହରି ବବୁର ମାମୁଁ । ତାଙ୍କ ଘର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ମଫସଲ ଗ୍ରାମରେ । ଦୁଃଖ ପରେ ନୂତନ ଦୁଃଖର ଆଘାତ ପାଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଖ-ମଣ୍ଡଳ ବିଷର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ବାଙ୍କବାବୁ ଶୁଣାଇଦେଲେ ଆଜ ବାଲେଶ୍ୱର ଯିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ଯଥା ସମୟରେ ବାହାରିଲେ ବାଲେଶ୍ୱର ।

ରୁପ୍‌ସା ଷ୍ଟେସନ । ପାଣି ପିଇବା ପାଇଁ ବାଙ୍କବାବୁ ତଳକୁ ଆସିଲେ । ମହିଳା ଡବାରୁ ବବୁ ମଧ୍ୟ ଓହ୍ଲାଇଲା ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖି । ହଠାତ୍ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା । ବାଙ୍କବାବୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସି ଗୋଟିଏ ଡବାକୁ ଉଠିଲେ । ବବୁ ମଧ୍ୟ ବାପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବଶତଃ ଗାଡ଼ିରେ ଉଠି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବାଙ୍କବାବୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରେମଲତା ମନେକଲେ ବବୁ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଡବାକୁ ଉଠିଛି ବୋଲି । କିନ୍ତୁ ପର ଷ୍ଟେସନରେ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ଫେରି ଆସିବାର ନ ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ନୟ-ନରେ ବବୁର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଡବାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଡବା ପରେ ଡବା ସନ୍ଧାନ କଲେ । ବାଙ୍କବାବୁ ଏ ମର୍ମବିଦାରକ ଘଟଣା ଶୁଣି କିଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହେଲେ । କିଏ କେତେ ରକମର ବୁଦ୍ଧି ଦେଲେ, ସବୁ ବିଫଳ ।

ସପ୍ତମ ଭାଗ

ସାବାସ ଯୁବକ । ଯୁବକଟି ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାର ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ପଛକୁ ଘୂରିଁଦେଖିଲା ପହିଲମ୍ୟାନ ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।

କଅଣ କହୁଛ ? ଯୁବକଟି 'ଉତ୍ତର ଦେଇ ପହିଲମ୍ୟାନଙ୍କୁ ଅନାଇ ଖଟିଆରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ।

ପହିଲମ୍ୟାନ ନୀରବ ।

ନୀରବ ରହିଲ ଯେ ?

ତମେ କିପରି ଅଛ ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ । ପୋଲିସର ପାହାରଟା ଖୁବ କଷ୍ଟ ଦାୟକ ହୋଇଛି ନା ?

ତାହା ଅବଶ୍ୟ ହୋଇନି, କିନ୍ତୁ କୋଠା ଛାତ ଉପରୁ ଡେଇଁବା ବେଳେ ମୋ ବାଁ ଆଣ୍ଠୁରେ ଯେଉଁ ଗୁରୁତର ଆଘାତ ଲାଗିଛି, ତାହା କଷ୍ଟ ଦାୟକ ହେଲେ ବି ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତିଳେମାତ୍ର ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ କରେ ନା କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି ବିପଦ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।

କିପରି ?

ପୋଲିସ ପରି ଜଣେ କିଏ ମୋ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଅନେକ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ପଛରେ ଆସୁଥିବାର ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି । ସେ ବୋଧହୁଏ ଆମର ଏ ଆଡ୍‌ଡା ଦେଖି ନେଇଛି ।

ପହିଲମ୍ୟାନ ବିଦ୍ରୂପ ହସରେ ଘରଟିକୁ ମୁଖରିତ କରିଦେଇ କହିଲା, ସେ ଆଶଙ୍କା କରିବା ତୁମ୍ଭର ଅନୁଚିତ୍ ଯୁବକ, ସେ ପୋଲିସ ମୁଁ । ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି ତୁମେ ଘରକୁ ଫେରିବାପାଇଁ ସକ୍ଷମ କି ଅକ୍ଷମ । ଯେତେବେଳେ ସକ୍ଷମ ବୋଲି ମନେକଲି, ସେତେବେଳେ ବାଧହେଲି ଫେରିବାକୁ ।

ପୋଲିସ ପୋଷାକ ପାଇଲ କେଉଁଠୁ ?

ପୋଲିସ ଯେତେବେଳେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆଘାତ କଲା, ତା ପଛପଟୁ ମୁଁ ତାକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲି । ସେହି ତୀବ୍ର ଗନ୍ଧର ଔଷଧଟା ତୁଳାରେ ଢାଳି ତା ନାକ ପାଖରେ ଖୁବ ଶକ୍ତଭାବେ ଚପି ଧରିଲି । ସେ ହେଲା ବେହୋସ । ମୁଁ ତା କୋଟ, ପଗଡ଼ି ଓ ଲଠି ନେଇ ଷ୍ଟେସନ ଭିତର ଦେଇ ପଳାଇ ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି ।

ତା ପରେ ?

ତା ପରେ ମୋର ଛୋଟଭାଇ ନବଯୁବକ ପାଇଁ ତା ବ୍ୟଥା ହରଣ ଔଷଧଟିକୁ ଦେଖି ନେଇଆସିଲା । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଚେତ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋ ଘରେ ଅଛି, ତାର ତତ୍ତ୍ୱନେବ । ଏହି ଦେଖ, ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ସୁନ୍ଦର ଫାଟିଲାଣି । ତମର ଏ ଓଡ଼ିଶାଭୂଇଁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଉନନ୍ଦନ ପାଇଁ କଲିକତା ଯିବି । ସର୍କସବାଲା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଫେରିନି । ତୁମ୍ଭେମାନେ ସାବଧାନ ଭାବରେ ଥିବ । ମୁଁ ଫେରିଲେ ପୁଣି ଆମର ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

ପହିଲମ୍ୟାନ କର୍ତ୍ତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ଯୁବକଟି ଛୋଟେଇ ଛୋଟେଇ ବ୍ୟଥା ହରଣ ଔଷଧର ରହସ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲା । ସେ ଘରଟି ଅନ୍ଧାରଆ ହୋଇଥାଏ. ଖଟିଆ ନିକଟରେ ଦେଖିଲା ଶାୟିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି ଏକ ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ । ତା ମୁହଁଟା ଗୋଟାଏ କଡ଼କୁ ଅଣେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯୁବକର ଅଜାଣତରେ ତା ହାତଟି ଆପେ ଆପେ ସୁନ୍ଦରୀର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁକୁ ସ୍ପର୍ଶକଲା । ସେ ଥିଲା ବେହୋସ । ତେବେ ବି କାମାନ୍ଧ ଚଞ୍ଚଳ ମନ ବିବେକର ଲଗାମ ନମାନି ଲଇଁ ପଡ଼ିଲା ତା ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ନିକଟକୁ । ସୁନ୍ଦରୀର ଯୌବନ ମଦିରା ପାନ କରିବା ପାଇଁ ତାହାର ଗୋଲାପି ଅଧରରେ ମୃଦୁ ଚୁମ୍ବନଟିଏ ଆଙ୍କି ଦେଇ ଫେରି ଆସିଲା ତାର ନିଜ କକ୍ଷକୁ । ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ପହିଲ-ମ୍ୟାନ କଲିକତା ଚାଲିଯିବ । ସେ ହେବ ନିର୍ଭେଳା । ପ୍ରେମ ରାଜ୍ୟର ଏକାଙ୍ଗ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ।

ଏହି ଏକଘଣ୍ଟା ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ପରି ଲାଗିଲା । ଏକ ଅଜଣା ଆନନ୍ଦରେ ମନ ତାର ଉଲ୍ଲସି ଉଠିଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ବ୍ୟଥା କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇଗଲା । ମନେକଲା, ଶତ ସିଂହର ଶକ୍ତି ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ତା ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି । ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଉଠି ଧାଇଁଲା ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରିବାକୁ ।

ପହିଲିମ୍ୟାନ ଯଥା ସମୟରେ କଲିକତାଭିମୁଖେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ଗଲାବେଳେ ଦୁଆର କୁଅ ପାଖରେ ଯୁବକକୁ କହିଲା— ସାବଧାନରେ ଚଳିବ । ମୁଁ ନ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର । ସେଥିପାଇଁ ଆମ ସରଦାର ସହ ସମସ୍ତ ଦଳକୁ ଏଠାକୁ ଆଣିବାକୁ ହେବ । ଦେଖ ଯୁବକ, ଯଦି ଉପଯୁକ୍ତ ମନେକର ତେବେ ବାଳକାଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେବ । ଆମର ଧନ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ, ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ନୁହେଁ, କେବଳ ସେ ଅସହାୟା ଅବସ୍ଥାରେ ମତେ ପୋଲିସ ହିସାବରେ ଅନୁରୋଧ କଲାବୋଲି ମୁଁ ତାକୁ ଆଣିଲି । ତାକୁ ମୁଁ ବେହୋସ କରିଛି, ନହେଲେବି ମତେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ତାହାର ଅନୁରୋଧ ପାଇଁ । ବେହୋସ ହେବା ଆଗରୁ ମତେ କହିଥିଲା—କେବଳ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀ ବୋଲି ମନେକରି ସାହାଯ୍ୟ ମାଗୁଛି । ତମେ ମୋର ପିତୃତୁଲ୍ୟ, ଆଜିଠୁଁ ମୋର ଧର୍ମପିତା ତମେ, ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଝିଅ ।

ଶୁଣ ଯୁବକ, ମୋର ଗାଡ଼ି ସମୟ ନିକଟ ହୋଇ ଆସିଲାଣି, ଆଜି ସେ ବାଳକାଟି ପାଇଁ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋ ଅନ୍ତର କାନ୍ଦି ଉଠୁଛି । ଜୀବନରେ କେତେ ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଛି । ଯୁବା ଠୁଁ ସୁନ୍ଦରୀମାନଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବକ୍ଷରେ ଶାଣିତ ଛୁରିଘାତରେ ରକ୍ତର ଫଗୁ ଖେଳାଇ ଦେଇଛି, କିନ୍ତୁ ନିଷ୍ଠୁର ହୃଦ ଆଜି ଏତେ ଦ୍ରବିତ କାହିଁକି । ଏହା କ'ଣ ଏ ମାଟିର ଗୁଣ—ଯାହା ଫଳରେ ମୋର ଏ ଚେତନା ଆସିଛି । ନା, ନା, ମୁଁ ବଡ଼ ଭୁଲ କରିଛି, ଏବେ ବି ତା କଥା ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ମୋ କର୍ଣ୍ଣରେ

ଝଙ୍କୃତ ହେଉଛି, "ମଉସା, ମୋର ଅବସ୍ଥା ଆଜ ଯଦି ତୁମ୍ଭ ଝିଅର ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ତୁମ୍ଭ ପିତୃ ହୃଦୟ କ ବ୍ୟଥା ଅନୁଭବ କରୁ ଥାଆନ୍ତା କୁହନ୍ତ ।" ପହ୍ଲିମ୍ୟାନ ଆଖିରୁ କେଇଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଯୁବକ ନିର୍ଭୀକଭାବେ ଚାହିଁ କହିଲା—ଏଁ ! ତମେ କାନ୍ଦୁଛ, ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ହୃଦୟ................. ।

ହଠାତ୍ ପହ୍ଲିମ୍ୟାନ ନଇଁପଡ଼ିଲା ଯୁବକର ପାଦ ଆଡ଼କୁ । ପାଦ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ଆଗରୁ କେଇବୁନ୍ଦା ଅଶ୍ରୁ ଆଗେ ପାଦ ସ୍ପର୍ଶକଲା ।

ସେ କହିଲା—ଯୁବକ, ମୋର ଏତିକି ଅନୁରୋଧ, ତା ସତୀତ୍ୱ ଉପରେ ଯେପରି କୌଣସି ଆଞ୍ଚ ନ ଆସେ ! ତାକୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚାଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବ । କଲିକତାରେ ଦରକାର ନ ଥିଲେ ମୁଁ ନିଜେ ସେ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରି ଥାଆନ୍ତି, ତମକୁ ଭାବିବାକୁ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଯୁବକ ପହ୍ଲିମ୍ୟାନକୁ ଠେକଧରି ତା ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛିଦେଲା । ସେ ଯୁବକକୁ ଟାଣିଆଣି ବାଳିକା ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବାଳିକାଟି ବେହୋସ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ଉଭୟେ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ନୀରବ ହୋଇଗଲେ । ତା ପରେ ସେ ନିଜ ପକେଟରୁ ରକ୍ତଚୋସା ଛୁରିଟି ବାହାର କଲା । ହଠାତ୍ ବିଜୁଳି ପରି ତେଜରେ ନିଜ ହାତର ଆଙ୍ଗୁଳିଟା କାଟିଦେଇ ବାଳିକାର ମୁଣ୍ଡରେ ରକ୍ତର ଟୀକା ଲଗାଇ ଦେଇ କହିଲା—ଏହି ନେ ମା' "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ମୋ ଦୋଷପାଇଁ ମତେ କ୍ଷମା ଦେଇ ମୋର ଆଶୀର୍ବାଦ ଗ୍ରହଣ କର । ଅଇ ସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୋଇ ସୁଖର ସଂସାର ଗଢ଼ି ନିର୍ବିଘ୍ନରେ କାଳାତିପାତ କର । ତାପରେ ଯୁବକ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ଚାହିଁ କହିଲା—ଆଉ ବେଳନାହିଁ । ଶୀଘ୍ର ଚାଲ, କହି ଉଭୟେ ଘରର ତାଲା ବନ୍ଦକରି ଚାଲିଲେ ।

+ + + +

ଘରର ତାଲା ବନ୍ଦ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଳକଟି ଉଠି ବସିଲା । ସେ ଅନ୍ୟ କେହି ନୁହେଁ, ସେ ହେଉଛି ବିଦୁ । ବିଦୁର ଚେତା ଆସିଥିଲା ବହୁ ଆଗରୁ । କିନ୍ତୁ ନିଦ୍ରିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ସକାଳେ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ମଧୁର ପରଶ ପାଇଲା, ସେତେବେଳେ ଖୁଣ୍ଟିକିନା ତାର ନିଦ୍ରା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ତାକୁ କିଏ ଚୁମା ଦେଇ ସୁପ୍ତ ଆଶାକୁ ଜାଗ୍ରତ କଲା । ତାକୁ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଲାଗିଲା, ସେ ଭାବିଲା ଏ ସ୍ଥାନଟି କେଉଁ ଅଜଣା ପୁରୀ । ଘରଟି ମଧ୍ୟରେ ସେ ଥିଲା ଏକା । ଦୁଆରେ କାହାର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣିବାକୁ ପାଇ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆଗେଇ ଯାଇ ସବୁ କଥା ଶୁଣିଲା । ଅନୁମାନ କଲା, ଦୀର୍ଘାକୃତି ବଳିଷ୍ଠ ମାନବଟି 'ଷ୍ଟେସନର ସିପାହୀ ବେଶଧାରୀ ଦସ୍ୟୁ । ଦସ୍ୟୁ ହେଲେ ବି ତା ହୃଦୟର ସଙ୍କେତ ପାଇଲା, ସେ ଜଣେ ମହତ ବ୍ୟକ୍ତି । ପିତୃ ହୃଦୟର ବାତ୍ସଲ୍ୟ ସ୍ନେହ ପୂରି ରହିଛି ତା'ଠି । ସେ ପୁଣି ଆସି ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ି ରହିଲା । "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ଲାଗିବାର ସେ ଅନୁଭବ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଛଳନା କରି ପଡ଼ି ରହିଛି ବେହୋସ ବୋଲି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପିଞ୍ଜରାବଦ୍ଧ ପକ୍ଷୀପରି ଡକାୟତଙ୍କ ଆଡ୍ଡାରେ ବିଦୁ ଏକା । ସେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କଲା । ଡିଟେକ୍ଟିଭ, ଉପନ୍ୟାସ ପରି ତା ଅବସ୍ଥା ତାକୁ ଜଣାଗଲା । ଖୁବ ସାବଧାନ ସହିତ ପାଖ ଘରକୁ ଗଲା । ଏ ଘରେ ବି କେହି ନାହାନ୍ତି । ସେଠାରେ ଥିବା ଟେବୁଲ ନିକଟକୁ ଗଲା । ସେଠାରେ ଯାହା ପାଇଲା, ସେଥିରେ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଲଥ୍‌କିନା ତଳେ ବସିପଡ଼ି ଭାବିଲା, ମୁଁ ବାସ୍ତବ ଦେଖୁଛି କି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି ! ଜାଗ୍ରତ ନା ନିଦ୍ରିତ ? ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ସେ ମୂକ ପାଲଟିଗଲା । ତାପରେ ଆଖି ମଳି ମଳି ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖିଲା, କମ୍ପିତ ହସ୍ତଟି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଉଠାଇଲା । ଚିଠିର ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚିତ ଦେଲା ସେ ଅନ୍ୟ କାହାର ନୁହେଁ, ତାହାର ନିଜର । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା—

ଅମର ବାବୁ !

କ୍ଷୁଦ୍ର ନମସ୍କାରଟିକୁ ମୋ ହୃଦୟ ମାଳା ମନେ କରି ତୁମ୍ଭର ସେହି ସ୍ନେହସିକ୍ତ ହୃଦୟରେ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଆପଣ କାହିଁକି ଏତେ ବିରସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ଖଣ୍ଡାୟତର ଭେଦାଭେଦ ରଖି ସମାଜ ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ବାଧା ଦେବ, ଏହି ତ ଆପଣଙ୍କର ଡର । କିନ୍ତୁ କାହିଁ, ମୋ ହୃଦୟକୁ ତ ସେ ଭୟ ଆଘାତ କରୁନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ, ମୋ ପାଇଁ ଭଗବାନ ମୋ ଆଗରୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛନ୍ତି ମୋ ବିପରୀତ ଜାତି ପୁରୁଷ । ଏହା ଐଶ୍ବରିକ ମିଳନ । ମୋର ଜୀବନ ଦୀପଟିକୁ ସ୍ୱାମୀ ସମ ଦେବତାର ପାଦତଳେ ମୁଁ ଜଳାଇ ଦେବି । ଯୋଗ୍ୟ ସହିତ ଯୋଗ୍ୟର ମିଳନ ହେବ ।

ସବୁବେଳେ ସତ୍ୟପଥରେ ଚାଲ, ବିବାହର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମତେ ପାପ ନେତ୍ରରେ ଦେଖନା । ଭଗବାନ ନିଶ୍ଚୟ ଆମର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି ଶୁଭ ମିଳନ କରାଇବେ । ସମାଜ ବାଧା ଦେବ, ଦେଉ, ତା ପାଦତଳେ ଲୋଟିଯାଇ ଆମେ ଆମର ଦାବୀ ଟିକକ ଭିକ୍ଷା କରିବା । ସମାଜର ଲୌହ ବକ୍ଷକୁ ପବିତ୍ର ସ୍ନେହରେ ଘର୍ଷଣ କରି ତରଳାଇ ଦେବା । ଧୈର୍ଯ୍ୟସମ ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ ଦେଇ ଆପଣଙ୍କ ଦାବୀକୁ ଦୃଢ଼ କରନ୍ତୁ, ଏତିକି ଅନୁରୋଧ । ଇତି

ଆପଣଙ୍କର ଚରଣାଶ୍ରିତା—

'ବିନ୍ଦୁ'

ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ପଢିବା ପରେ ଅତୀତର ସମସ୍ତ ସ୍ମୃତି ପୁଞ୍ଜିଭୂତ ହୋଇ ବିନ୍ଦୁର ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଉଦ୍‌ବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଲା । ସେ ଭାବିଲା, ଏ ଡକାୟତମାନେ କଅଣ ଅମର ଭାଇକୁ ମାରି ଦେଇଛନ୍ତି ! ତା ନହେଲେ ଏ ଚିଠି ଆସିଲା କେଉଁଠୁ ! ଏମାନେ ପାଇଲେ ବା କିପରି ? ହାୟରେ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ! କେଡ଼େ ଶାନ୍ତଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ସେ, ସରଳ ମୁଖରେ ଗରଳ ପେଇଦେବା

କ'ଣ ଏ ଯୁଗର ନ୍ୟାୟ । କାହାପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆଜ ଏ ଅଧଃପତନ, କାହାପାଇଁ ସେ ଗୃହ ତ୍ୟାଗୀ । ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ, ମତେ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେବାପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ମତେ ଏଠାକୁ ଆଜ ନେଇ ଆସିଛି । ଏ ବିପଦରେ ବି ମୋର ଶାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ନେହର ପ୍ରତିଦାନ ପାଇଁ ନିଷ୍ଠୁର ଡକାୟତ ଦଳ ମୋ ପ୍ରତି ଦୟା ନକରି ମତେ ହତ୍ୟାକଲେ, ମୋର ଆତ୍ମାର ମୁକ୍ତି ହୁଅନ୍ତା ।

ବିନ୍ଦୁ ଲୋତକ-ସିକ୍ତ ମୁଖଟିକୁ ଠେକ ଘର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ଯଦିବା କୌଣସି ରକମ ଯନ୍ତ୍ର ବିଷଟିକେ ପାଆନ୍ତା, ତେବେ ପିଇଦେଇ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ପାଆନ୍ତା । ଘରକୁ ଫେରିଯାଇ ଲାଭ କଅଣ ? ଜୀବନରେତ ଅମର ବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ସାକ୍ଷାତ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ।

ବିନ୍ଦୁ ସମସ୍ତ ଜିନିସ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କଲା । କିନ୍ତୁ ଖୋଜିବା ଜିନିସ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଡକାୟତ କୁମାର ସେ ଫେରି ଆସିପାରେ । ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ । ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବା ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କିଛି ନ ପାଇ ଶେଷକୁ ତୋ କନା ମୁଣ୍ଡକୁ ପିଟିଦେଲା—କାନ୍ଥ ଦେହରେ । ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ରକ୍ତର ଧାର ଝରି ଆସିଲା । ତାକୁ ବାଧା ଦେବା ପାଇଁ ତାର ହାତ ଗଲାନି । କିନ୍ତୁ ମୁହଁରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ 'ସ୍ୱର ବାହାରି ପଡ଼ିଲା— ଅମର ବାବୁ, ଆଜ................ ।

କିଏ ବିନ୍ଦୁ !

ବିନ୍ଦୁ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲା । ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଯୁବକ କବାଟ ଖୋଲି ତାହାରି ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ି ଆସୁଛି ।

ବିନ୍ଦୁ ଭୟରେ ଆହୁରି ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ।

ଯୁବକଟି ନିଜ ରୁମାଲରେ ବିନ୍ଦୁର ରକ୍ତ ପୋଛି ପୋଛି କହିଲା— "ମତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହଁ ବିନ୍ଦୁ ମୁଁ ଅମର ।"

ବିନ୍ଦୁ ଯୁବକକୁ ଖୁବ ଜୋରରେ ଠେଲିଦେଇ କହିଲା—ସୈତାନ୍ ରାକ୍ଷସ । ମୋ ଅମର ବାବୁ ଦେବତା, ତୁ ତାଙ୍କର ହତ୍ୟାକାରୀ, ମତେ

ଠକେଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ ରାକ୍ଷସ, ତୁ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ତାଙ୍କର ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ରଖିଛୁ । ଏ ସବୁ ତୋ ଚାଲ୍‌ବାଜି ।

ଯୁବକ ମୂକ ପାଲଟି ଗଲା, ମୁଖରୁ ବାକ୍ୟ ସ୍ଫୁରିଲା ନାହିଁ । କିଛିକ୍ଷଣ ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ ଅନାଇ ପୁଣି ଧୀର ଭାବରେ କହିଲା—ବିନ୍ଦୁ, ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କର ବିନ୍ଦୁ, ମୁଁ ତମର ସେହି ଅମର ଭାଇ । ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ମୋଟା ହୋଇଛି ବୋଲି ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହଁ, ସେଦିନ ଝଡ଼ରାତି କଥା ମନେ ପକାଅ, ତାହେଲେ ଚିହ୍ନି ପାରିବ—ତମର ସୌଭାଗ୍ୟ ସିନ୍ଦୂର ମୋତେ ସୁଖରେ ରଖିଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ମୋଟା ହୋଇ ଯାଇଛି । ଚିହ୍ନ ବିନ୍ଦୁ । ୍ୱାସ କର । ମୁଁ ଅମର । ଅନ୍ୟକେହି ନୁହେଁ ।

ଅମର ବିନ୍ଦୁ ପାଖକୁ ଯାଇ ପୁଣି କୁଣ୍ଢାଇଲା । ବିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟ "ଅମର ବାବୁ" ବୋଲି କହି ତାହାର ବକ୍ଷ ଉପରକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଲା ।

କିଛିକ୍ଷଣ ଏହିପରି କଟିଯିବା ପରେ ଅମର ବିନ୍ଦୁର ମୁହଁକୁ ପୋଛି-ଦେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ପଟି ବାନ୍ଧିଦେଲା । ପାଖରେ ଥିବା ଖଟିଆ ଉପରେ ଶୁଆଇ ଦେଇ ନିକଟରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ବିନ୍ଦୁ ଅମର ମୁହଁକୁ ଅନାଇଥାଏ ।

ଅମର ବି ବିନ୍ଦୁ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଥାଏ ।

ବିନ୍ଦୁର ପତଳା ଓଠରେ ବିଜୁଳି ଚମକିଗଲା, ବିଷାଦ ପାଣ୍ଡୁର ମୁଖଟି ପୁଣି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅମରର ଜଙ୍ଘ ଉପରକୁ ହାତ ରଖି କହିଲା, "ପୁଣି ଥରେ ବିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଡାକ, ସେହି ସ୍ନେହ ବୋଲା ଡାକ ଟିକକ ପାଇଁ ଆତ୍ମା ମୋର କେତେ ବ୍ୟଥା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ।"

ଅମର ଡାକିଲା "ବିନ୍ଦୁ" !

ବିନ୍ଦୁର ଦୁଇଟି ବାହୁ ଅମରର ଗଳାରେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇଗଲା । ଅମର ~~ସ୍ନେହର ନିଦର୍ଶନ~~ ସ୍ୱରୂପ ଉପହାର ଦେଲା ଗୋଟିଏ ଚୁମ୍ବନ । ଲଜ୍ଜାରେ ବିନ୍ଦୁର ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଗଲା । ସେ କିନ୍ତୁ ଅମରକୁ ବାଧା ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ବିନ୍ଦୁ କାଲ୍ ସକାଳୁ ଉପବାସ, କିଛି ଖାଇନାହିଁ । ଅମର ବାହାରିଲେ ଜଳଟିଆ ଆଣିବା ପାଇଁ । ବିନ୍ଦୁ ବାଧାଦେଇ କହିଲା—ଚାଲ ଏଠାରୁ ଶୀଘ୍ର ପଳାଇଯିବା । ବାପା ବୋଉ ମତେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଅଥୟ ହୋଇ ଯିବେଣି ? ଅମର ତାର କୋମଳ ଓଠରେ ସ୍ନେହର ପରଶ ଦେଇ କହିଲା—ନିଶ୍ଚୟ ଯିବୁ ବିନ୍ଦୁ । ଗାଡ଼ିର ସମୟ ଏ ନୁହେଁ । ବାପାଙ୍କ ଠିକଣା ଦିଅ ମୁଁ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରି ଜଣାଇ ଦିଏ ।

ଅମର ଚାଲିଯିବା ପରେ ବିନ୍ଦୁ ପୁଣି ଭାବନା ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଏ ତ ଯେ ଡାକୁଙ୍କ ଆଡ୍ଡା । ଅମର ବାବୁଙ୍କର ଏଠି ଏତେ ଆଧିପତ୍ୟ କାହିଁକି ? ତେବେ ଅମର ବାବୁ କ'ଣ ଡାକୁ, ଚୋର, ବଦମାସ ! ନା, କଦାପି ହୋଇ ନପାରେ । ଅମର ବାବୁ ଶିକ୍ଷିତ, ଶାନ୍ତ, ଦୟାଳୁ ବିବେକବାନ, ଉତ୍କଳମାତାର ଉପଯୁକ୍ତ ସନ୍ତାନ । ଓଡ଼ିଆ ଭୋକିଲା ପେଟରେ ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜ୍ଜନ କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ କାହାର ଅନିଷ୍ଟ ସାଧନ କରି ଚୋରି କରେନାହିଁ, ପରପାଇଁ ନିଜର ଆତ୍ମବଳିଦାନ କରିପାରେ, କାହାରି ବକ୍ଷରୁ ଶୋଣିତ ବୁହାଇ ପାରେନାହିଁ । ଅମର ବାବୁଙ୍କ ପରି ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକଙ୍କୁ ସେପରି ସନ୍ଦେହ କରିବାଓ ଅନ୍ୟାୟ ।

ହଠାତ ପୁଣି ତା ଭାବନାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଲା ଯେତେବେଳେ ତକିଆ ତଳର ଗୋଟିଏ ବହି ଉପରେ ତାହାର ହାତ ଲାଗିଲା । ଦେଖିଲା ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ ବହି । ଏ ଯୁଗରେ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଡକାୟତି କରେ, ହସି ହସି ଧନୀକର ବକ୍ଷକୁ ଗୁଳି ଚଳାଏ । ସତୀର ସତୀତ୍ୱକୁ ଲୁଣ୍ଠନ କରିବାକୁ ନାନାଦି ଫାନ୍ଦ ଫାନ୍ଦି ନିଜକୁ ସଚ୍ଚା ସାଧୁ ବେଶରେ ସାଜିବାର ଆଡ୍ଡା ଦେଖାଏ । ତେବେ ଅମର ବାବୁ ତ ଏହି ଯୁଗର ମାନବ, ଏହି ଯୁଗର ଶିକ୍ଷିତ, ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ହେବ କାହିଁକି ?

ତେବେ ମୋ ଭାଗ୍ୟ କଅଣ ଏତେ ହୀନ ? ମୁଁ ସ୍ୱାମୀ ରୂପରେ ବରଣ କରିବି ଜଣେ ପାପୀ, ଡକାୟତ, ରାକ୍ଷସ ଧାରଣ ପୁରୁଷକୁ, ସେହିପରି ଅପଦାର୍ଥ ସ୍ୱାମୀକୁ ଦେବତା ପରି ପୂଜା କରି ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବାର ଆଶା ପୋଷଣ କରିବି । ହାୟ ଭଗବାନ ! ମୋ କପାଳରେ କଅଣ ଏଇଆ ଲେଖିଛ, ମୋର ପୂଜାର ପ୍ରତିମାକୁ କାହିଁକି ମାଟି କରିଦେଲ ଭଗବାନ !

ବନ୍ଦୁର ଚକ୍ଷୁରେ ଅଶ୍ରୁର ଜୁଆର ମାଡ଼ି ଆସିଲା । କ୍ରମେ ତାହା ବିରାଟ ରୂପ ଧାରଣ କରି ଓଲ୍ହାଇ ଆସିଲା ତଳକୁ । ବନ୍ଦୁ ପୁଣି ଭାବିଲା; ତୁଳସୀ ଦାସଙ୍କୁ ସତ୍‌ପଥ ଦେଖାଇଥିଲା ମୋରି ପରି ଜଣେ ନାରୀ । ତେବେ ମୁଁ କାହିଁକି ଅମର ବାବୁଙ୍କୁ ରାସ୍ତାକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ପାରିବି ନାହିଁ ? ନିଶ୍ଚୟ ଆଣି ପାରିବି ।

ନାନାଦି ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଜଳଖିଆ ସହ ଅମର ଫେରି ଆସିଲା । ତା ମନରେ ବିଷାଦ ଓ ଆନନ୍ଦ ଝଡ଼ କ୍ରମାଗତ ବହୁଥାଏ ।

ଉଭୟଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଚିନ୍ତାର ରେଖା ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିଲେହେଁ ଅମର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । କାରଣ ସେ ଆଜି ସ୍ୱର୍ଗର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ହାତ ମୁଠାରେ ପାଇଛି । ଦେବଯୋଗ୍ୟ ଅମୃତ ସେ ପାନ କରିବ । ବହୁଦିନର ଅଭିଳାଷ ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ ବନ୍ଦୁକୁ ଅଙ୍କ ଶୋଭିନୀ କରି । ଆନନ୍ଦ ଉଚ୍ଛୁଳା ମନକୁ ଆହୁରି ତରଙ୍ଗାୟିତ କରିବା ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଉଦିତ କରାଇଥିଲା ମାଦକର ନୀଳ ସୁରାରେ । ତେଣୁ ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟିରେ ଜଳି ଉଠିଥିଲା ଅବିବେକୀତାର ନିଦର୍ଶନ ଅଗ୍ନି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖି ପାରୁଥିଲା ନର୍କର ସୁଗମ ପଥ ।

ବନ୍ଦୁ ଶୋଇଥିବା ଖଟିଆ ଉପରେ ଅମର ଲଥ୍‌କିନା ବସି ପଡ଼ିଲା । ବନ୍ଦୁ ବି ବିଛଣାରୁ ଉଠି ବସିଲା । ନାସିକା ପୁଡ଼ା ଦୁଇଟି ଅମରର ସୁରାପାନ ତଥ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରି ବନ୍ଦୁକୁ ଜାଗ୍ରତ କରି ଦେଲା । ଅମର ତା ପକ୍ଷରେ ନର୍ଦ୍ଦମାର କୀଟ ପରି ବୋଧହେଲା । ତା ପାଖରେ ବସିବାକୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଘୃଣାକଲା । ତେବେ ବି ସଂଯତ ହୋଇ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା "ଅମର ବାବୁ ! ତମେ ମଦ ଖାଇଛ ?

ଅମର ବନ୍ଦୁ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲା । ବନ୍ଦୁର ଅପଲକ ନୟନରେ ହତାଶା ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ । ସତେ ଯେପରି ସେ କୈଫିୟତ ମାଗୁଛି । ତେବେବି ନିର୍ଲଜ ଓଠରେ ହାସ୍ୟର ସ୍ରୋତ ବୁହାଇ ସେ କହିଲା "ମଦହିଁ ମଦନ ଶର ମାରି ପ୍ରେମିକଙ୍କୁ କାମ ଶାନ୍ତିରେ ଜର୍ଜ୍ଜରିତ କରିପାରେ ବନ୍ଦୁ ?"

ବନ୍ଦୁର କ୍ରୋଧ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହୋଇ ଜଳି ଉଠିଲା   କହିଲା— “ଅମର ବାବୁ ! ଯେ ଦିନେ ବିଡ଼ି ଖାଇବାକୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲ, ସେ ଯେ ମଦପ, ମାତାଲ ହୋଇ ପାରିବ, ଏହା ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନଥିଲି । ଆଚ୍ଛା ସତ କହିଲ ତମେ, ଏ ଡକାୟତଙ୍କ ଆଡ୍ଡାରେ କିପରି ମିଶିଲ । ଏହାକୁ କଅଣ ଛାଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ ।”

ଅମର ବିଦ୍ରୁପର ହସ ହସି କହିଲା—“ବନ୍ଦୁ ତମ ପାଇଁ ଏ ପ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ ବିସର୍ଜନ କରିବାକୁ ମୁଁ ସବୁ ସମୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ଡକାୟତଙ୍କ ଆଡ୍ଡା ମୁଁ ସେହି ସମୟରେ ତ୍ୟାଗ କରିଦେବି, ଯେତେବେଳେ ତମେ ବରଣ ମାଳାଟି ଗଳାଇ ଦେବ ମୋ ଗଳାରେ, ପାରିବ ? କୁହ !”

ବନ୍ଦୁର ନିଶ୍ୱାସ ଖୁବ ଜୋରରେ ବହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମୁଁ ପାରିବି ସେତିକିବେଳେ, ଯେତେବେଳେ ତମେ ଫେରି ଆସିବ ସେହି ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥାକୁ । ହସି ହସି ସ୍ୱାମୀ ରୂପେ ବରଣ କରିବି ଶତ ଶତ ଜନତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀରଖି, ଆର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମର ପ୍ରଦୀପ ଜାଳି, ସମାଜର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ।”

ସମାଜ ! ଅମର ସିଂହ ପରି ଗର୍ଜି ଉଠିଲା । କହିଲା ଏ ସମାଜକୁ ମୁଁ ପଦାଘାତ କରେ ବନ୍ଦୁ । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଘୃଣା କରେ, ଜାତିର ପାଲରେ ତଉଲି ମନୁଷ୍ୟର ଗୁଣକୁ ପଶୁଠାରୁ ହୀନ ବୋଲି ମାପେ, ସଦ୍‌ଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅସଦ୍‌ଭାବର ଧାରଣା ଜାଗ୍ରତ କରାଏ, ସେ ସମାଜକୁ ତମେ ବଡ଼ ମନେ କରିପାର ବନ୍ଦୁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନୁହେଁ ?”

“ତମେ ତାହା କିପରି ପସନ୍ଦ କରିବ ଅମର ବାବୁ, ତମେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ, ମଦ ଖାଇ ଭଲ ବକ୍ଷର ରୁଧିର ପାନ କରିବାକୁ ତମେ ପସନ୍ଦ କର । ଛି, ଛି, ଅମର ବାବୁ, ସେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଫେରି ଚାଲ । ଏ ସ୍ଥାନ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଘୃଣା ଲାଗୁନାହିଁ ?” ବନ୍ଦୁ ବାହାରିଲା ପଳାଇବାକୁ ।

ଅମର ମାତାଲ ପରି ଧାଇଁଆସି ଟାଣି ଧରିଲା ବନ୍ଦୁକୁ, କହିଲା “ଏତେ ଦିନେ ସୁଧାଭାଣ୍ଡ ପାଇ ମୋ ପରି ବିବେକବାନ ଲୋକ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ

ନପାରେ ବନ୍ଦୁ, ଭୁଲିଯାଅ ସେହି ସମାଜ, ଭୁଲିଯାଅ ସେହି ବୃଦ୍ଧ ପିତା-ମାତା । ମତେ ତମ ଯୌବନ ମଦିରା ପିଇବାକୁ ଦିଅ । ପ୍ରେମର ତୃଷ୍ଣା ଆଜି ଦୂର କରିବି, ଏ ଘୃଣିତ ସ୍ଥାନ ନୁହେଁ ବନ୍ଦୁ, ଏ ହେଉଛି ପବିତ୍ର ମିଳନ ସ୍ଥାନ । ଏଠି ଖଣ୍ଡାୟତ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଭେଦାଭେଦ ନେଇ ବାଧା ଦେବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ଏଠି ବ୍ରାହ୍ମଣର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ ନାହିଁ ।"

ବନ୍ଦୁକୁ ଟାଣି ଖଟିଆ ଉପରେ ଶୁଆଇ ଦେଲା ଏବଂ ଲଇଁପଡ଼ିଲା ବନ୍ଦୁର ବକ୍ଷ ଉପରକୁ ।

ଅପନ୍ତଲା ଗଳର ସଡ଼ା ନର୍ଦ୍ଦମା ଗନ୍ଧ ପରି ମଦଗନ୍ଧ ପାଇ ବନ୍ଦୁ ନିଜ ସତୀତ୍ୱକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଠୋ କରି ଏକ ଚଟକଣା ମାରିଲା ଅମରର ଗାଲରେ । ସେହି ବ୍ରହ୍ମ ଚ୍ପଡ଼ରେ ଅମରର ମଦନିଶା କିଯୃତ୍ ପରି-ମାଣରେ ଲଘବ ହୋଇଗଲା ।

ଅମର ନିର୍ଲଜଙ୍କ ପରି ଗାଲ ଆଉଁସୁ ଆଉଁସୁ କହିଲା "ତମେ କ'ଣ ଭାବଛ ଏ ଥାପଡ଼ାକୁ ଅମର ଭୟ କରିବା ପାଇଁ । ଅମର ଭଲକରି ଜାଣେ "ପ୍ରେମ କରିବାକୁ ହେଲେ ଖାଇବାକୁ ହୁଏ ଲାତ ।

ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ଖାଇବାକୁ ହୁଏ ବେତ ।"

ସତ କହିଲ ବନ୍ଦୁ, ସମାଜ ପରି ତମେ କଅଣ ଖଣ୍ଡାୟତ ବୋଲି ମତେ ଘୃଣାକର ?

ଖଣ୍ଡାୟତ କିଏ ? ବନ୍ଦୁ ରୁକ୍ଷ ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା ।

ଅମର ଉତ୍ତର ଦେଲା—ଖଣ୍ଡାୟତ ମୁଁ ବନ୍ଦୁ, ମୁଁ ଯେ ଖଣ୍ଡାୟତ । ତମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ............

ଆହୁରି ଟିକେ ଆଗକୁ ବଢିଆସି ବନ୍ଦୁ ନାଟକୀୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ରୁକ୍ଷସ୍ୱରରେ ଗର୍ଜି ଉତ୍ତର ଦେଲା—ତମେ ଖଣ୍ଡାୟତ, ନାଁ ଖଣ୍ଡାୟତଙ୍କ ଅଇଁଠା ପତର ଚଟା କୁକୁର । ଖଣ୍ଡାୟତ ବୋଲି ନିଜକୁ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରୁନା । ଖଣ୍ଡାୟତ ଦିନେ ତା ଶାଣିତ ଖଣ୍ଡାରେ ଦେଶର ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ି ସେମାନଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡା ଧାରରେ ଆୟତ କରୁଥିଲା ।

କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଓ ଦେଶର ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ତଡ଼ିବା ପାଇଁ ଧାରୁଆ ଖଣ୍ଡାକୁ ସଦା ସର୍ବଦା ସଜାଗ ରଖିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତମେ ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱୀ ସାଜି ଖଣ୍ଡାୟତର ମୁଖା ପିନ୍ଧି ବଜାତି ଅଣଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ଦେଶରେ ପୂରାଇ ଧନସହ ଓଡ଼ିଆ ଭାଇଙ୍କ ରୁଧିର ପାନ କରୁଛ । ଏହି କଅଣ ତମ ଖଣ୍ଡାୟତର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ? ଏଇଥି ପାଇଁ କ'ଣ ତମେ କଲେଜର ସାର୍ଟିଫିକେଟ ହାସଲ କରିଥିଲ ? ମୋ ପିତା ମାତାଙ୍କର ଡମପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଓ ଦୟା ଦେଖାଇବାର ପ୍ରତିଦାନ ଆଜି କ'ଣ ଏହାହିଁ ଦେଲ ଅମର ବାବୁ ? ଦେଶ କଅଣ ତମପରି ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁଣଜ୍ଞ ସନ୍ତାନ ଠାରୁ ଏହି ପ୍ରତିଦାନ ଆଶାକରେ । ମୂର୍ଖ ଓଡ଼ିଆ ଭାଇମାନେ କଅଣ ତୁମ୍ଭ ପରି ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତର ଏହି କୀର୍ତ୍ତି ଦେଖି ଗର୍ବ କରିବେ ? ସତେ ତମେ ଆଜି କଅଣ କଲ ଅମର ବାବୁ, ଏତେବଡ଼ ସୁନାମ ଓ ଜନପ୍ରିୟତାକୁ ଭସ୍ମୀଭୂତ କରି ଦେଲ । ହାୟରେ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ !

ବନ୍ଧୁ ଆଉ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗଳା ତାର ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା । ଅମର ମଧ୍ୟ ମୂକ ପରି ଅନାଇଥାଏ । ବନ୍ଧୁର ଏତେ ଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରଶ୍ନର ସେ କି ଉତ୍ତର ଦେବ, ଭାବି ଭାବି ଶେଷକୁ କହିଲା—"ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ବହୁତ ସୀମା ଲଙ୍ଘନ କରୁଛ । ତୁମେ ଯେ ମତେ ପ୍ରତାରଣା କରି ଆସୁଛ ଏ କଥା ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ମୁଁ କେଉଁଦିନୁ ମୋ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ସାରନ୍ତିଣି । ମରୀଚିକା ପଛରେ ଧାଇଁ ଗୁଲିଛୁ, ସବୁ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରତାରଣା ।"

"ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତାରଣା କରିବାର ଝିଅ ନୁହେଁ ଅମର ବାବୁ । ମତେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଚିହ୍ନି ପାରି ନାଁ । ଯଦି ମୋର ବୁକୁ ଫାଡ଼ି ଦେଖି ପାରନ୍ତ ତେବେ ମୋ ହୃଦ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଆନ୍ତ ବନ୍ଧୁର ଅନ୍ତର ଦେବତା ଅମର ବାବୁ । ଏ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ଠାରୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କେହି ଅନ୍ତର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭକୁ ହୃଦୟସହ ଭଲପାଏ ସେଥିପାଇଁ ତମ ବିପଥଗାମୀ ଗୁଲିଚଳଣ ମତେ କଷାଘାତ କରୁଛି । ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେଖ ଅମର ବାବୁ, ଏହି ସାକ୍ଷାତରେ ନିଜ ଆଖିରେ

ଦେଖ ।" ବନ୍ଦୁ ବେକରୁ ସୁନା ଚେନଟା ବାହାର କଲା । ସେ ଚେନ୍‌ରେ ପେଣ୍ଡ ଲ୍ୟମ ପରି ଝୁଲୁଥିଲା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଫଟ । ସେଥିରେ ଚନ୍ଦନର ଛିଟା ଲଗିଥାଏ । ବନ୍ଦୁ ଅମର ହାତକୁ ତାହା ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ଅମର ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା । କହିଲା—"ଏ ଯେ ମୋ ଫଟ ବନ୍ଦୁ" ତମେ ମୋ ଫଟକୁ ପୂଜା କରୁଛ । ମତେ ପ୍ରକୃତ ଅନ୍ତର ସହିତ ଭଲ ପାଉଛ କିନ୍ତୁ...............

କିନ୍ତୁ ଫିନ୍ତୁ କିଛି ନୁହେଁ ଅମର ବାବୁ, ତମ ଗୋଡ଼ ଧରି ଶେଷ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି, ପୂର୍ବ ପରି ପବିତ୍ର ପଥକୁ ଫେରିଆସ । ଅକଳଙ୍କ ହୋଇ ଠିଆହୁଅ, ମତେ ତମ ଚରଣ ତଳେ ସ୍ଥାନ ପାଇବାର ଆଶା ଦିଅ, ଦେଖିବ ମୋର ସତୀତ୍ୱର ପ୍ରଭାବ କେତେ । ଦେଖିବ କିପରି ସମାଜ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମିଳନ ପଥରେ ବାଧା ଦେବ । ମୋ କଥା ମାନ, ଅମର ବାବୁ ନଚେତ୍ତୁ ମତେ ହତ୍ୟାକର । ତମରି ହାତରେ ମରି ମରଣ ମୁଖରେ ତୁମକୁହିଁ ଦେଖି ମୁଁ ଶାନ୍ତି ପାଇବି । ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର ଦେଇ ପଠାଇବାର ସାଧ ମୋର ପୂରଣ ହେବ । ବନ୍ଦୁର ମଥା ଅମର ପାଦକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା । ଚକ୍ଷୁର ଅଶ୍ରୁ ଅମରର ପଦ ଧୌତକଲା । ଅମରର ଚେତନା ଆସିଲା, ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁ ଖୋଲିଗଲା । ବନ୍ଦୁକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଉଠାଇ ନେଇ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଭୋ, ଭୋ, ହୋଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । ବନ୍ଦୁ ପୁଣି ଲଇଁପଡ଼ିଲା ତା ପାଦ ନିକଟକୁ, ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ପାଦ ଦୁଇଟି ଯାକୁଡ଼ି ଧରି କହିଲା—ଅମର ବାବୁ ଆଜି ଏ ପାଦ ଧରି ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ପବିତ୍ର ମାର୍ଗକୁ ଫେରିଆସି ମତେ ପାଦତଳେ ସ୍ଥାନ ଦିଅ, ନଚେତ୍ ପାଦରେ ଦଳିଦିଅ ।"

ଅମର ଜୋର କରି ବନ୍ଦୁକୁ ଉଠାଇ ନେଇ କହିଲା—ତମେ ସାମାନ୍ୟ ବାଳିକା ନୁହଁ, ତମେ ଦେବୀ, ତମପରି କନ୍ୟା ପାଇ ଉତ୍କଳ ମାତା ଧନ୍ୟା, ମୋ ପାଇଁ ଅନେକ କଷ୍ଟ କଲଣି ମୁଁ ଆଜି ତୁମକୁ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ କରିବି ରକ୍ଷା କରିବ ?

"ବନ୍ଧୁ ତୁମ୍ଭର ଅନୁରୋଧକୁ ଆଦେଶ ବୋଲି ଭାବି ପ୍ରାଣ ଦେଇ ପାଳନ କରିବ ଅମର ବାବୁ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ 'ମୋ' ରାଣ । ଅନୁରୋଧଟି ଯେପରି ମହତ ହୁଏ, ତମେ ଶିକ୍ଷିତ, ମୋର ସ୍ୱାମୀ ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକ, ଦେଶ ମାତାର ଉପଯୁକ୍ତ ସନ୍ତାନ ତୁମେ । ମୋ ଚକ୍ଷୁର ଲୋତକ ପରି ଉତ୍କଳ ମାତା ଚକ୍ଷୁରୁ ମଧ୍ୟ ଲୋତକ ଝରୁଛି ତମର କୁକର୍ମ ନେଇ । ମତେ ଆଉ କନ୍ଦାଅ ନା, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ରୂପେ ପାଇବାର ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଅ, ଏବଂ ଯାହା କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ତାହା କୁହ ।

ଅମର କରୁଣ ନୟନରେ ବିନ୍ଦୁକୁ ଚାହିଁଲା, କହିଲା—"ପ୍ରାଣର ବିନ୍ଦୁ; ତମେ ଆଜି ମୋ ହୃଦୟରେ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନର ଆଲୋକ ଜାଳି ଦେଇଛ ତାହା ମତେ ନର୍କ ପଥରୁ ଫେରି ଆସିବା ପାଇଁ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ହୋଇଛି । ମୋ ପାଇଁ ଅନେକ କଷ୍ଟ ସହିଲଣି । ଆଉ ଅଳ୍ପଦିନ ବିବାହ ନ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିନଅ । ମୁଁ ମୋ ପାପାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିନଏ । ପ୍ରକୃତ ଓଡ଼ିଶା ପରି ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଡକାୟତର ବିଭତ୍ସ ଲୀଳା ଲଗାଇ ବିଜାତିଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନେକ ପାପ କର୍ମ କରିଛି, ସେହି ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଉତ୍କଳ ମାତାର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ, ଏହା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମୁଁ ଆଜିଠାରୁ ଶପଥ କଲି ବିନ୍ଦୁ, ଏ ଦଳଟି ଯଦି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଏ, ତେବେ ସେମାନେ ଏଠାରୁ ଫେରି ନଯାଇ ମଣିଷ ଖିଆ ବାଘ ପରି ଆହୁରି ମାତି ଉଠିବେ ଏବଂ ମୋ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହ କରି ଶେଷକୁ ମତେ ଖୋଜିବେ ମାରିଦେବା ପାଇଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବାଲେଶ୍ୱର ଷ୍ଟେସନରେ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ବଳଦ ଗାଡ଼ିରେ ତମ ମାମୁ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେବି, ତାପରେ ଲାଗିବି ଏହି ପଙ୍ଗୁପାଳ ଦଳକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ପାଇଁ । ଅମରର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ, ସରଦାର ଆଜି ଅନୁପସ୍ଥିତ, ନଚେତ୍ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନଥାନ୍ତା ବନ୍ଧୁ, ବାଧା ଦେଇ ଥାଆନ୍ତା ତୁମ୍ଭ ସତୀତ୍ୱ ଉପରେ । ମୋ ଦୋଷ ପାଇଁ କଅଣ କ୍ଷମା ଦେବନାହିଁ ବନ୍ଧୁ । ବନ୍ଧୁ ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା ଅମର ବାବୁ ପ୍ରକୃତ ଅପରାଧୀ ମୁଁ । ଅସଂଯତ ହୋଇ ଅନେକ କଟୁକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରିଛି । ତୁମ୍ଭ ସ୍ନେହ ଗୁଣରେ ସମସ୍ତ କ୍ଷମା କରିବ ?"

ବନ୍ଧୁର ଦୁଇ ହାତକୁ ଧରି ଅମର ଜବାବ ଦେଲା—ତମେ କଟୂକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରିନା ବନ୍ଧୁ, ମତେ ଜ୍ଞାନର ମାର୍ଗ ଦେଖାଇଛ । ନର୍କ ପୁରୀରୁ ଟାଣି ଆଣି ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରୀରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଛ ।

ହଠାତ୍ ଅମରର ନଜର ପଡ଼ିଲା ଜଳଖିଆ ଠୁଙ୍ଗା ଉପରେ, କହିଲା ବନ୍ଧୁ କାଲି ଠାରୁ ଖାଇନା, ତୁମେ ଆଗ ଖାଇନିଅ, ପରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା ।

ବନ୍ଧୁର ବାସ୍ତବିକ ଭୋକ ହେଉଥିଲା । ସେ କହିଲା କଅଣ ମୁଁ ଆଗ ଖାଇନେବି ଅମର ବାବୁ ।

ଅମର ହସି ହସି କହିଲା—ହଁ, ତମେ ଆଗ ଖାଇନିଅ ।

ମୁଁ ଜାଣେ ଅମର ବାବୁ, ତମେ ମତେ ଘୃଣା କରୁଛ, ସହଧର୍ମିଣୀ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ମନେ କରୁଛ । ତା ନ ହୋଇଥିଲେ ମତେ ଏକୁଟିଆ ଖାଇବାକୁ ନ କହି ସଙ୍ଗରେ ଖାଇବାକୁ ଡାକି ଥାଆନ୍ତ । ଅମର ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା । କହିଲା—ଭୁଲ ହୋଇଗଲା ବନ୍ଧୁ, କ୍ଷମା କରିବ, ଆସ ଆଜି ସାଙ୍ଗହୋଇ ଖାଇବା ।

ଦୁଇଜଣ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଖାଇଲେ । ଅମର ଡାକିଲା ବନ୍ଧୁ, ଲଜ୍ଜା କରନା, କୌଣସି ଆଶଙ୍କା କରନା, ଜଡ଼ର ଆଜି ଚେତନା ଆସିଛି । ସେ ଦିନ କଥା ଆଜି ବି ମୋର ମନେ ପଡୁଛି, କହିଥିଲି ନା, "ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଶୁଭ ମିଳନ ବା ଶୁଭ ବିବାହ ନ ହୋଇଛି ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମ୍ଭକୁ ଭଉଣୀ ପରି ସ୍ନେହ କରିବି ବୋଲି, ଆଜି ସେହି ନେତ୍ରରେ ବା ସେହି ହୃଦୟରେ ଦେଖୁଛି ସତ କହିଲ ବନ୍ଧୁ । ମୁଁ ଯେ ଆଜି ଶପଥ କରିଛି ଏ ଦେଶ ଦ୍ରୋହୀ ଚୋର ଡକାୟତ ଦଳକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବି ବୋଲି, ତାହା ପାରିବି ତ ? ତମର ବିଶ୍ୱାସ କଣ ?"

ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ତମେ ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବ ଅମର ବାବୁ, ଯଦି ଏହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେକର ଓ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତି ଯଦି ଦୟାକର । ତମେ ସତ୍

ଚରିତ୍ରବାନ ହେବ, ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷିତ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ଏହାହିଁ ମୋର ଏକମାତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ।” ସେହି ଅସ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ମୁଁ ସମାଜ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବି । ଜାତିଗତ ଘୃଣାଭାବକୁ କାଟି ଉଡ଼ାଇ ଦେବି ଓ ପରିଶେଷରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଇ ତୁମ୍ଭ ହୃଦୟରାଜ୍ୟର ରାଣୀ........... ।”

\+ + + +

ଗାଡ଼ି ବେଳ ନିକଟ ହୋଇଗଲା । ଅମର ଓ ବନ୍ଧୁ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଷ୍ଟେସନ ବାହାରିଲେ । ବନ୍ଧୁର ସମସ୍ତ ସୁବିଧା କରି ଅମର ଫେରି ଆସିଲା ଘରକୁ । ଆସିବା ବେଳେ ଉଭୟେ ସ୍ନେହର ପ୍ରତିଦାନ ଜଣାଇଥିଲେ ଅଶ୍ରୁର ସଙ୍କେତରେ । ବନ୍ଧୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ମଧ୍ୟ ଅମର ହାତରେ ଦେଇ-ଥିଲା ପହିଲମ୍ୟାନ ରାମଦୟାଳଙ୍କ ନିକଟକୁ ।

ନିସ୍ତବ୍ଧ ଗୃହ, ମନେ ହେଉଛି ଘରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଲୋକ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଏକା ଅକ୍ଷୟ ବାବୁ । ହଠାତ୍ କବାଟ ଖୋଲି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଗଗନ ବାବୁ । ଗଗନ ବାବୁ ନୂଆ ହୋଇ Inspctor ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣିଲେ ଚୋର ଡକାୟତମାନେ ଆତଙ୍କ ଗଣନ୍ତି । ତାହାର କାରଣ ସେ ଦୋଷୀକୁ ଜେଲ ଦେବାକୁ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ତାଙ୍କର ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ନୃଶଂସ ପ୍ରହାର । ତାଙ୍କର ସ୍ଥୂଳାକୃତି ଶରୀରକୁ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ଦାନବ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଛି ବୋଲି । ଥାନାକୁ କୌଣସି ଚୋର ଡକାୟତ ଅଣାହେଲେ ଗଗନବାବୁ ପ୍ରଥମେ ହଣ୍ଟର ଖଣ୍ଡେ ଧରି ଆଗ ବନ୍ଧେ ପିଟି ଯାଆନ୍ତି । ସେଥିରେ ସେ ଯଦି ନ ମାନେ ତେବେ ତାଙ୍କ ପୋଷା ଜନ୍ତୁଟିର ସହାୟ ନିଅନ୍ତି—ଜନ୍ତୁଟି ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ, ସେ ହେଉଛି ମାଟିତଡ଼ା “କଲିକତରି” ।

ପ୍ରଥମେ କଲ୍‌କତର ମୁଣ୍ଡକୁ ଟିକେ ଚପିଚୁପି ଦେଇ ତାକୁ ରଗେଇ ଦିଅନ୍ତି, ତାପରେ ଚୋରମାନଙ୍କ ନାହି ମୁଣ୍ଡରେ ରଖି ଗୋଟିଏ ସଢ଼େଇ ଢାଙ୍କି ଦିଅନ୍ତି । ତା ପୂର୍ବରୁ ଚୋର ଶାୟିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ ଓ ହାତ ଗୋଡ଼ ବନ୍ଧାହୋଇ ସିପାହୀମାନେ ମାଡ଼ି ବସନ୍ତି । କଲ୍‌କତର କାମୁଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ନାହିମୁଣ୍ଡ । ତାହା ଯେ କି ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ତାହା ଅନୁଭବ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟକେହି ଅନୁମାନ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ତେଣୁ ଚୋର ବାଧ୍ୟହୁଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ମାନିବାକୁ ।

ଆଜି ସେହି ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ଟର ବାବୁ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ପରି ରକ୍ତ ଗୋଳିଆ ଚାହିଁବାଉଛନ୍ତି । ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ଡକାୟତମାନଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ କିନ୍ତୁ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଡକାୟତ ନିର୍ମମ ଭାବେ ହତ୍ୟାର ବିଭୀଷିକା ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଧନୀମାନେ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଖବର କାଗଜମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ବାହାରୁଛି ନୃଶଂସ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ । ଡକାୟତମାନେ ଘର ମାଲିକଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ୫୦ ହଜାର ଟଙ୍କାର ସୁନା, ରୂପା ଓ ନଗଦ ଟଙ୍କା ଧରି ଚାଲିଗଲେ । ଏହା ଯେ Police କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କେଡ଼େ ନିନ୍ଦନୀୟ କଥା, ତାହା ଗଗନବାବୁ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଶିକାରୀ ପରି ଛକି ରହିଛନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସି ରକମ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ପିଠିର ଛାଲି ଛଡ଼େଇ ଦିଅନ୍ତେ ।

ଅକ୍ଷୟ ବାବୁ ଜଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ଗୁଇନ୍ଦା । ଉଡ଼ିଲା ଚଢ଼େଇର ପକ୍ଷୀ ଗଣିଲା ବାଲା । କିନ୍ତୁ ହେଲେ କଅଣ ହେବ, ଏ ଡକାୟତ ଦଳଙ୍କ ନିକଟରେ ତାଙ୍କ ଦାନ୍ତ ଗଳୁନାହିଁ । ଗଗନ ବାବୁ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚୁଡ଼ିଁକନା ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଗଗନ ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଏବଂ ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ ନମସ୍କାରଟିଏ ହୋଇ କହିଲେ—ବଡ଼ ସୌଭାଗ୍ୟ ମୋର ! ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ହେଲା । ଚେୟାର ଖଣ୍ଡେ ଟାଣିଆଣି ବସିବାକୁ ଦେଲେ ।

ଚେୟାର ଉପରେ ବସିପଡ଼ି ଗଗନ ବାବୁ ହସି ହସି ପଚାରିଲେ—ଆପଣ ଏତେ ଡେରି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ ନକରିବାର କାରଣ କ'ଣ ?

କାରଣ ଆଉ କଅଣ ହେବ ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ଟର ସାହେବ, ପୋଲିସ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଖ ଭୁଲିଯାଇ ମରଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହୁଏ, କହି ଅକ୍ଷୟ ବାବୁ ଟିକେ ହସି ଗଗନ ବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ । ତାପରେ ଫୁସ ଫୁସ ହୋଇ କହିଲେ—କାଲି ଗୋଟିଏ ଲୋକ କାନୁନ୍‌ଗୋ ଜମିଦାରଙ୍କ ଘରକୁ ଆସି "ଚୁଡ଼ି ବନା ଲୋ, ତାଲି ଚୁଡ଼ି" ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା । ଘରର ସ୍ତ୍ରୀ ବାଳକ ଜମା ହେବାରୁ ଅନେକ ରକମ ତାଲି ଚୁଡ଼ି ଦେଖାଇଲା, କିଣିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟକଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ କେତେକ ତାଲି ଚୁଡ଼ି ଦେଇ ଯାଇଛି । ଟଙ୍କା ପଇସା ନେଇନି, କହିଛି ମୁଁ ପରେ ଆସି ନେଇଯିବି । ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ କ'ଣ ମୋ ପଇସା ବୁଡ଼ିଯିବ । ପୁଣି ସେମାନଙ୍କୁ କହିବୋଲି ଘରର ସମସ୍ତ ବାକ୍‌ସ ଆଲମିରା ଦେଖିଗଲା ପରେ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ଭଲ ଭଲ ତାଲି ଆଣିବ ବୋଲି । ଏ ଖବର ପାଇ ମୋ ମନରେ ସନ୍ଦେହର ରେଖାପାତ ହେଲା । ତେଣୁ ମୁଁ କାଲି ସାରା ରାତି ତାଙ୍କର ବାଡ଼ିରେ ଲୁଚି ପହରା ଦେଉଥିଲି, ଆଜି କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଯିବାକୁ ହେବ । ଏ ଖବର ଆପଣଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲି । ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ଆପଣ ବି ଆସିଛନ୍ତି ଏହାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରନ୍ତୁ । ସେ ଯଦି ବ୍ୟବସାୟୀ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଅନ୍ୟ କାହାରିକୁ ବିକି ନକରି କେବଳ ତିନି ଚାରି ମୁଠା ତାଲି ତାଙ୍କର ଘରେ ଦେଇଗଲା କାହିଁକି ।"

\+ + + +

ସେହିଦିନ ରାତି ଗଗନ ବାବୁ ଦୁଇଜଣ ବଳିଷ୍ଠ ସିପାହୀଙ୍କ ସହ ଚାଲିଲେ ଅକ୍ଷୟ ବାବୁଙ୍କ ବସାକୁ । ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଜମିଦାର

କାନୁନ୍‌ଗୋଙ୍କ ଘର ଆଡ଼କୁ ଗ୍ଭଲିଲେ । କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ରାତ୍ରି, ମୁହଁକୁ ମୁହଁ ଦିଶୁ ନଥାଏ । ସିପାହୀମାନଙ୍କ ହାତରେ ଚତାଏ ଉଚ୍ଚରେ ଲଠି ଥାଏ ଅକ୍ଷୟ ବାବୁ ଓ ଗଗନ ବାବୁଙ୍କ ହାତରେ ରିଭଲଭର ।

ଜମିଦାରଙ୍କ ଘର ପଛପଟେ ବିରାଟ କଦଳୀ ବଗିଚା । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଏତେ ଘନ ଯେ, ଦିନରେ ମଧ୍ୟ ସେଥି ଭିତରେ ଲୁଚିଲେ କେହି ଠଉରି ପାଇବେ ନାହିଁ । ସେତେ ବେଳକୁ ନିଶା ଗର୍ଜୁଥାଏ, ସମସ୍ତେ ନିଦ୍ରାରେ ଅଭିଭୂତ । ଡକାୟତମାନେ ଘର ଭିତରେ ପଶି ପ୍ରଥମେ ତୀବ୍ର ଗନ୍ଧ ବିଶିଷ୍ଟ ଔଷଧ ରୁମାଲରେ ଢାଳି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ନାକ ନିକଟରେ ଗୁପିଧରି ବେହୋସ କରି-ଦେଲେ । ତାପରେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ତାଲା ଖୋଲି ସମସ୍ତ ଟଙ୍କାସୁନା ଗୋଟିଏ ଥଳିରେ ଭର୍ତ୍ତିକଲେ । ସର୍କସବାଲା ସତର୍କ କରାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ବାହାରକୁ ଆସି ଗ୍ଭରି ଆଡ଼କୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କଲା । କଦଳୀ ବଗିଚାରେ ଖସ ଖସ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଫେରିଗଲା ଘରକୁ, ଚୁପ ଚୁପ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହି ସତର୍କ କରାଇଦେଲା ।

ବାହାରେ କିଏ, ପୋଲିସ କିଅଣ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି ? ତେବେତ ସର୍ବନାଶର ଆଶଙ୍କା !

ସର୍ଦ୍ଦାର ଫୁସ ଫୁସ କରି କହିଲା—କିଛି ଭୟ କରନା, ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ପରିସ୍ରା କରିବା ବାହାନାରେ ଯାଇ ବାହାରେ ବସୁଛି । ସେମାନେ ମତେ ଧରିବାକୁ ଆସି ଆକ୍ରମଣ କଲେ ସେହି ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସମୟରେ ସୁଯୋଗ ଦେଖି ସର୍କସବାଲା ସମସ୍ତ ଜିନିସପତ୍ର ଧରି ପଳାଇଯିବ । ତାପରେ ଯାହାହେବ ଦେଖାଯିବ ।

ଗଗନବାବୁ, ଅକ୍ଷୟବାବୁ ଓ ଦୁଇ ସିପାହୀ ମୋଟ ଗ୍ଭରିଜଣ ଗ୍ଭରି ପାଖରେ ରହିବେ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଲା । ତଦନୁଯାୟୀ ସମସ୍ତେ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇ ପହରା ଦେଲେ । ଘରର ସମ୍ମୁଖ ପଟେ ରହିଲେ ଗଗନ ବାବୁ, କାରଣ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ।

ଗଗନ ବାବୁ ଦେଖିଲେ ଘର ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ଜଣେ ବାହାରି ଆସି କିଛି ଦୂରରେ ପରସ୍ରା କରି ବସିଲା । ବୋଧହୁଏ ଘରର ମାଲିକ ହେବେ ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରିଦେବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡିକାସଟିଏ ମାରି ତାଙ୍କ ପଛପଟେ ଠିଆହେଲେ । ହାତରେ ଅଛି ଗୋଟିଏ ରିଭଲଭର । ପଚାରିଲେ କିଏ ଜମିଦାର ବାବୁ ? ହଠାତ୍ ପଛପଟୁ କିଏ ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲା । ଅକ୍ଷୟବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଟି ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ବଲ (ପେଣ୍ଡୁ) ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲା । ସେ ନିରୁପାୟ, ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଜଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ ମାତ୍ର ଲଢ଼ିବା ଅସମ୍ଭବ । ରିଭଲଭରର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ଆଗରୁ ତାହା ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଘର ଭିତରକୁ ଟେକିନେଇ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ଏହା ଏତେ ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ପାରିଲା, ଯାହାକି କେହି କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରି ନପାରେ ।

ଗଗନ ବାବୁଙ୍କ ଗଳାର ଆବାଜ ଅକ୍ଷୟ ବାବୁଙ୍କ କାନରେ ବାଜିଛି । ତେବେବି ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହେଲାନି, କାରଣ ସେପରି କିଛି ହୋଇଥିଲେ ଗଗନବାବୁ ନିଶ୍ଚୟ ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଥାଆନ୍ତେ । ତେବେବି ଟହଲ ମାରି ଟିକେ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ଦେଖିଲେ ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣେ କିଏ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଏହିତ ଗଗନବାବୁ ହେବେ ନିଶ୍ଚୟ । ତେବେବି ପକେଟ ଟର୍ଚ୍ଚି ପକାଇ ଦେଖିଲେ ଦୀର୍ଘକାୟ ଓଭରକୋଟ ଓ ହ୍ୟାଟ ପିନ୍ଧି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ଗଗନବାବୁ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଅଛି । ହେଲେବି ଦୀର୍ଘାକୃତି ଶରୀର ଓଭର କୋଟ ପୋଲିସ ହ୍ୟାଟ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ପରିଚିତ କରାଇ ମନର ଭ୍ରାନ୍ତି ଦୂର କରିଦେଲା । ନିକଟକୁ ଆସୁ ଆସୁ କହିଲେ—ଗଗନ ବାବୁ ବାସ୍ତବିକ ପୋଲିସ ବିଭାଗର ଉପଯୁକ୍ତ ଶରୀର ଆପଣ ପାଇଛନ୍ତି । ଜମିଦାର ଲୋ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇ ଆରାମ କରୁଛି, କିନ୍ତୁ ତା ଧନପାଇଁ ମରୁଛୁ ଆମେ ।

ସେ ଗଗନବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଗନବାବୁ ତାଙ୍କୁ କୋଲାଗ୍ରତ କରିବା ପରି କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲେ । ଅକ୍ଷୟ ବାବୁ କହିଲେ—ମୋ କଥାଟି ବେଶ୍ ଆପଣଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଛି ନା ?

ଏ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ପଙ୍ଗପାଳ ପରି କେତେଜଣ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଗଭିଲଭର ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ମୁହଁ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ପେଣ୍ଡୁ ଭରିଦେଲେ । ତା ଆଗରୁ କେବଳ ଗ୍ରେ....ର,....ଏହି ଦୁଇଟି ଆବାଜ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଥିଲା ! ସେତିକି ଶୁଣି ସିପାହୀ ଦୁଇଜଣ ଦୌଡ଼ି ଆସି ଦେଖନ୍ତି ତ ଅକ୍ଷୟ ବାବୁ ଓ ଗଗନ ବାବୁ କେହି ନାହାନ୍ତି ।

ଭୂତ ଲାଗିଲା ପରି ଲାଠି ନେଇ ଦୁଇଜଣଯାକ ସାଁ ସାଁ ହୋଇ ଏପଟ ସେପଟ ବହେ ଦୌଡ଼ିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଡକାୟତମାନେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଅକ୍ଷୟ ବାବୁଙ୍କ ହାତ ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଜମିଦାରଙ୍କ ପରିବାରଟି ବେହୋସରେ ପଡ଼ି ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଏସବୁ ରହସ୍ୟ ଆଦୌ ଜଣା ନଥାଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଅକ୍ଷୟବାବୁ ଓ ଗଗନବାବୁ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାହାର ମୁଖରେ ଭାଷା ନାହିଁ ନା ଭାଷା ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ହରାଇଛନ୍ତି ଉଭୟେ । ଅକ୍ଷୟବାବୁ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରିନେଲେ ଯେ, ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଡକାୟତ ଗଗନବାବୁଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ତାଙ୍କରି କୋଟ ଓ ଟୋପି ପିନ୍ଧି ତାଙ୍କ ମନରେ ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଆଣିଥିଲା ବୋଲି ।

ଶୀଘ୍ର ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ସରଦାରଙ୍କ ଆଦେଶ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଯିବେ ବା କପରି ? ସିପାହୀ ଦୁଇଟି ଯେ ବାହାରେ ଦୌଡ଼ାଦୌଡ଼ି ହେଉଛନ୍ତି । ଗଗନବାବୁ ଓ ଅକ୍ଷୟବାବୁଙ୍କୁ ଖୋଜିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ସର୍ଦ୍ଦାର ବଳବନ୍ତ ସିଂହ ଗଗନବାବୁଙ୍କ କୋଟ ଓ ଟୋପି ପିନ୍ଧି ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆହେଲେ । ନବଡ଼ ଅନ୍ଧକାରରେ ଚିହ୍ନି ନପାରି

ସିପାହୀ ଦୁ'ଜଣ ସଁ ସଁ ହୋଇ କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଆମେ ଅଥୟ ହେଲୁଣି । ଗଗନବାବୁ ବେଶଧାରୀ ସରଦାର ଚୁପହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଜଣକୁ ଆସିବାକୁ ଇଙ୍ଗିତ କଲା । ଆଜ୍ଞା ବହି ଚତୁର ସିପାହୀ ପରି ଜଣେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଘରଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ମଧ୍ୟ ସେହି ଅବସ୍ଥା ହେଲା । ଚତୁର ସର୍କସବାଲା ତା ମୁଣିଟିରେ କେତେ ଦଉଡ଼ି, କେତେ ଛୋଟ ବଲ (ପେଣ୍ଡୁ) ଆଣିଥିଲା କେଜାଣି, ସବୁ କନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସିଲା । ବାହାରେ ଥିବା ସିପାହୀଟି ସଭୟରେ ଘଣ୍ଟି ବଜାଉଥାଏ । ସେ ମଧ୍ୟ ଇଙ୍ଗିତ ପାଇ ଛଦ୍ମବେଶୀ ଗଗନବାବୁଙ୍କ ପଥ ଅନୁସରଣ କଲା । ତାହାର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ହେଲା ତଦ୍ରୂପ ।

ଅମର ନଜର ତେଜୀୟାନ ଠଇଁ ଜଳାଇ ଦେଇ ଦେଖାଇ ଦେଲା ଯେ ସେମାନେ ଗ୍ରିଜଣଯାକ ସମଦଶାପନ୍ନ । ତାପରେ ତାଙ୍କ ଦଳର ଆଠ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଛଅଜଣଙ୍କୁ କହିଲା ତୁମ୍ଭେମାନେ ଜିନିସପତ୍ର ନେଇ ଚାଲିଯାଅ । କାଲେ କିଏ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବାଧାଦେବ ବା ଆକ୍ରମଣ କରିବ, ତେଣୁ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ପଛ ପଟରେ ରହି ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବୁ । ସରଦାରଙ୍କ ସହି ଛଅଜଣ ବାହାରିଗଲେ ଟଙ୍କା ପଇସା ସଙ୍ଗରେ ଧରି । ବାକି ରହିଲେ ଅମର ଓ ପହିଲମ୍ୟାନ ରାମଦୟାଲ ସିଂହ ।

\+ \+ \+ \+

ରାମଦୟାଲ ଓ ଅମର ଦାଣ୍ଡପଟେ ଠିଆହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ଧକାର ସେମାନଙ୍କ କଳେବରକୁ ନିଜ ଅଙ୍ଗରେ ମିଶାଇ ଦେଇ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରିଦେଲା । ଅମର କହିଲା—ପହିଲମ୍ୟାନ ଭାଇ, ଏମାନଙ୍କୁ ସବୁ ହତ୍ୟା କରିଦେବା ?

ନାଁ, ଅମର ! ପିସ୍ତଲର ଆବାଜ ପାଇ ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ ଉଠି ପାରନ୍ତି । ତାହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପୋଲିସ ମଧ୍ୟ ବାଧା ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ହାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସିବ, ସେମାନେ ଯେ ନିରସ୍ତ୍ର, କେବଳ କେଇଖଣ୍ଡ ଛୁରିଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ନାହିଁ ।

ରାମଦୟାଳ ଚାଲିଗଲା । ଅମର ଏକା । ହଠାତ୍ କାହିଁକି ତାହାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ବନ୍ଧୁ କଥା । ସେ ତାକୁ କେତେ ଭଲପାଏ, ଏ କୁକର୍ମ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଛି । "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ତା ମସ୍ତକରେ ଛୁଆଁଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପଠାଇଛି । ସେ ଦିନର କଥା ଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ତା କାନରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଲା—

ତମେ ଖଣ୍ଡାୟତ ନା ଖଣ୍ଡାୟତଙ୍କ ଅଇଁଠା ପତ୍ର ଚଟା କୁକୁର— ଖଣ୍ଡାୟତ ତା ଖଣ୍ଡା ଧାରରେ ଶତ୍ରୁକୁ ଆହୁତି କରେ । ବିଦେଶୀ ଅତ୍ୟାଚାରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ି ଦେଶକୁ, କିନ୍ତୁ ଆଜି ତମେ କଅଣ କରୁଛ.... ? ଅମର ଆଉ ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ, ରକ୍ତ ତାର ଗରମ ହୋଇଗଲା । ରାଗରେ ମୁଣ୍ଡ ବାଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ଟାଣି ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପିସ୍ତଲରେ ନିଜ ପ୍ରାଣକୁ ବିନାଶ କରି ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲା । କିନ୍ତୁ ହାତ ତାର ଅଟକି ଗଲା । ଭାବିଲା ମୁଁ ଯଦି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରେ, ବନ୍ଧୁ ପାଖରେ କରିଥିବା ଶପଥ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିପାରିବି ନାହିଁ, ଏବଂ ମୋ ମରଣ ଖବର ପାଇ ବିରହରେ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଣ ହରାଇବ । ଏହା ଉଚିତ୍ ହେବନି ।

ଅମର ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ପରି ଧାଇଁଲା । ତାକୁ ଆଜି ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ପବିତ୍ର ଉତ୍କଳ ଭୂଇଁରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିବା ପାପୀଙ୍କୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବାକୁ ହେବ । ଶିକ୍ଷାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ମାତୃ ଭୂମିକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅମର ଯେତିକି ଆଗକୁ ବଢ଼ୁଥାଏ, ତାକୁ ସେତିକି ଜଣା ଯାଉଥାଏ ସତେ ଯେପରି ଉତ୍କଳ ମାତା ତାକୁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହୁଛନ୍ତି—ପୁଅରେ, ତୋ ପରି ଶିକ୍ଷିତ, ଉପଯୁକ୍ତ ପୁଅ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଆଜି ମୋର ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା, ମୋ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ମାରି ବଜାଇଏ ମୋ ଧନ ଗୁଡ଼ିକ ଅପହରଣ କରି ନେଇଗଲେ । କାହିଁ ତୋର ସେହି ବାରହାତ ଖଣ୍ଡା, କାହିଁ ତୋର ସେ ଶକ୍ତି, କାହିଁ ତୋର ଆଜି ସେ ବୋଇତ, ଯାଉ—ସୁମାତ୍ରା, ବାଲିଦ୍ୱୀପ, ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପ କୋଉଠୁ ତ ଫେରୁନା, କିନ୍ତୁ ଶତ୍ରୁ ଏ ମୋ ଧନ ବୋହି ନେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଅମର ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଡାକିଲା—ରହ ବଦମାସ ! ସରଦାର ଅଟକି ଗଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେଇଟା ଆବାଜ ହେଲା ଗୁଡ଼ୁମ୍, ଗୁଡ଼ୁମ୍, ଗୁଡ଼ୁମ୍ । ଛଅଟି ବିଶାଳ କାୟ ଶରୀର ଲୋଟିଗଲା ଧରା ବକ୍ଷରେ । ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ଅମର—ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ ।

ମା' ବସୁଧା, ହେ ଉତ୍କଳ ମାତା, ଦେଖ୍, ତୋ ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ ଭୀରୁ ନୁହେଁ, କୁଳାଙ୍ଗାର ନୁହେଁ । ଦେଶର, ଜାତିର ଅତ୍ୟାଚାର ସେ କଦାପି ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କୁଆଡ଼େ ଅଛୁ ବନ୍ଧୁ ! ଆ, ଦେଖ ତୋ ଅମରକୁ । ଧରଣୀ ମାତାର ରେଣୁକୁ ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର ମନେକରି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ ପଠାଇଥିଲୁ, ଆଜି ମୁଁ ଶତ୍ରୁର ରକ୍ତକୁ ଧରା ପୃଷ୍ଠରେ ଶୁଭ ସଙ୍କେତ ସ୍ୱରୂପ ଆଙ୍କି ଦେଇଛି । ଭାଇର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିଛି । ଉତ୍କଳ ମାତାର କଷଣ ଫେଡ଼ିଛି ।

ପଛରୁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା—"ସରଦାର ଜୀ !" ଅମର ପଛକୁ ଫେରିଆସି ଦେଖିଲା ରାମଦୟାଲ ଫେରୁଛି । ପାଖକୁ ଆସି ରାମଦୟାଲ ପଚାରିଲା—ବନ୍ଧୁକର ଗର୍ଜ୍ଜନ ତମେ ଶୁଣିଛ ଅମର ?

ହଁ, ଶୁଣିଛି ପହଲମ୍ୟାନ । ଆଖିରେ ଦେଖିଛି । ସରଦାର କେତେ-ଦୂର ଆଗେଇଲେଣି । କିଏ ଏପରି ଶବ୍ଦ କଲା ? ତମେ ଆସିଲ କୋଉଁବାଟେ ।

ମୁଁ ଆସିଛୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଥ ଦେଇ, ସରଦାର ଏ ଦୁନିଆ ଛାଡ଼ି ଆଗେଇ ଗଲେଣି ବହୁ ଦୂରକୁ । ଯେଉଁଠାରେ ପୋଲିସର ଡର ନାହିଁ । ଅଭାବ ଅନାଟନର ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ସେତେଦୂର ସେ ଆଗେଇ ଗଲେଣି ।

ଏଁ, ତମେ କଅଣ କହୁଛ ଅମର ! ତମେ ଏପରି ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ କାହିଁକି ?

ତମେ କଅଣ ସରଦାରଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହଁ ପହିଲମ୍ୟାନ ସାହେବ ?

ହଁ, ଚାହେଁ ।

ତେବେ ଦେଖ, ଟାଣିନେଲି ଅମର, ଦେଖାଇଦେଲି ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସେମାନଙ୍କ ମୃତ ଦେହ ।

କିଏ ସୁାଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକଲା ?

ହତ୍ୟାକାରୀ ତମ ସମ୍ମୁଖରେ ମୁଁ ନିଜେ ।

କାହିଁକି ହତ୍ୟା କଲ ଅମର ?

ତମ ଧର୍ମ ଝିଅ ବନ୍ଦୁର ବୁଦ୍ଧିରେ, ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଭାବରେ, ଅନ୍ୟାୟର ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଦେଶ ଓ ଜାତିର ମହତ୍ତ୍ୱରେ ।

ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କଲ ଅମର, ମନେ ହେଉଛି ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବି ମୁଁ ହତ୍ୟା କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ବନ୍ଦୁ ନାଁ ଶୁଣି ତମ ଉପରେ ମୋର ଦୟା ହେଉଛି । କେଡ଼େ ସରଳ ପ୍ରାଣା ବାଳିକା ସେ, ଯାହାର ଏପରି ଗୁଣମତୀ ଝିଅଅଛି ସେପରି ପିତା ମାତା ଧନ୍ୟ । ଦୁହିତା ଦ'କୁଳକୁ ପିତା, ନଚେତ୍ ଦ'କୁଳକୁ ହିତା । ସେ କେବଳ ପିତା ମାତାଙ୍କ କୁଳକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବନି, ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ କୁଳ ମଧ୍ୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବ ଅମର, ତମରି ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ରୀ ସେ, କିନ୍ତୁ ତମେ ଯେ ମୋ ପରି ଅସତ୍ ପଥର ପଥିକ । ସତ କହୁଛୁ ଅମର, ସେଦିନ ତମଠାରୁ ତା ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଶୁଣିବା ବେଳୁ ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ଏ କୁକର୍ମ ଛାଡ଼ିଦେବି ବୋଲି କିନ୍ତୁ ସରଦାର ଭୟରେ ପାରୁନି । ଦଳ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିସ୍ତାର ମିଳି ନଥାନ୍ତା; ସେ ଯେ କୌଣସିମତେ ହତ୍ୟା କରି ଥାଆନ୍ତା । ଆଜି ତାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ

ଶାସ୍ତି ମିଳୁଛି । ମତେ ବି ସେହି ପଥର ପଥିକ କରିଦେ ଅମର, ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ହେଉ । ବନ୍ଧୁ ମୋର କେତେ ବୁଦ୍ଧିମତୀ, ଲେଖିଥିଲି "ମଉସା, ଥରେ ଜ୍ଞାନ ନେତ୍ର ଖୋଲି ଦେଖିଲ ? ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏମାନେ ଯେଉଁ ଦେଶ ମାତାର ସନ୍ତାନ, ତମେ ସେହି ଦେଶ ମାତାର ସନ୍ତାନଟି ? ଆର୍ଯ୍ୟଧର୍ମର ଗୌରବ ଗାରିମା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କର, ବୁଦ୍ଧଦେବ, ମହାବୀର ଜୈନ ଯେଉଁ ପଥ ଦେଖାଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ସେହି ପଥ ଅନୁସରଣ କର ? ଝିଅ ହିସାବରେ ତମ ପାଦ ଧରି ମୁଁ ଏତିକି ଅଳି କରୁଛି ସତ୍‌ପଥକୁ ଫେରି ଆସ, ଅମର ବାବୁଙ୍କୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଥ ଦେଖାଇ ଦିଅ, ପାପର ବଡ଼ପଣିଆ ଦେଖାଅନି ।

ଧର୍ମ ଏକା ସିନା ମହତ ପଣିଆ,
ଆଉ ସବୁ ପଣ ଅଟେଇ ଦିନିଆ ।

ମୋ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ପରେ ବୋଧହୁଏ ଟିକେ ହତାଶିଆ ଭାବ ଆସିପାରେ । ହତାଶୀ ହୁଅନା, ଏତେଗୁଡ଼ା ଅନ୍ୟାୟ କରିଛ ବୋଲି ସତ୍ୟର ରାସ୍ତା ଯେ ପାଇବା ନାହିଁ, ଏ ଆଶା ମନରୁ ପୋଛିଦିଅ । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ପବିତ୍ର ଉତ୍କଳ ଭୂମି ଏ । ଏଠି ଚଣ୍ଡାଶୋକ ପରି ଲୋକ ଧର୍ମାଶୋକ ହୋଇ ପାରିଛି । ତମେ କାହିଁକି ନ ହୋଇ ପାରିବ ?" ଆହା, କି ସୁନ୍ଦର ଉପଦେଶ । ଅମର ଡାକିଲା "ପହିଲିମ୍ୟାନ ସାହେବ ! ବନ୍ଧୁ କିଏ ଚିହ୍ନ, ତା ସଙ୍ଗେ ମୋର କି ସମ୍ପର୍କ ଜାଣ ?"

ରାମ ଦୟାଳ ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲା । ଅମର ମୂଳରୁ ସମସ୍ତ ଘଟଣା କହିଗଲା । ଶୁଣି ଶୁଣି ରାମ ଦୟାଳର ପଥର ହୃଦୟ ପାଣି ହୋଇଗଲା । ସେ ଅମରର ପାଦଧରି ଅନୁରୋଧ କରି କହିଲା ଅମର ଆଜିଠାରୁ ଏ ପଥ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଫେରିଯାଅ ବନ୍ଧୁ ପାଖକୁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆଜିଠୁ ଶପଥ କଲି । ମୋ ଜୀବନ ଥିବାଯାଏ ଆଉ ଦିନେ ହେଲେ ଏ କୁକର୍ମ କରିବି ନାହିଁ ।"

ଅମର ମୂକ ପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ସମୟ ରାତି ଗୋଠାଏ ହେବ । ରାମଦୟାଳ ଅନୁରୋଧ କରି କହିଲା "ଅମର, ଅଧଘଣ୍ଟା ଏଠି ଅପେକ୍ଷା କର" ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସୁଛି କହି ଚାଲିଲା ସେ ।

ଅଧ ଘଣ୍ଟା ପରେ ରାମ ଦୟାଳ ଫେରି ଆସିଲା । କାନ୍ଧରେ ତାର ଗୋଟିଏ ଲୋକ, ଅମର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲା ସେ କିଏ ? ଜୀବନ୍ତ ନାଁ ମୃତ ?

"ଜୀବନ୍ତ ।" ରାମଦୟାଳ ଜବାବ ଦେଲା । ତାପରେ କାନ୍ଧରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଠିଆ କରାଇଲା—ସେ ଅନ୍ୟ କେହି ନୁହେଁ ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ଗଗନ ବାବୁ !

ଗଗନ ବାବୁ ଭୟରେ କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାମ ଦୟାଳ ସଗର୍ବରେ କହିଲା "ଶୁଣନ୍ତୁ ଇନସପେକ୍ଟର ବାବୁ । ଭୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁ, ଶତ୍ରୁ ନୁହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସଦା-ସର୍ବଦା ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ (ଅମରକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ) ଯୁଆଙ୍କୁ ଚିହ୍ନ ? ଯୁଆଙ୍କ ନାମ ହେଉଛି ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର । ମୁଁ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ । ଅମର ଠିଢ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜ ଜଙ୍ଘ ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲା ଏହି ଦେଖ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ର ଖଣ୍ଡା । ମୁଁ ଖଣ୍ଡାଧାରରେ ଶତ୍ରୁକୁ ତଡ଼ି ଦେବ ଏହାହିଁ ମୋର ଧର୍ମ । ମୋ ଦେଶ ବାସୀଙ୍କ ଉପରେ କାହାରି ଅତ୍ୟାଚାର ମୁଁ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସୁଦୂର କଲିକତାରୁ ଆମେ ଧାଇଁ ଆସିଛୁ ।

ରାମ ଦୟାଳ କହିଲା "ଜମିଦାର କାନୁନଗୋଙ୍କ ଘରେ ଡକାୟତି କରିଥିବା ସମସ୍ତ ଡକାୟତଙ୍କୁ ଆମେ ହତ୍ୟା କରିଛୁ, ଧନ ସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଧାର କରିଛୁ ।" ସେ ମୃତ ଡକାୟତ ମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେଲା । ଗଗନ ବାବୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ରାମଦୟାଳ ପୁଣି କହିଲା— ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଆମେ ସବୁବେଳେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛୁ । ଆପଣ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କାମ କରି ପାରିବେ କି ?

ନିଶ୍ଚୟ କରି ପାରିବି, କୁହନ୍ତୁ ? ଗଗନ ବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—

ରାମଦୟାଳ କହିଲା "ଆପଣ ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂରଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦିଅନ୍ତୁ ଯଦି କେବେ କୌଣସି ପୁଲିସ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରି ଆରେଷ୍ଟ କରେ ତେବେ

ସେ ଯେପରି ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ତାପରେ ଆପଣ ଫେରି-ଯାଇ ଆପଣମାନଙ୍କ ଲୋକଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରି ଏ ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ସୁନା ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ଆପଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ଏ କଥା ଯେପରି ଖବର କାଗଜ ଜରିଆରେ ଆମେ—ଖବର ପାଉ ଏବଂ ଜମିଦାରଙ୍କୁ କହି ଏ ଟଙ୍କାର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଅଂଶ ଯେପରି ଗରିବଙ୍କ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଗନ ବାବୁଙ୍କୁ ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ କରି ଦିଆଗଲା ।

ଗଗନ ବାବୁ ସେହି ମୁତାବକ ଚିଠିଖଣ୍ଡେ ଲେଖି ଦେଲେ। ଅକ୍ଷୟ ବାବୁ ଓ ଦୁଇ ସିପାହୀଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିବାକୁ ଫେରିଗଲେ । ରାମ ଦୟାଳ କହିଲା ଅମର ମତେ ଏଥର ବିଦାୟ ଦିଅ ଭାଇ ମୁଁ ଫେରିଯାଏ କଲିକତା । ତମେ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରି ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରି ଓ ଶୁଭ ବିବାହ କରି ବନ୍ଧୁ ମୁଣ୍ଡରେ "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ପିନ୍ଧାଇ ଦିଅ । ରାମଦୟାଳ ଚାଲିଗଲା ।

ଅମର ରାମ ଦୟାଳର ହାତ ଧରି ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଲା ଏବଂ କହିଲା—ବନ୍ଧୁ ଯେ କଲିକତା ଫେରି ଯାଇଥିବ । ଚାଲ ଦୁଇଜଣ ଯାକ ମିଶି ଆମର ସେହି ଲୁଗା ଦୋକାନ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା । ଆଉ ଚୋରି କରିବା ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ବିଜୁଳି ପଥହରା ପଥିକକୁ ପଥ ଦେଖାଇ ଦିଏ । ସେହିପରି ବନ୍ଧୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନର ପଥ ଦେଖାଇଛି । ଆଉ ପଥ ହୁଡ଼ିବା ନାହିଁ । ଦୁହେଁ କଲିକତା ଫେରିଲେ । ପାପ ଅର୍ଜିତ ଟଙ୍କା, ସୁନା ଗହଣାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଲେ । ଧନର ପ୍ରଲୋଭନ ତାଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଯେ ଜ୍ଞାନ ରୂପକ ଧନ ପାଇଛି ତା ଆଖିକୁ ଟଙ୍କା ସୁନାର ମୋହ କଦାପି ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେ ନା ।

ରେଲ ଷ୍ଟେସନ, ରାକ୍ଷସ ପରି ଗର୍ଜ୍ଜନ କରି ରେଲ ଇଞ୍ଜିନ ଗୁଡ଼ାକ ସୁଁ ସୁଁ ହୋଇ ଧାଉଁଛନ୍ତି । ଲୋକମାନଙ୍କ କୋଳାହଳରେ ସ୍ଥାନଟି ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିଛି । କିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଉଠିବା ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ତ କିଏ ଓହ୍ଲାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ । କିଏ ହାସ୍ୟ ମୁଖରେ ଫେରୁଛି ସୁଦୂର ବିଦେ-

ଶରୁ ନିଜର ଆତ୍ମୀୟ ପରିବାର ବର୍ଗଙ୍କୁ ଦେଖିବା ଆଶାରେ, କିଏ ବା ନବ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀର ବିରହ ବିଚ୍ଛେଦର ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ଛବିଟି ମନେ ପକାଇ ଗାଡ଼ିରେ ଉଠିବା ବେଳେ ଝରାଇ ଦେଉଛି ଅଶ୍ରୁର ଝରଣା । ଚା’ ବାଲା ଡାକ ଛାଡ଼ୁଛି—ହିନ୍ଦୁ ଚା’ ଗରମ ତ କୁଲି ଡାକୁଛି ବାବୁ କୁଲି ହେବ, ବାବୁ କୁଲି ।

ଏହି କୋଳାହଳ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଚାଲିଛି ଗୋଟିଏ ପାଗଳୀ । ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ତାହାର ହାବଭାବ ଓ ଚାଲି ଚଳଣ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେଉଛି ପାଗଳୀଟି ଆଧୁନିକା ବାଳିକା । ଡବା ପରେ ଡବା ତଲ୍ଲାସ କରୁଛି କାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । କଳା ଭଉଁରିଆ ଆଖି ଦୁଇଟି ଜନ ଗହଳର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କ ଉପର ଦେଇ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଘୂରି ଯାଉଛି ।

ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ି ସିଟିମାରି ଚାଲିଗଲା ତାହାର ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥରେ । ପାଗଳୀ ତଳେ ବସିପଡ଼ି ବିଷାଦ ଭରା, ଅଶ୍ରୁ ଝରା ଆଖି ପୋଛି ପୋଛି ଗାଇଲା :—

ଧରଣୀ ମାତାର ରେଣୁକୁ ମଣିଲି
  ମସ୍ତକ ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର
ବିଜୟୀ ହେବାକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲକ୍ଷେ
  ପେଷିଲି ଧରି ପୟର ।
ବିଜୟୀ ବୀର ସେ, ବିଜୟୀ ନ ହୋଇ
  କି ହେଲା—କି କଲା ସତେ ?
ଆଗ୍ନେୟ ଗିରି ସମ ବିରହର
  ଅଗ୍ନିରେ ଫିଙ୍ଗିଲା ମୋତେ ।

ପାଗଳୀ ବି ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କଣ୍ଠରେ ଗୀତ ଗାଇପାରେ । ସମସ୍ତେ ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ଜଣ ଜଣ କରି କେତେ ଲୋକ ତାକୁ ଘେରିଗଲେ । ତାକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର

ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ବହି ଗଲିଲା । କାହିଁକି ଏ ପାଗଳୀ ହେଲା ? କୋଉ ଦୁଃଖ ତାର ସରଳ ପ୍ରାଣରେ ଗରଳ ଢାଳିଲା । କେହି କିନ୍ତୁ ପଚାରିବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ ।

ଏତିକିବେଳେ ଫେରିବାଲା ଡାକିଲା—ପୁଡ଼ି, ଗରମ ପୁଡ଼ି, ପିଆଜି ରସଗୋଲା । ପାଗଳୀ ଡାକିଲା—ଏ ପୁଡ଼ିବାଲା. ଦ'ଅଣାର ପୁଡ଼ି ଦିଅତ ଖାଇ । ଲୋକ ଗହଳରୁ କେତେଜଣ ତର ତର ହୋଇ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ପୁଡ଼ି ବାଲାକୁ ଡାକି କହିଲେ, ପାଗଳୀ ମାଗୁଛି ପୁଡ଼ି ଦଅଣାର ଦେଇ ଆସତ ।

ପୁଡ଼ିବାଲା ତାଚ୍ଛିଲ୍ୟ କରି କହିଲା—ପାଗଳୀ ପାଇଁ ପଇସା ଦେଇ ଦିଅତ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଇସା ବାହାରିଲା ପକେଟରୁ । ତାହା କିନ୍ତୁ ପାଗଳୀ ଦୁଃଖପାଇଁ ନୁହେଁ, ତା ରୂପ ପାଇଁ । ଜନ ଗହଳ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ପୁଡ଼ିବାଲା । ପାଗଳୀର ଯୌବନ ସୁଲଭ ମୁଖଟିକୁ ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇ ଅନାଇଲା ତା ମୁହଁକୁ । ପାଗଳୀ ପଣତ କାନିରୁ ଦଅଣା ପଇସା ବାହାର କରି ବଢ଼ାଇଲା ତାହାରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ସେ ପଇସା ନେବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହେଲା, କହିଲା ପଇସା ପାଇଛି—ପାଗଳୀ କିନ୍ତୁ ପଇସା ଫିଙ୍ଗିଦେଲା । କିଏ କହିଲା ମୁଁ ପଇସା ଦେଇଛି, କିଏ ବା ପୁଣି ପଇସା ଯାଚିଲା । ଅଣି, ଦୋଣି, ସୁଉକି ଫୋପାଡ଼ିଲେ, ଜଣେ ଦାତାଙ୍କ ପଇସା ପାଗଳୀର ବକ୍ଷକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଧାଇଁ ଆସିଲା । ପାଗଳୀ ମିଞ୍ଚାରି ଚଡ଼ି ଚଡ଼ା ପରି ଜଣାଗଲା । ତାହାର ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବୃଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବସି ଚିଲମ ଠାଣୁଥାଏ । ପାଗଳୀ ପଇସା ଗୁଡ଼ାକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ପକାଇଦେଲା । ସମସ୍ତେ ଅବାକ୍ ! ବୁଢ଼ାଟି ପାଗଳୀ ଆଡ଼କୁ ଲଇଁପଡ଼ି ଡାକିଲା, "ମାଆଲୋ ତୋର କଅଣ ଏ ଦୁନିଆରେ କେହିନାହିଁ । ଘର-ଦ୍ୱାର, ଜାତି, ସମାଜ ସବୁ ଛାଡ଼ି ବୁଲୁଛୁ । ଆ, ମୋ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଘରକୁ ଯିବୁ । ଭଲ ଘର ଝିଅଟି ପରି ତ ମନେ ହେଉଛୁ, ସମାଜକୁ କାହିଁକି ଛାଡ଼ିଲୁ ଲୋ ମା ।"

ପାଗଲୀ ବୁଢ଼ା କଥାକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି, ପୁଣି ତକ ଖାଇଦେଇ ଗୀତ ଗାଇଲା—

ରୂକ୍ଷ ସମାଜ ବକ୍ଷକୁ ମୁଁ ଯେ
            ଲୋତକେ କଲଣି ସିକ୍ତ
ଚିନ୍ତାଙ୍କି ~~ଅଢ଼ଲାକ~~ ନାହିଁ ପାପର ସରଣୀ
            କୁକରମ କରି ତ୍ୟକ୍ତ ।
"ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ଲାଗିଯାଉ ମୋର
            ବ୍ୟଥିତ ମସ୍ତକ ଛୁଇଁ
ସ୍ନେହ ବୋଲା କଥା କହିଯାଉ ସେ ଗୋ
            ବାରେ ତା ଦର୍ଶନ ଦେଇ ।

ଠିକ ଏତକବେଳେ ଗୋଟିଏ ମୁସଲମାନ ଫକୀର ସେଠାରେ ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା । ଶତ ସିଆଁ କୁରୁତା, ଛିଣ୍ଡା ପାଇଯାମା, ମୁଖର ଦାଢ଼ି ମୁଞ୍ଜିକ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି, କାନ୍ଧରେ ଶତସିଆଁ ଭିକମଗା ମୁଣି, ହାତ ଗୋଡ଼ ଛିଣ୍ଡା କନା ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ହୋଇ କୁଷ୍ଠରୋଗୀ ବୋଲି ଚହ୍ଲାଇ ଦେଉଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଖର ଜ୍ୟୋତି କମିନି । ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡେ ମଇଳା ଗାମୁଛା, ବାସ୍ତବିକ ଦେଖିଲେ ଦୁଃଖ ଲାଗିବ । ଏତେବଡ଼ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯୁବକ କୁଷ୍ଠ ରୋଗର ଆକ୍ରମଣରେ କିପରି ଅକାମୀ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଭିକ ନ ମାଗିବତ ପେଟ ପୋଷିବ କିପରି ?

ଫକୀରଟି ପାଗଲୀ ପାଖରେ ଲଥକିନା ବସି ପଡ଼ିଲା । ପାଗଲୀ ଟିକେ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା, ଫକୀର ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା :—

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଗ୍ରାମେ   ପେଶିଛି ତାକୁ ଯେ
            "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ଦେଇ ।
ହାରିବ ନାହିଁ ରେ   ଅମରଟି ସେହି
            ତା ହୃଦ କାନ୍ଦେ ତା ପାଇଁ । ୧ ।

ଜ୍ଞାନର ବୀଜ ଯେ ବୁଣିଲ ତା ହୃଦେ
ନେଇ ସେ ତାହାକୁ ଚହ୍ନି ।
ସମାଜର ସେହ ଘୃଣିତ ହୃଦୟେ
ଜଳାଇ ନ୍ୟାୟର ବହ୍ନି । ୨ ।

ଦର୍ଶକବୃନ୍ଦ ତାଳମାରି ବାହ୍ୱା ବାହ୍ୱା ଶବ୍ଦରେ ସ୍ଥାନଟି ମୁଖରିତ କରିଦେଲେ । ବେଶ୍, ଭଲ ଯୋଡ଼ି—ଏକ ପାଗଲୀ, ଅନ୍ୟ କୋଡ଼ି ।

ବ୍ୟସର ଡେଇ ଖେଳଗଲା, ଚମତ୍କାର ଗୀତ । ପାଗଲୀ ତୋର ବି ଗୋଟିଏ ଗୀତ ହେଉ, ଡେରି କାହିଁକି ?

ପାଗଲୀ ଉଠିଲା ଯିବାକୁ, କିନ୍ତୁ ଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଚାରି ପାଞ୍ଚଟି କନେଷ୍ଟବଲ ସହ ଦାରୋଗା ବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଘେରିଗଲେ । ଦର୍ଶକବୃନ୍ଦ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ଏ ପୋଲିସ ଗୁଡ଼ାକ । ଅସହାୟ ଗରିବମାନଙ୍କର ଭିକ୍ଷାର୍ଜିତ ଧନ ବି ସେମାନଙ୍କ ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି !

ଫକୀର ଓ ପାଗଲୀ ଦୁହିଁଙ୍କ ହାତରେ ହାତକଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସିପାହୀ ରହମାନ ଖାଁର ଫକୀର ପ୍ରତି ଦୟା ହେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ କଅଣ କରିବ ? ଦାରୁଗା ବାବୁଙ୍କ ହୁକୁମ ମାନିବାକୁ ତ ପଡ଼ିବ । ଛଡ଼ ପିତୃ କାର୍ଯ୍ୟ, କର ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ । ତେବେ ବି ରହମାନ ଖାଁ ଉପାୟ ଖୋଜିଲା ଯଦି କୌଣସି ରକମ ମୁକ୍ତିର ବାଟ ମିଳିଯାଏ ।

ପଚାରିଲା—ବଡ଼େ ମିଆଁ, ହାତ ପୟାରମେଁ କ୍ୟା ହୁଆ ।

ମତ୍ ପୁଛିଏ ଜି, ବଦ୍ ନସିବନେଁ ମୁଝେ ନାଚିର ବନାଦିଆ । ମେଁ କୋଢ଼ି ହୋଗିଆ ।

ଦିଖାଇଏ ତୋ ସହି ।

ଦିଙ୍ଖ୍‌ନେସେ କଲିଜା ଫାଟ ଯାଏଗା, ଆଂଖ୍‌ସେ ଆସୁଁ ବହେଗା ଉଲଟି ଆ ଯାଏଗା, ମତ୍ ଦିଖିଏ ସିପାହୀ ଜୀ ।

ଦାରୋଗା ବାବୁ ଭାବୁ ଥାଆନ୍ତି ରହମାନ ଫକୀରର ପ୍ରକୃତ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ମନର ସଂଶୟ ଦୂର କରିବେ । ରହମାନ ଭାବୁଥାଏ ପ୍ରକୃତ ବେମାର ଥିଲେ ଦାରୋଗା ବାବୁଙ୍କୁ କହି ଫକୀରକୁ ଛାଡ଼ିଦେବ ।

ତେଣୁ ଫକୀର କଥା ସତ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ହାତର କନାଟାକୁ ଘୃଣାସହ ଖୋଲି ଯାହା ଦେଖିଲି, କେବଳ ସେ କାହିଁକି, ଦାରୋଗା ବାବୁ ଓ ଦର୍ଶକବୃନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କିଏ କହିଲି କାମଶ୍ୱେର, କିଏ କହିଲି ଠକ । କିନ୍ତୁ ଦାରୋଗା ବାବୁ ଫକୀର ମୁହଁରେ ଗୋଟିଏ ଚଟକଣା ମାରି କହିଲେ ବଦମାସ, ତୁ ଡକାୟତ । ପୋଲିସ ଆଖିରେ କେତେଦିନ ଧୂଳି ଦେବୁରେ ସୈତାନ ! ତୁ ଚିହ୍ନୁ ମୁଁ କିଏ ? ମୋର ଛଅପିଢ଼ି ଏହି ପୋଲିସ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ କାମ କରି ଆସିଛନ୍ତି ଜାଣୁ ? ମୋ ଆଖି କେବଳ ତୁମ୍ଭରି ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘୂରିବୁଲେ ।

ଦାରୋଗା ବାବୁଙ୍କ ପୌରୁଷ କ୍ଷଣିକ ମଧ୍ୟରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଖେଳିଗଲି । ବିଖ୍ୟାତ ଡକାୟତ ଆଜି ଧରା ପଡ଼ିଛି । ଭଦ୍ରଖ ଠାରୁ ବାଲେଶ୍ୱର ମଧ୍ୟରେ ଘଟୁଥିବା ଡକାୟତି ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଧନୀମାନେ ସୁଖରେ ନିଦ୍ରାଯିବେ । ସେଥିପାଇଁ ଦାରୋଗା ବାବୁଙ୍କ ବକ୍ଷ ଗର୍ବରେ ଫୁଲି ଉଠୁଛି । ସିପାହୀଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ଏମାନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ନେଇଚାଲ ଥାନାକୁ ।

ଫକୀର ଓ ପାଗଲୀଙ୍କୁ ଧରି ସିପାହୀମାନେ ବାହାରିଲେ । ପାଗଲୀ ଯିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହେଲି, କହିଲି ମୁଁ ଚୋର ନୁହେଁ ଦାରୋଗାବାବୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦିଅ । କିନ୍ତୁ ତା କଥା ଶୁଣୁଛି କିଏ ? ଜବରଦସ୍ତି ଟାଣି ନେଇଗଲେ । ରହମାନ ପଛରୁ ଡାକିଲି ହଜୁର !

ଦାରୋଗା ବାବୁ ପଛକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଆଉ ହଜୁର ଫଜୁର କାହିଁକି ? ଅସଲି ଦନ୍ତାହାତୀ ତ ହାତ ମୁଠାକୁ ଆସି ଗଲାଣି, ଶୀଘ୍ର ଚାଲ ।

ଆଚ୍ଛା, ଚୋରଙ୍କ ସରଦାରଙ୍କୁ କଅଣ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯିବା ? ଦେଖନ୍ତୁ, କପଟୀ ସାଧୁ ବେଶରେ ମାଳା ଗଡ଼ାଉଛନ୍ତି । ଦିନରେ ସାଧୁ ବାବା—ରାତି ହେଲେ ଚୋର ଡକାୟତି କରିବା ।

ଓ, ଠିକ୍ କହୁଛ ରହମାନ । ଆଜିକାଲି ଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଧୁ ବାବାଙ୍କ ହାତ ବ ଲୌହ ଶିକୁଳି ପିନ୍ଧିଲା । ସମସ୍ତେ ଚାଲିଲେ ଥାନାକୁ

ବାହାରେ ଖଟ ଖଟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପ୍ରେମଲତା ଦୌଡ଼ିଯାଇ କବାଟ ଖୋଲିଦେଲେ । ଡାକ୍ତର ମହାପାତ୍ର ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଖଟିଆ ନିକଟରେ ଥିବା ଚେୟାର ଉପରେ ବସି ପଡ଼ି ପଚାରିଲେ ଆଜି ଦେହ କିପରି ?

ବାଙ୍କ ବାବୁ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରେମଲତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଟଳମଳ ହୋଇ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ଡାକ୍ତର ବାବୁ ପଚାରିଲେ କେତେ ପାନ ଔଷଧ ଖାଇଛନ୍ତି ବାଙ୍କ ବାବୁ । ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ଓଠ ଦୁଇଟି ଥରି ଉଠିଲା । ପିଲାଙ୍କ ଭଳି କାନ୍ଦି ଉଠି କହିଲେ—ଔଷଧ କ'ଣ ଖାଇବି ଡାକ୍ତର ବାବୁ, ମୋତେ ରୋଗ ଧରିନି, ଏ ହେଉଛି ଚିନ୍ତା ରୋଗ । ପାଗଳୀ ବୋହୂ ମୋର ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ପାଗଳ କରି ଦେଇଛି, ତାଆରି ଚିନ୍ତା ଆଜି ମୋତେ ଘାରୁଛି ଡାକ୍ତର ବାବୁ ! ସତେ କଅଣ ମାଆକୁ ମୋର ଫେରି ପାଇବି ? ପୋଲିସରେ ଏତେଲା ଦେଲି, କଲିକତାର କନ୍ଦି କନ୍ଦି ବୁଲି ଖୋଜିଲି, ଓଡ଼ିଶାର ପୋଲିସକୁ ମଧ୍ୟ ଜଣାଇଲି, କିନ୍ତୁ କାହିଁ ? ମା' ମୋର କଅଣ ସତେ ଜୀବିତ ଅଛି ? ହଜାର ହଜାର ମୋଟର, ଟ୍ରାମ୍, ରେଲଗାଡ଼ି ଚାଲୁଛି, ଜୀବନ୍ତ ରାକ୍ଷସ ଏମାନେ...... । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଆଉ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କୋହ ଉଠିଲା, ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦମକାଏ କାଶ । ପ୍ରେମଲତା ଛାତି

ଆଉଁସିଲେ । ଡାକ୍ତର ବାବୁ ବି ନାଡ଼ି ପରିକ୍ଷା କରି ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନଟିଏ ଦେବାକୁ ବାହାର କଲେ ।

ବାଙ୍କ ବାବୁ ବାଧାଦେଇ କହିଲେ ଦରକାର ନାହିଁ ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ ଡାକ୍ତର ବାବୁ । ଏ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଆଉ ମାୟା ମମତା ନାହିଁ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖବର ଶୁଣାନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ।

ଡାକ୍ତର ବାବୁ କହିଲେ ଓଡ଼ିଶା ଖବର ଶୁଣିଛନ୍ତି ? ରେଡ଼ିଓ ଖବର, ବାଲେଶ୍ବରର ବିଖ୍ୟାତ ଡକାୟତି ଦଳ ଧରା ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ଜଣେ ବାଳିକା ଧରା ପଡ଼ିଛି, ସେ ପାଗଳୀ ବେଶରେ ବୁଲେ । ସେ ମଧ୍ଯ ତାଙ୍କରି ଦଳ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଉଛି ।

ହଠାତ୍ ପ୍ରେମଲତା ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲେ, ସେ ପାଗଳୀ ମୋ ବିନ୍ଦୁ ନୁହେଁ ତ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ? ଆମେ ଗଲେ ଦେଖି ପାରିବା ନାହିଁ ?

ବାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା । ନିଜର ରୋଗ କଷ୍ଟକୁ ଭୁଲିଯାଇ ଧଡ଼ ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସିଲେ । ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି କହିଲେ—ଡାକ୍ତର ବାବୁ, ଏ ଦୁଃଖ ବେଳେ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ନି ମୋତେ ? ଚାଲନ୍ତୁ ଆଜି ଗାଡ଼ିରେ ଯାଇ ତଲାସ କରିବା, ଭାଗ୍ୟକୁ ଯଦି ପାଗଳୀ ମା ମୋର ମିଳିଯାଏ ।

× × × ×

ସେହି ଦିନ ଗାଡ଼ିରେ ଉଠିଲେ ବାଙ୍କବାବୁ, ପ୍ରେମଲତା ଓ ଡାକ୍ତର ବାବୁ । ମନ ଆଜି ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠୁଛି, ସେ ଆନନ୍ଦର ସୀମାନାହିଁ, ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାର ଭାଷା ନାହିଁ । ପିତା ମାତାଙ୍କ ନିକଟରେ ସନ୍ତାନ ଯେ କେଡ଼େ ଆଦରର, କେଡ଼େ ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ସେମାନେ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ପାଇଁ

ନିଜ ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଜଳାଞ୍ଜଳୀ ଦେଇ ହସି ହସି ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି, ନିଜେ ନ ଖାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁଆନ୍ତି, ନିଜେ କଷ୍ଟ ସହି ସେମାନଙ୍କୁ ଆରାମରେ ରଖନ୍ତି ଏହା କାହାରିକୁ ଅବିଦିତ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ କେତେକ କୁଳାଙ୍ଗାର ପୁତ୍ର ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି ।

ବାଲେଶ୍ବର ସଦର ଥାନାରୁ ଖବର ମିଳିଲା ଡକାୟତଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କ ଦଳର ଛଦ୍ମ ନାୟିକା ପାଗଳୀ ଜେଲରେ ଅଛି, ଆଜି ସେମାନଙ୍କର କେସ ବିଚାର ହେବ । ବିଖ୍ୟାତ ଡକାୟତଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ କଚେରି ଲୋକାରଣ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଦାରୋଗା ବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାର ଝଙ୍କା ସାରା ସହରଠାରେ ଗର୍ଜି ଉଠୁଛି । ଆଗରୁ ଖବର କାଗଜ ଦ୍ୱାରା "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ବୋଲି କୌଣସି ଲୋକ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଅନେକ ଡକାୟତଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲା ବୋଲି ଶୁଣି ଧନୀମାନେ ଟିକେ ସ୍ବସ୍ତିର ନିଶ୍ବାସ ମାରିଥିଲେ । ଯାହା ବା ଟିକେ ଶଙ୍କା ଥିଲା ତାହା ଆଜି ସହରବାସୀ ଧନୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଠନ୍, ଠନ୍, ଠନ୍ କରି କଚେରି ଘଣ୍ଟା ଗର୍ଜି ଉଠି ଲୋକମାନଙ୍କୁ କଚେରିର ସମୟ ଜଣାଇ ଦେଲା । ବିଚାରପତି ଝୁଲି ଝୁଲି ଆସି ନିଜ ଆସନ ଅଲଂକୃତ କଲେ । ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟବସାୟୀ ଓକିଲମାନେ ନିଜ ନିଜ ସ୍ଥାନ ବାଛିନେଲେ । ଦାରୋଗାବାବୁ, ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ବାବୁ, ଗୋଇନ୍ଦା ବିଭାଗ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ବାଙ୍କ ବାବୁ; ପ୍ରେମଲତା ଓ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଲେ । ବିଚାରପତି ଯେତେବେଳେ ପୋଲିସ ରିପୋର୍ଟ ପଢ଼ିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ, ସେତେବେଳେ ଜେଲଖାନା ଦାରୋଗା କଏଦୀମାନଙ୍କୁ ଧରି ଆସିଲେ । ଦର୍ଶକଙ୍କ ଘୃଣିତ ନେତ୍ର କଏଦୀମାନଙ୍କୁ ଜାଳି ଭସ୍ମୀଭୂତ କରିଦେବାକୁ ଧାଇଁଲା ! ବିଖ୍ୟାତ ଡକାୟତ ନିର୍ଭୀକ ଚିତ୍ତରେ ଝୁଲି ଝୁଲି ଆସୁଥାଏ । ସାଧୁ ବୁଢ଼ାଟି

ନିର୍ଜୀବ ଦେହଟିକୁ କମ୍ପାଇ ଦେଉଥାଏ ଭୟରେ କିନ୍ତୁ ପାଗଳୀ ଛାଡ଼ୁଥାଏ ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱରରେ ଗାନ—

ବିଜୟୀ ବୀର ସେ ବିଜୟୀ ନ ହୋଇ
କି ହେଲା କି କଲା ସତେ ?
ଆଗ୍ନେୟଗିରି ସମ ବିରହର
ଅଗ୍ନିରେ ଫିଙ୍ଗିଲା ମତେ ।

ସେତେବେଳକୁ ବିଚାରପତିଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା ପାଗଳୀ । ପାଗଳୀକୁ ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମଲତା ଦୌଡ଼ିଯାଇ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ । ବିଦୁ ମଧ୍ୟ ବୋଉ, ବୋଉ କହି କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା । ବାଙ୍କ ବାବୁ ଆଗରୁ ଦେଇଥିବା ଡାଏରି ସହ ବିଦୁର ଫଟୋଟି ଦେଖାଇଲେ । ବିଚାରପତି ଓ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦୟାରୁ ବାଙ୍କ ବାବୁ ବିଦୁକୁ ପାଇ ଫେରିଲେ ।

ହଠାତ୍ କିଏ ଡାକିଲା 'ବିଦୁ !' ବିଦୁ ଚମକି ପଡ଼ି ପଛକୁ ଅନାଇଲା, ମୁଣ୍ଡ ତାହାର ଆହୁରି ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ଫେରି ଆସି ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲା—ଠିକ୍ ତାଙ୍କରି ଗଳାର ଆବାଜ । ଫେରେ ଡାକ ବିଦୁକୁ, ଡାକ, ଡାକ ।

ଦାରୋଗାବାବୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ପାଗଳୀକୁ ନେଇଯାଅ ବାହାରକୁ । ପାଗଳୀ ବିଦୁ କିନ୍ତୁ ଗଲା ନି । କହିଲା ଆଉଥରେ ସେ ଡାକ ଶୁଣିଲେ ଯିବ ବୋଲି ।

ଏତିକି ବେଳେ ଫକୀର ବେଶଧାରୀ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଡକାୟତ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ବିଦୁ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଉଭୟେ ସ୍ତମ୍ଭିତ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ବିଦୁ ପ୍ରଶ୍ନକଲା—"ଫକୀର! ସତ କହ, ତୁ କିଏ । କି ମିଠା ତୋ ସ୍ୱର । ଫକୀର ବି ତା ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋପିଟି ଖୋଲିଦେଲା ।

କୃତ୍ରିମ ଦାଢ଼ିଟି ତଳେ ପଡ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଦୁ ଅମର ବାବୁ ବୋଲି କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲି । ସାଧୁ ବାବା ଅମର ଅମର ବୋଲି କୁଣ୍ଢାଇ ଧରଲେ । ବଙ୍କବାବୁ ପ୍ରେମଲତା ଦୁହେଁ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଘେରଗଲେ ଅମରକୁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ଆନନ୍ଦର ଅଶ୍ରୁ ବାହାରି ଆସିଲି ଧୋଇ ଦେବାକୁ ହୃଦୟର ଦୁଃଖକୁ । ଗଗନ ବାବୁ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଗର୍ଜି ଉଠି କହିଲେ—"ଏ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ନୁହେଁ, ଏ ହେଉଛି ବିଚାରାଳୟ ।" ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଲଗା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ବିଚାରପତିଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ କଅଣ କରିବି ଆଜ୍ଞା ?

ବିଚାରପତି ବଙ୍କବାବୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—ଏ ଡକାୟତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣଙ୍କର କିଛି କହିବାର ଅଛି ? ବଙ୍କବାବୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟ କହିଗଲେ । ସବୁ ଶୁଣି ବିଚାରପତି ଆଦେଶ ଦେଲେ, ବନ୍ଦୁ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ମୁକ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଅମର ଡାକୁ, ସେ କଦାପି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନପାରେ ଗଗନ ବାବୁ ।

ଏତିକିବେଳେ ଅମର ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲି "ମୁଁ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ଆଜ୍ଞା, ଆଦେଶ ମିଳିବ ?"

ଆଚ୍ଛା, କହିପାର । ବିଚାରପତି ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ଅମର ଛିଣ୍ଡା କମିଜ ତଳେ ଥିବା ଭଲ କମିଜ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ବାହାର କରି କହିଲି—ଗଗନ ବାବୁ ମତେ ଚିହ୍ନିଲେ ଆପଣ ? ମୁଁ ସେହି "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର", ଯେ ଆପଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲି ଜମିଦାର କାନୁନ୍‌ଗୋଙ୍କ ଘରେ ଘଟଣା ଦିନ । ଛଅଜଣ ଡକାୟତଙ୍କ ହତ୍ୟାକାରୀ ମୁଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ଦେଇଥିବା "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ମୁଁ ନିଜେ "ଅମର" । ଏବଂ ମୋ ଜନ୍ମର ସଙ୍କେତ ଦେଖ ଖଣ୍ଡା ଓ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ୱ ହସ୍ତଲେଖା ଚିଠି ।

ଗଗନ ବାବୁ ଏ ବିଷୟ ବିଶ୍ୱରପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ହଠାତ୍ ସ୍ମରଣ ଆସିବାରୁ ବିଶ୍ୱରପଣ୍ଡା ଓ ଗଗନ ବାବୁ ଉଭୟେ ଦୌଡ଼ି ଆସି ଅମରକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରଲେ । ଦର୍ଶକବୃନ୍ଦ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ପରି ଦେଖୁଥାଆନ୍ତି । କାହାର ମୁଖରେ କଥାନାହିଁ, ସମସ୍ତେ ନୀରବ, ଅମର ହେଲ ମୁକ୍ତ ।

\+ \+

ତାହାର କିଛୁଦିନ ପରେ ଏକ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଲା । ଶୁଭ ଶଙ୍ଖ ଗର୍ଜିଉଠି ଗାଇଲା ବିନ୍ଦୁ ଓ ଅମରର ଶୁଭ ବିବାହ ଗାନ୍ । "ଶୁଭ ସିନ୍ଦୂର" ଲାଗିଗଲା ବିନ୍ଦୁର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କପାଳରେ ।

ସମାପ୍ତ

ଆଂଲୋ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରେସ, ୧୧୪, ବହୁବଜାର ଷ୍ଟ୍ରୀଟ, କଲିକତା—୧୨